

» C E Ļ Š «

laikraksts reliģijai un gara dzīvei.

III gads.

Redaktors: māc. G. Šaurums.

Redakcijas kollēģija: prof. Dr. K. Kundziņš, prof. Dr. V. Maldonis,
prof. Dr. L. Bērziņš, doc. Dr. A. Freijs, māc.
P. Dettlavs.

1937.

Izdevēja: E v.-L u t. B a z n i c a s v i r s v a l d e.

I. Vispārīgi raksti:

	Lapp.
Dir. māc. A. Voitkus — Droša pārliecība	1
Doc. Ed. Zicāns — Tulkojumi no Vecās derības	3
Prof. K. Kundziņš — Jaunās Derības jaunais tulkojums . . 7,	81
A. Vītols — Latviešu reliģiskā īpatnība un kristianisma latviskošanas iespēja	13
Prof. Dr. L. Bērziņš — Garīgās dzejas kopšana	17, 84
Māc. E. Sarkanbārdis — Baznīcas darbs pie bērniem 24, 106,	165
Prof. V. Maldonis — Gribot negribot jājautā	30, 110
P. Rozenbergs — Vēlreiz par garīgo amatu	33
Prāv. A. Jaunzems — Lieldienu cilvēki	73
Prof. P. Dāle — Kas ir cilvēks	75
Vec. doc. Dr. Ed. Zicāns — Reliģiskās un ētiskās noskaņas latviešu rakstniecībā pasaules uzskatu mijkrēsli	90
Māc. D. K. Freudfelds — Lutera attīstības problēma līdz 1517. g. jaunākajā teoloģijas literatūrā	102, 161
Prof. V. Maldonis — Vasaras svētku aicinājums	141
Doc. Ed. Rumba — Kristus un draudze	144
Vec. doc. Ed. Zicāns — Reliģiskais prieks Vecajā derībā 152, 207,	288
Prāv. Dr. V. Sanders — Kas ir mūsu alga	205
Stud. theol. I. Bērziņš — Reliģiski elementi Jāņa Mediņa dzeju krājumā Varenība	214
Prof. Dr. L. Bērziņš — Kristīgi reliģiski momenti latviešu tautas dzejā	222
I. V. Ilsters — Bārbeles draudze un baznīca	229
Cand. hist. A. Kleppers — Zonntāgs kā mācītājs-spredīkotājs 232,	295
Māc. P. Apkalns — Pļaujas svētkos	269
Prof. L. Adamovičs — Pareizais atstatums	271
Prof. V. Maldonis — Oksfordas oikūmeniskā konference 1937. gada 12.—26. jūlijam	273
Skol. K. Meiers — Vēl kāds 42 psalma tulkojums	294
Doc. Alb. Freijs — Vai Rudolfs Blaumanis bija reliģiōzs? . . 299,	369
Māc. I. Ozols — Ziemas svētki — mūsu sirds ilgu piepildījums . . 333	333
Prāv. K. Avots — Prāvesta K. Kundziņa piemiņai	337
Māc. E. Pavasars — Prāvesta Dr. theol. h. c. Kārļa Kundziņa raksturojums	338
Prof. I. Rezevskis — Ko sniedz mums teksta kritika Jaunās Derības izpratnei?	341
Priv. doc. F. Treus — Dziesmas par Jahves kalpu un ciešanas stāsti evaņģēlijos	355
Likumība un novirzība dabā un cilvēka dzīvē	362
Prof. L. Adamovičs — Personas, fakti un nolūki	375
L. Čuibe — Kāds Jēzus evaņģēlija pārpratums	385

II. Skola un pedagogs.

Māc. V. Osis — Rīta lūgšana pamatskolā	37
Stud. paid. Z. Lindersone — Nedarīsim pāri nevienai dzīvai radībai	43
Aleks. Upīte — Tēvs vai māte	114
Fr. Zālītis — Kronvalda Atis kā latviešu nacionālās audzināšanas pamatu licējs	171
Stud. paid. I. K. — Reliģijas mācības stunda pamatskolas pirmajai klasei	180
Prof. K. Kundziņš — Kad dzīves pamati irst	241, 310
Stud. theol. B. Kasars — Kopīgs visu klašu rīta svētbrīdis un ticības mācības stunda 3. pamatskolas klasē	246 314
Māc. K. Bilzēns — Ticības mācības stunda	393

III. Grāmatu apskats.

58, 130, 190, 259, 324, 398.

IV. Chronika.

64, 131, 195, 263, 327, 404.

CELŠ

L A I K R A K S T S
R E L I Ģ I J A I U N G A R A D Z Ī V E I

№ 1

Janvāris/Februāris

1937. g.

Dir. māc. A. Voitkus

Droša pārlicība

„Ja Dievs par mums, kas būs pret mums? Jo viņš arī savu paša Dēlu nav taupījis, bet to par mums visiem nodevis. Kā viņš mums ar to nedāvinās visas lietas?“

Rom. 8. n. 31., 32. p.

Šķiet, ka tas, kas tā līdz ar apustuli Pāvilu varētu liecināt, būtu atradis vietu, kurā stāvēdams, viņš spētu pasauli izcelt no eņģēm! Kāda droša, nesatricināma pārlicība: nav varas pasaulē, kas var kaitēt tam, par ko Dievs stāv! Ja ar tādu gaišu pārlicību sākam jaunas gaitas, ķeramies pie pienākumu veikšanas, skatāmies nezināmās tālēs, tad soli ir droši, prāts liksms un gaišs, tāpēc ka mērķis zināms! Jā — „ja Dievs par mums“. Ja stāvam tur, kur Dievs mūs grib redzēt, ja staigājam to ceļu, kurā Dievs ar mums grib sastapties; ja dzirdam un paklausām, kad Viņš mūs uzrunā, mūs sauc.

Nemaldīsimies: mēs arī bez Dieva, paši saviem spēkiem, varam sasniegt zināmu pilnību, t. i. varam būt laipni un izpalīdzīgi; varam būt labdari un reliģiozi. Mēs varam paši no sevis, bez Dieva un Kristus, mīlēt un ciest, iestāties par cēlām lietām un idejām, cīnīties un mirt par augstiem ideāliem, un iekšķīgi tomēr justies nedroši, neapmierināti, ilgu un skumju pilni, saplosīti un saraustīti. „Ja Dievs par mums...“ Šī pār-

liecība nav meklējama paša dzīvē un panākumos, ne paša jūtu dziļumos, vai domu skaidrībā. Apustulis smēlas šo pārlicību no Dieva mīlestības dziļumiem. Ka Dievs savu paša Dēlu nav taupījis, bet to par mums visiem nodevis, tas, lūk, apustulim kaut kas neaptverami liels un brīnišķīgs. Dievs ļauj savu Dēlu nievāt un pulgot un „līdzināt ļaundarītājiem“. Viņš ļauj Tam slīkt cilvēku ļaunprātības dzelmēs un uzkrauj Tam savas dusmības bargo tiesu. Un to visu, „lai es grēkos nepazustu“. Kas gan to spēj izdomāt un izgudrot?!

Bet tad — tāds ir apustuļa secinājums — Dievam ar mums ir kaut kas liels padomā. Tad Viņš mums grib dāvināt to augstāko un dārgāko, kas debesīs un virs zemes vien var būt: **S e v i P a š u**, t. i. Sava Tēva sirdi, dot mums mūžīgo godību un svētlaimību.

Tā ir mūsu pestīšana...

Atpestīts tu pārdzīvosi un izjutīsi iekšķīgo nemieru kā citi ļaudis, bet tu pārdzīvosi to ar Dievu.

Tu mīlēsi un cietīsi, bet ar Dievu. Un ja būs jāmirst, tad mirsi arī tu, bet Dievā.

Tu dzīvosi un sastapsies ik dienas ar savējiem un citiem, bet Dieva gara vadīts un apgaismots.

Tu strādāsi vai ar panākumiem, lielākiem vai mazākiem, vai bez panākumiem, bet tu strādāsi Dieva vārdā.

Tā tu kļūsti aizvien lielāks un bagātāks un stiprāks Dievā.

Lūk, to nozīmē vārdi: Dievs par mani, Dievs ar mani... Šo pārlicību rada un stiprina krusts Golgatā, Dieva lielās un svētās mīlestības liecinieks, nekas cits nē.

Lai tagad, kur kristīgā draudze taisās pieminēt Kristus ciešanas, raidām savus skatus turp svētās pārdomās un atrodam Kristus pestīšanas darbā to stipro pamatu: „Dievs ir par mums, nekas nevar būt pret mums.“

Doc. Ed. Zicāns

Tulkojumi no Vecās derības

42/43. psalms.

1. Mūzikas vadonim. Koracha dēlu gudrības dziesma.
2. Kā briedis alkst pēc ūdens strautiem, 5
Tā mana dvēsele alkst. ak Dievs, pēc tevis! 5
3. Mana dvēsele slāpst pēc Dieva, pēc dzīvā Dieva. 5
Kad nākšu es un „skatīšu“ Dieva vaigu? — 5
4. Manas asaras ir tapušas man par barību dienā un 5
naktī, 5
Tādēļ ka arvienu man saka: kur ir tavs Dievs? — 5
5. To es paturēšu prātā, atvieglinādams savu dvēseli 5
sevī, 5
Ka es gāju „dižvīru pulkā“ Dieva namā 5
Ar gaviļu un pateicības dziesmām svētku viesu barā. 5
6. Ko tu skumsti, mana dvēsele, un esi tik satraukta 5
manī? 5
Ceri uz Dievu, jo vēl es slavēšu viņu, 4+3
savu glābēju un savu Dievu!
7. Mana dvēsele ir skumja manī, tādēļ es griežos pie 5
tevis 5
No Jardānas zemes, no Hermona, no Mazā kalna. 5
8. Strūkla strūklai uzsauc, ūdeņiem šalcot, 5
Visi tavi viļņi un bangas gāzās pār mani. 5
9. Dienā „es raugos“ pēc Jahves, pēc viņa žēlastības 5
naktī, 5
„Es dziedu“ pie sevis lūgšanu „dzīvajam“ Dievam. 5
10. Es saku Dievam, savai klintij: kādēļ tu mani esi 5
aizmirsis? 5
Kādēļ lai staigāju sērās, naidniekam uzmācoties? 5
11. „Kā“ nāve ir manos kaulos, ka naidnieks mani 5
ķengā, 5
Ka arvienu man saka: kur ir tavs Dievs? 5
12. Ko tu skumsti, mana dvēsele, un esi tik satraukta 5
manī? 5
Ceri uz Dievu, jo vēl es slavēšu viņu, 4+3
savu glābēju un savu Dievu!

1. Spried man tiesu un vadi manu lietu pret cietsirdīgiem ļaudīm,	5
No viltīgiem un negantiem cilvēkiem glāb mani,
„ak Dievs“!	5
2. Tu esi Dievs, kas mani sarga, kādēļ tu mani esi atstūmis?	5
Kādēļ lai staigāju sērās, naidniekam uzmācoties?	5
3. Sūti savu gaismu un savu patiesību, lai tā mani vada,
Lai ved mani tavā svētajā kalnā, tavos mājokļos,	5
4. Ka es nāku pie Dieva ziedokļa, pie Dieva „sava“ prieka,
Ka es gavilēju un pateicos tev ar cītari, Dievs,
mans Dievs!	5
5. Ko tu skumsti, mana dvēsele, un esi tik satraukta manī?	5
Ceri uz Dievu, jo vēl es slavēšu viņu,
savu glābēju un savu Dievu!	4+5

46. psalms.

1. Mūzikas vadonim. Koracha dēlu dziesma augstām balsīm.	
2. Dievs ir mums patvērumš un sargs,
palīgs bēdās, uzticams un varens,	4+4
3. Tādēļ mēs nebaidāmies, kaut zeme līgotos,
kaut kalni gāztos jūras dzelmē.	4+4
4. Tās ūdeņi šalc un puto,
kalni dreb tās niknumā.	3+3
„Jahve Sebāot ir ar mums,
Jēkaba Dievs ir mūsu stiprā pils“!	3+4
5. Upe, — viņas strūkļas iepriecina Dieva pilsētu,
svētāko no visaugstākā mājokļiem;	4+3
6. Dievs ir viņā, viņa nekritīs,
Dievs viņu sargās rīta ausmā.	4+4
7. Tautas trako, valstis sabrūk;
viņš paceļ savu balsi — zeme nodreb.	4+4
8. Jahve Sebāot ir ar mums,
Jēkaba Dievs ir mūsu stiprā pils!	3+4

9.	Nāciet, skatāties Jahves darbus,
ko tas varenu izdara zemē:	4+4
10.	Izbeidz karus līdz zemes galiem,
salauž stopus, aplauž šķēpus,
sadedzina ratus ugunī.	4+4
3
11.	Esiet mierā un zinait, ka es esmu Dievs,
dižens starp tautām, dižens zemē!	4+4
12.	Jahve Sebāot ir ar mums,
Jēkaba Dievs ir mūsu stiprā pils!	3+4

Jezajas aicinājums.

Jez. 6, 1.—11.

1. Kēniņa Uzzijāhu nāves gadā es redzēju kungu sēžam uz augsta izcila troņa, un viņa drēbju ieloki piepildīja templi. 2 Serafi stāvēja, celdamies augstāk par viņu; katram bija pa seši spārni: diviem viņi sedza savas sejas, diviem sedza savas kājas, diviem lidoja. 3. Un tie sauca viens otram sacīdami:
Svēts, svēts, svēts ir Jahve Sebāot,
Visa zeme ir pilna viņa godības.
4. Sliekšņu zimzes drēbēja no saucēju balsīm, bet namu piepildīja dūmi. 5. Tad es sacīju:
Vai man, jo es esmu beigts,
Tādēļ ka esmu cilvēks ar nešķīstām lūpām
Un dzīvoju starp ļaudīm ar nešķīstām lūpām,
Bet manas acis ir redzējušas ķeniņu Jahvi.
6. Tad atlaidās pie manis viens no serafiem. Viņa rokā bija kvēlojoša ogle, kuŗu viņš stangām bija ņēmis no ziedokļa.
7. Viņš aizskāra manu muti un sacīja:
Redzi, šī ir skārusi tavas lūpas,
Ar to tavs noziegums ir atņemts, tavi grēki piedoti. —
8. Tad es dzirdēju kunga balsi sakām:
Ko es sūtīšu, un kas mums ies? —
Es sacīju: še es esmu, sūti mani. —
9. Un viņš sacīja:
Ej un saki šai tautai:
Dzirdēt dzirdat, bet nesajēdzat,
Redzēt redzat, bet nenojauzat.

10. Taucē šis tautas sirdi,
 Biezini viņas ausis,
 Aizlipini viņas acis,
 Lai viņa savām acīm neredz,
 Savām ausīm nedzird,
 Ar savu sirdi nesamana,
 Ka viņu atkal nedziedina.
11. Es sacīju: cik ilgi, kungs? — Un viņš sacīja:
 Līdz tam, kamēr iznīks pilsētas
 Aiz iedzīvotāju trūkuma
 Un nami aiz cilvēku trūkuma,
 Bet zeme paliks pāri kā tuksnesis. —

Dziesma par vīndārzu.

Jez. 5, 1.—7.

1. Nu tad es dziedāšu par savu mīļo,
 sava drauga dziesmu par viņa vīndārzu. —
 Manam mīļajam bija vīndārzs
 Uz trekna klintsraga.
2. Viņš to uzraka, iztīrija no akmeņiem,
 Apstādīja sārtoģu stādiem,
 Uzcēla viņa vidū torni,
 Izcirta viņā vīna spaidu
 Un gaidīja, ka tas dos labus ķekarus,
 Bet tas deva meženes.
3. Tad nu, Jerūzālemes pilsoņi
 Un Jūdas vīri,
 Spriediet tiesu par mani
 Un par manu vīndārzu.
4. Ko bij man vēl darīt manam vīndārzam,
 Ko es viņam nebūtu darījis?
 Kādēļ es gaidīju, ka viņš dos labus ķekarus,
 Bet viņš deva meženes?
5. Tagad es jums teikšu,
 Ko es darišu ar savu vīndārzu:
 Es noņemšu viņa žogu,
 Lai viņu nogana,

- Es noārdīšu viņa mūri,
Lai viņu samīn;
6. Es viņu pavisam iznīcināšu,
Viņu neapgraizīs un neuzirdinās —
Viņš aizaus ērkšķiem un dadziem,
Es mākoņiem pavēlēšu, lai tie nedod viņam lietu.
7. Tiešām, Jahves vīndārzs ir Isrāēļa nams,
Un Jūdas vīrs ir viņa liksmības stāds.
Es gaidīju likumību, bet redzi: nelikumība,
Taisnu tiesu, bet redzi: vaimanas.

Prof. K. Kundziņš

Jaunās Derības jaunais tulkojums

1.

Jaunās Derības emendācijas komisija savu darbu pabeigusi. Šī darba vēsture īsumā šāda. Jaunās Derības latviešu tulkojuma revīzija atzīta par nepieciešamu jau 1928. g. mācītāju konferencē, kas arī izraudzīja šim darbam attiecīgu komisiju ar kooptācijas tiesībām. 1932. gadā iznāca pārlabotais četru evaņģeliju tulkojums, pie kuŗa bija strādājuši Dr. A. Mačulāns (Mateja ev.), māc. J. Ērmanis († 1932. g. — Marka ev.), arhibīsk. T. Grinbergs (Lūkas ev.) un prof. K. Kundziņš (Jāņa ev.). Iespiedusi evaņģelījus, Britānijas bībeles biedrība izteica vēlēšanos, iespējami drīzā laikā izdot visu J. Derību jaunajā rakstībā un jaunā, labākā tulkojumā, jo pieprasījums pēc tāda aizvien pieaug. Darba sekmīgākas veikšanas resp. pātrināšanas labā baznīcas vadība saziņā ar iecelto komisiju nolēma pieaicināt darbā vēl dažus līdzstrādniekus, jo uzdevums — izstrādāt jaunu, tagadnes lasītājam piemērotu tulkojumu pēc grieķu pirmteksta, prasīja daudz laika un nopietnu iedziļināšanos. Darbu beidzot sadalīja šādi: Apustuļu darbus uzņēmās tulkot A. Mitulis, Rom., Efez., Kolos., 1. un 2. Tesal. — K. Kundziņš, 1. un 2. Korint. — A. Mačulāns, Galat., 1. un 2. Pētera vēstules, 1., 2. un 3. Jāņa un Jūdas vēstuli — J. Rezevskis, 1. un 2. Tīm. — L. Adamovičs, vēstules filipiešiem, Filē-

monam un Titam — E. Rumba, Jēkaba vēstuli — L. Bērziņš, Ebr. — A. Jaunzemis, Jāņa apokalipsi — V. Maldonis un A. Mačulāns.

Galvenos, visiem tulkotājiem saistošos principus nosprauda tulkotāju komisijas kopsēdēs, kuŗas, tiesa, gan grūti bija noturēt pilnā sastāvā, jo lielākā daļā komisijas locekļu bija stipri nodarbināti savos tiešajos pienākumos. Pēc evaņģēliju klajā nākšanas atklājās daži trūkumi terminoloģijas latviskošanā un saskaņošanā, kas pamudināja turpmākam darbam radīt vēl īpašu redakcijas jeb saskaņošanas komisiju. Šī komisija sastādījās no A. Mačulāna, J. Rezevska un K. Kundziņa, kas visi jau gadiem ilgi bija zinātniski nodarbojušies ar Jauno Derību. Komisijas priekšsēdis un sarunu vedējs ar izdevēju — Brit. bībeles biedrību — bija A. Mačulāns. Šī komisija no 1935. g. rudens līdz 1937. g. janvārim, izmantojot it sevišķi vasaras brīvlaiku, noturējusi pavisam ap 60 sēžu. Darba kārtība šinīs sēdēs bija šāda. Par katru iesniegto tulkojuma manuskriptu viens komisijas loceklis aizvien uzņēmās referenta pienākumus. Tulkojuma autors piedalījās sēdēs kā ceturtais, un neviens pārlabojums netika pieņemts aizmuguriski, nedodot autoram iespēju, aizstāvēt savu viedokli. Saprotams, komisijas resp. referenta lietošanā aizvien atradās tiklab komentāri un dažādi J. Derības tulkojumi, kā arī valodnieciski palīga līdzekļi, kā Mūlenbacha-Endzelīna vārdnīca un c. Atsevišķos gadījumos komisijas priekšsēdis ir griezies vēl pie citām kompetentām personām, sevišķi pie mūsu pazīstamajiem valodniekiem pēc padoma. Nebūs lieki minēt, ka bieži 3—4 stundas garā sēdē izdevās izņemt tikai kādas 2—3 nodaļas. Šādā veidā veiktais darbs vilkās gandrīz 1¹/₂ gadu. Š. g. 19. janvārī saskaņošanas, resp. red. komisija to pabeidza, izrediģējama Jāņa apkalpses pēdējās nodaļas.

Ir dabīgi, ka darbu nobeidzot, skati vēl reiz vērsas atpakaļ un ka rodas vēlētšanās, sniegt nākamajiem latv. J. Derības lietotājiem dažas ziņas par to, kādi principi visumā noteikuši komisijas darbu, kā arī ar dažiem piemēriem rādīt šī darba rezultātu. Galīgais jaunā tulkojuma novērtējums, protams, jāatstāj vēlākam laikam, kad tas būs pieejams atklātībai.

2.

Pirmais jautājums, ko varētu pacelt, būtu: vai vispār tāds jauns tulkojums bijis vajadzīgs? Liekas tomēr, ka būtu lieki, pie šī jautājuma ilgi uzkavēties. Pēdējā J. Derības teksta revīzija (ne jauns, patstāvīgs tulkojums) izdarīta pagājušā g. s. 80-os un 90-os gados un tās rezultātā radās J. Derības latv. teksts, kas kopš 1893. gada parādījies iekšzemes bībeles biedrības izdevumos un kuŗu kopš 1902. gada (varbūt arniecīgiem grozījumiem) izplata arī Britānijas un Ārzemju bībeles biedrība. Šis teksts ir tas, kas tagad atrodas vispārības lietošanā un ko uzskata arī par oficiālo mūsu baznīcas tekstu.

Kā redzams, kopš viņa rašanās pagājis tepat vesels pusgadusimtenis. Šinī pusgadusimtenī daudz kas mainījies tiklab Jaunās Derības teksta zinātniskās pētniecībās, kā vēl vairāk — latviešu literārās valodas un vispār latv. gara dzīves attīstības laukā. No maziem sākumiem mums pašiem radusēs plaša valodniecības zinātne, pienācis klāt daudz jaunvārdu, latviešu literātūras valoda sākusi nostāties uz zinātniski pārbaudītiem pamatiem. Ne maza nozīme piekritusi arī valodas attīstībā jaunās latv. pareizrakstības ieviešanai. Valodas un zinātnes attīstība atstājusi savas pēdas nevien mūsu vidējā un jaunajā paaudzē (skolas, augstskola!) bet arī teoloģiskajā un t. s. garīgajā rakstniecībā. Viens otrs skolas grāmatu sastādītājs, sākot ar Olavu un Jendi, bijis spiests uz savu roku izdarīt visnepieciešamākos labojumus. Vēl lielākā mērā tas sakāms par mūsu teol. fakultātes mācības spēkiem. Tā L. Adamoviča skolas grāmatās atrodam svarīgus J. Derības gabalus, kas patstāvīgi no pirmteksta tulkoti mūsu dienu latv. valodā. Bet 1924. gadā šo rindiņu rakstītājs, Britānijas bībeles biedrības uzaicināts, pēc grieķu pirmteksta patstāvīgi pārtulkoja Lūkas evaņģeliju. Vēl būtu jāpiemin, ka kādu laiku diezgan plaši izplatīts bija arī (baptistu) sabiedrības „Avots“, Rīgā 1914. gadā iespiestais J. Derības tulkojums, kas daudz vietās bija pārļabots pēc grieķu pirmteksta. Man liekas, ar sacīto pietiek, lai pārliciecināši rādītu, ka jauna J. Derības latv. tulkojuma revīzijas prasība bija nobriedusi un dibināta. Britānijas bībeles biedrības lēmums, izdot visu J. Derību jaunajā rakstī-

bā, noderēja par ārējo impulsu, kas mūsu baznīcas un teologu aprindas pamudināja enerģiskāk ķerties pie darba.

Ja darba nepieciešamību var uzskatīt par noskaidrotu, tad to pašu tikai pa daļai var teikt par principiem, kas darbam bija liekami pamatā. Neviena principiāls iebildums gan nav dzirdēts pret to, ka tulkojuma pamatā liekams par labāko atzītais grieķu teksts un ka jāizmanto par pareizāko atzītā zinātniskā teksta izpratne, resp. interpretācija. Tāpat neviena iebildums nevarēja pacelties pret to, ka latviešu tulkojumam jābūt pēc iespējas precīzam, bet valodai gramatiski pareizai un literāriski pieņemamai, un pēc iespējas arī daiļai. Tomēr uzskati, kā jau parasts, tūdaļ sāka šķirties, kolīdz jautājumiem sāka pieiet konkrēti, piem., kā tulkot vienu vai otru specifisku J. Derības vārdu vai apzīmējumu, kādu latvisku izteiksmi izvēlēties vienam vai otram tipiskam izteicienam vai kādam pazīstamajam, praksē svarīgam J. Derības pantam. Sevišķi grūts likās jautājums, vai no tulkojuma prasāms (un kādā mērā) īpašs, svinīgāks liturģisks stils, īpaša „baznīcas valoda“. Šo jautājumu diskusija gala rezultātā noveda pie dažu līniju nosprausšanas tiklab J. Derības īpašvārdu, kā arī dažu bieži lietojamu termiņu latviskošanā. Tā, piemēram, nolēma palikt pie vecajiem apzīmējumiem „pravietis“, „varizēji“, „bauslība“ (tipiskās jūdu „bauslības“ nozīmē) „Pāvils“ „tagad bieži lietojamo „profēts“, „farizēji“ (farisēji) „likums“ „Pauls“ vietā. No otras puses pieņēma rakstību: Marks, Matejs, Timotejs, Tits, Stefans, Lūka, Jūda (ne Jūdāss), tāpat pieņēma pilsētu nosaukumus „Korinta“, „Efeza“, „Tira“, atmetot šinī gadījumā veco galotni -us. Visasāk pretējie uzskati sadūrās, diskutējot jautājumu par *ὁ κύριος* (dominus, the Lord, der Herr) latvisko ekvivalentu. Liela daļa tulkotāju, arī šo rindiņu rakstītājs, stāvēja par tā saucamā „artikula“ atmešanu, jo turējās pie uzskata, ka tāda artikula latv. valodā nemaz nav. Tomēr uzvarēja pārējo komisijas locekļu viedoklis, kuŗiem pieslējās arī archibīskaps, tā ka sakarā ar to jaunajā tulkojumā atradīsim joprojām Dieva un Jēzus Kristus apzīmēšanai vārdus „tas Kungs“, pie kam vārdiņš „tas“ būs iespiests kursīvā.

Citos gadījumos tulkojuma autoriem, resp. saskaņošanas komisijai tika atstātas brīvas rokas. Tā piem., lielā komisija

atzina, ka satiksmes vārds „iekš“ („iekš Kristus“ etc.) nav pilnīgi izskaužams, bet gan pēc iespējas atvietojams ar citiem izteiksmes līdzekļiem. Πιστεύειν εἰς un ἐν nolēma atkarībā no satura tulkot vai nu „ticēt kam“ vai arī „uz ko“. It sevišķi būtu sakarā ar Jaunās Derības vēstulēs bieži lietoto ἐν Χριστῷ, ἐν κυρίῳ jāaizrāda, ka lasītājs jaunajā tulkojumā atradīs vietas, kur saskaņošanas komisija sankcionējusi samērā brīvāku, bet toties latviskāku izteiksmes veidu, piem., „līdzstrādnieks Kristus darbā“ (nevis iekš Kristus), (kas daudz pūlējušies tā Kunga darbā“ (Rom. 16, 12) „kas jau priekš manis bijuši kristieši (ἐν Χριστῷ Rom. 16, 7). Sastopami pat tulkojumi „ticība, kas sakņojas Jēzū Kristū“, „Jēzū Kristū pamatotais dzīvības apsolījums“ piem. 2. Tim. 1, 1. Lieki būtu minēt, ka tulkojumā būs izskausta arī viena otra tieša nepareizība, kas latv. tulkojumam gājusi līdz no Grika laikiem. Piem. Jāņa ev. 1, 1. „un Vārds bija Dievs“ (nevis: „Dievs bija tas vārds“).

Sacītais rāda ka jaunais tulkojums, visumā būdams patstāvīgs grieķu pirmteksta (Nestles kritiskā izdevumā) latviskojums, tomēr vietām radies dažādu viedokļu (zinātniskā, latv. valodas prasību, bazn. tradīcijas) saskaņošanas rezultātā un tāpēc nebūs brīvs no kompromisiem. Uzmanīgs lasītājs arī pamanīs lielāku vai mazāku patstāvību un dažādas stila nianšes atsevišķās J. Derības sastāvdaļās, atkarībā no tulkotāja personas. To pilnīgi novērst nebija iespējams. Bija jāapmierinās ar vienību un saskaņu, kas bija panākta pamatlīnijās. Bet ja kāds bailīgāks lasītājs būtu nobažījies par vecās, spēcīgās bībeles valodas likteni, par modernizēšanas tendencēm un taml. lietām, tad esmu pārliecināts, ka šīs bažas un šaubas izzudīs, kad cien. lasītājs jauno tulkojumu turēs rokā. Tulkotāji nekādu revolūcionāru ceļu nav gājuši, no tāda viņus sargājusi jau nopietnā zinātniskā pieeja. Bez tam tulkotāji pašā sākumā jau vienojās, viskodolīgākos un pazīstamākos J. Derības izteicienus, sevišķi tā saucamos „zelta vārdus“, pēc iespējas pārņemt negrozītus, jeb grozīt tikai par tik, par cik tas absolūti nepieciešams no valodas viedokļa. Šai ziņā tulkojums no teikti ieturējis zināmu kontinuitāti, zināmu konservatīvu līniju. Lai lasītājs piem. salīdzina t. s. „Gloria in excelsis“ (Gods Die-

vam augstībā) Lūk. 2, 14. Jēzus „kalna sprediķa“ pazīstamākos izteicienus (tomēr: „svētīgi miera nesēji“, jo grieķu teksts to prasa), Jāņa ev. 14, 27. („Mieru es jums atstāju“) 16. 33b. („Pasaulē jums ir bēdas“) 13, 34., 35. („Jaunu bausli es jums dodu“) un daudz citas vietas.

3.

Lai „Ceļa“ lasītāji nebūtu atkarīgi no mana, varbūt zināmā mērā subjektīvā sprieduma, uzskatu par lietderīgu sniegt dažus paraugus, izraugot tos vairāk vai mazāk uz labu laimi, tomēr galvenā kārtā tādus, kur novirzīšanās no vecā teksta, spilgtāk saredzama. Tomēr piezīmēju, ka lasītāji šinīs paraugos neatradīs citātus no pirmajiem trim evaņģēlijiem, kas bez šaubām pieder pie visvairāk lasītajām J. D. grāmatām. Šādus tekstus nevaru sniegt aiz tā vienkāršā iemesla, ka šie evaņģēļi, kas jau agrāk bija tulkoti, nav vairs gājuši caur „saskaņošanas un redakcijas komisiju“. Pēc komisijas priekšsēža ziņojuma arī tie gan no jauna caurskatīti un svarīgākie trūkumi tajos novērsti, tomēr pie šiem labojumiem neesmu personīgi piedalījies un pārļabotais teksts nav man bijis pieejams. Tāpēc piemēri ņemti no J. Derības jaunā tulkojuma salikuma, sākot ar Jāņa evaņģēliju un piegriežot galveno vērību vēstulēm.

Vecais tulkojums.

Jaunais tulkojums.

Jāņa ev. 4, 7.—14.

7. Tad weena ņeewa no Samarijas nahk ahrā, uhdēni ņmelt. Uf to Jēsuš ņafa: dodi man dzert.

8. (Jo wina mahzeņki bija no-gahjuņči wilsēbtā, maiņi pirkt.)

9. Tad ta Samareeņču ņeewa uņ wina ņafa: kā tu, Juhds buhdams, praņi dzert no manis, weenas Samareeņču ņeewas? Jo Juhdi netur nekahdu draudņibu ar Samareeņņeem.

10. Jēsuš atbildēja un uņ to ņaņiia: ja tu to Deewa dahwanu ņinatu un kaņ taņ tahds ir, kaņ

7. Te kāda sieva no Samarijas nāk ūdeni smelt. Jēzus viņai saka: Dod man dzert!

8. (Jo viņa mācekļi bija no-gājuši pilsētā pārtiku pirkt.)

9. Tad zamariete viņam saka: Kā tu, jūds būdams, prasi dzert no manis, zamarietes? Jo jūdi ar zamariēšiem nesa-gājās.

10. Jēzus viņai atbildēja: Ja tu ko zinātu par Dieva dāvanu un kas tas ir, kas tev saka: dod man dzert, — tad tu

uļ tevi šaka: dod man dšert; tad tu minu buhtu luhguši, un mināš tevīm buhtu devis dšihwu uhdeni.

11. Za šeeva uļ minu šaka: Kungs, tev nav šmelamā trauka, un ta afa ir dšila, — no fureenes tad tevīm iraid tās dšihwais uhdens?

12. Waj tu efi leelafs ne ēa muhju tehws Jehkabs, kas mums šho afu devis un pats no tahš dšehris un wina dehli un wina lopi —?

13. Jēsus atbildēja un uļ to šazija: ikweenam, kas dšer no šha uhdens, atkal šlahpšt.

14. Bet ja kas dšers no ta uhdens, ko es tam došhu, tam neslahps ne muhšham; bet tas uhdens, ko es tam došhu, eefšh wina taps par uhdensawotu, kas werd uļ muhšhigu dšihwojshanu.

būtu viņu lūgusi un viņš būtu tev devis dzīvu ūdeni.

11. Zamariete viņam saka: Kungs, tev nav smelamā trauka un aka ir dziļa; no kurienes tad tev ir dzīvais ūdens?

12. Vai tu esi lielāks par mūsu tēvu Jēkabu, kas mums aku devis un pats no tās ir dzēris līdz ar saviem dēliem un ganāmiem pulkiem?

13. Jēzus atbildēja viņai: Ikvienam, kas dzer no šī ūdens, atkal slāps.

14. Bet kas dzers no tā ūdens, ko es tam došu, tam ne mūžam vairs neslāps, bet ūdens, ko es tam došu, klūs viņā par ūdens avotu, kas verd mūžigai dzīvei.

Šinī tulkojumā tekstā izdarīti vienīgi nepieciešamie valodas labojumi, bet 10. pantā Jēzus vārdiem piešķirta mazliet citāda nianse.

(Turpmāk beigas.)

A. Vītols

Latviešu reliģiskā īpatnība un kristiānisma latviskošanas iespējas

Stingri zinātniski ņemot, jautājums par latviešu reliģisko īpatnību vēl nav diskutējams: trūkst priekšdarbu. Nav vēl savākti cik necik pilnīgi mūsu problēmu skarošie materiāli, nav viņu vērtējuma un kritikas (piem., ciktāju tautas dziesmas uzlūkot par ģenuīni latviskām); nav vēl izskaidrojama literātūrā konstatētai vidzemnieku un zemgaliešu psihiskai atšķirībai; nav iztirzāta mūsu tuvākās kaimiņu tautas — lībiešu varbūtējā ietekme uz mums, pat viņu apdzīvoto vietu robežas vēl grūti nospraužamas. Tā jautājuma risinājumā mums vēl lielā mērā jābalstās nekontrolējamās pieredzēs un intuīcijās.

Bet runāt par to, par ko runāt būtu vēl par agru, mūs spiež divi apstākļi: 1) šāda priekšlaicīga apcere var vērst uz šo ļoti svarīgo problēmu plašāku un dziļāku uzmanību un 2) uz viņas iztirzāšanu izaicina atkārtotās prasības pēc mūsu baznīcas latviskošanas, pie kam pēdējā, kā katram saprotams ir iespējama tikai dibinoties uz latviešu reliģijas psiholoģijas pareizas izpratnes.

Par droši pierādāmu turu latviešu ticību noliktam mūžam (sīkāki par to manā rakstā Mūsu tautas dziesmu „Laimas lēmuma“ psiholoģija, I. M. M., 1927. Nr. 5/6; līdzīgas, no manis acīmredzot neatkarīgas domas Rich. Rudzītim, I. M. M., 1935., p. 438ss., kam daudzās niansēs nevaru piekrist). Tā — latviešu pamata dogma. Mūža galvenos posmus — dzimšanu, precības, miršanu un bez tam vēl augumu uzskata par dievības (parasti Laimas) noliktiem. Ko bērnam dzimstot dievība noteic, to nevar neviens grozīt, arī pats mūža licējs nē (pret Rudzīti, l. c. p. 441). Pārējo mūža saturu veido cilvēks pats. Nu nav gandrīz neviena, kas būtu ar savu mūžu mierā; jau pašā vārdā „liktenis“ nav nekā priecīga. No tā reliģiski izriet divi stāvokļi: pozitīvi — padevība mūžā licējam, kas uzskatāma par latvieša spilgtāko reliģijas spēka paudēju:

Vēl, Laimiņa māmuliņa,
Ko katrai vēlēdama:
Vai pavēli tautiņām,
Vai zaļām velēnām. (B. 10932, i.)

Negatīvi — protests pret mūža licēju:

Kaut es savu mūža Laimi
Celiņā satikuse:
Es tai kļautu olu vezmu,
Ledus kalnu kāpinātu. (B. 9203.)

No sacītā viegli saprotams, ka latvietim visgrūtāk risināmi teodicejas jautājumi; kā dzīves prakse rāda, pār tiem viņš visbiežāk klūp, savas nelaiemes cēloni saskatīdams nemotivētā un netaisnā dievības rīcībā. Latviešu uztvere te tāda, ka ar Dieva ziņu nedrīkst krist ne mats no galvas, ne zvirbulis no jumta. Negribēdams atkārtot citā vietā teikto, te tuvāk

neapbrādīšu, kā šī likteņa ticība manifestējas latvieša dzīvē arī vēl mūsu dienās.

Latvietim vispār psiholoģiski raksturīga zināma intimitāte attiecībās ar tiem, kas pār viņu augstāki. Lai pieņemam no pieredzes kaut tikai to, ka pietiek mums ar kādu augstāk stāvošu personu apmainīties pāris nenozīmīgiem vārdiem, lai mēs viņu tūlīt ieskatītu tīri vai savos tuvniekos. Šāda intimitāte arī mūsu attiecībās ar augstāko Varu vai varām: nav distances, nav īstas pietātes, nav mysterium tremendum.

Tālāk mums iezīmīgs mūsu neizkoptais kults. Nav mūsu pagātnē valdzinošu dievu tēlu, ļoti reti tur sastopam īstu adorāciju; visvairāk tur lūgumu, t. i. maskētu prasību. Šis trūkums pamanīts jau sen, tautiskā laikmetā, kad J. Alunāns, Ausēklis u. c. centās mūsu reliģisko pagātņi šai ziņā izskaistināt tradīcijām, uz kuŗām varētu reflektēt vienīgi mūsu radu tautas — senprūši un leiši. — Arī tagad mēs nekādi kulta cienītāji neesam; tā saukto „baznīcas cilvēku“ latviešos maz. Laiku, kad hernhūtisma iespaidā bij citādi vai kad baznīcas apmeklēšana bij pa daļai obligātoriska, nevar te skaitīt līdz. Kā citureiz teicu, mums reliģija — kautra privātlieta. Šo kautrību lai raksturo citāts no kādas Doku Ata vēstules (Kop. r. II, 292): „Ko vien šonedēļ mājā strādāju, to beidzu, un kad ko beidzu, tad kautko galā nodomāju, vai nu lūgdamies vairāk spēka un gribas, vai atkal pateikdamies, ka darbs labi veicies, — tā mans tēvs dara sākdam, beigdam, tā man ar dodas.“ Aiz vienkāršā „nodomāt“ Doks paslēpj lūgšanu. Tā latviešu attiecības ar baznīcu ir paradoksālas: kā personisko reliģisko vērtību glabātājas un devējas tās nenoliedz, bet arī neieklaujas pilnam tajā; no viņas prasa un pieņem to, kas kuŗam pa prātam. Krasais individuālisms neļauj latvietim kļūt par īstu draudzes locekli.

Tālāk atzīmējama mūsu interese par mūža galu un aizsauli. Šai sakarā no bijušā lai pieminēts garais veļu laiks, tāpat lielais mūsu eschatoloģisko ticējumu un paražu skaits. Arī tagad visiemīlotāki tie dievkalpojumi, kam kāds sakars ar nāvi. Kapu svētku populāritāti varētu vēl mēģināt izskaidrot ar dabas tuvumu, kas latvietim arvienu tīkama, bet dabā noturētie cita rakstura dievkalpojumi, kas nav ne tuvu

tā iemīloti, rāda, ka galvenais intereses objekts te tomēr „pēdējās lietas“.

Vai latvietis ir mistiķis? Pozitīvi uz to atbild kāda sen atpakaļ uzrakstīta Tērbatas disertācija, kā autors (luterietis) tāpēc par latviešiem piemērotāko kristīgo konfesiju min pareizticību. Arī tagadnē lāgu lāgiem dzirdam prasību pēc mistikas luterismā. Bet nu latvietis, kā redzējām, tic galvenās kontūrās noliktam mūžam, kur pārējais atstāts viņa vaļā un nav nekāds ceļa meklētājs uz Dievu (kulta trūkums). Ar mistiku tas nesaderas. Reliģijā latvietis nepārprotami sevi atestējis kā racionālistu. Zīmīgi arī, ka mistiskākās kristīgās konfesijas latviešos pielāgojas luterismam, gan zinādamas, kāpēc viņas to dara. Zināmā sakarā ar augšejo jāmin prof. Adamoviča konstatētā parādība, ka latviešiem sveša askēze.

Beidzot daži sīkāki vērojumi. Ja tagad vienkāršam latvietim tik ticības laukā sentimentālītāte, tad šī parādība nekādā ziņā nav no laika gala latviska: mūsu tautas tradīcijas tādas nepazīst. Piekrist varu Veselim (Daugava, 1930, p. 211), ka latvietim nav elastīgu šaubu; kad tic, tad tic, kad nē, tad nē.

Šo īso un nepilnīgo latviešu reliģiskās psihikas skicējumu apsverot, man nav drosmes apgalvot, ka mūsu mācītāji, zīmējoties uz kristiānisma sludināšanas saturu, apzināti vai nepazināti nebūtu gājuši latviešiem piemērotāko mazākās pretestības un vislielākās vajadzības ceļu. Kas kristiānisma sludināšanā grib būt latvietim latvietis, tam pietiek bezmaz ar parasto mūsu baznīcas tematiku.

Principā atzīstama baznīcas formālā latviskošana (valoda, arhitektūra, gleznas, mūzika), tikai jāpiebilst, ka šis darbs prasa nevien labu un nevien latvisku architektu, gleznotāju un mūziķi, bet pār visu vairāk Sv. Gara skārtu personību. Cik mums tādu ir? Un galu galā nav jāaizmirst, ka ārējais kultā ir tikai ārējais, lai Kristum nav jāpārmet arī mums lepošanās ar bārkstēm (Mt. 23, 5.).

Esmu par baznīcas latviskošanu runājis diezgan skeptisku valodu. Lai neviens no tā nesečina, ka esmu ar tagadējo baznīcas dzīvi mierā. Nē, tai ziņā visi varēsīm būt vienis prātis, ka tā, kā tagad, nevar palikt, mūsu baznīcai ir jāatjaunojas!

Kur tad ir jaunā sākums? Tas nav nekāds noslēpums tam, kas baznīcai nepielāgo heterogenus principus, bet atbildi meklē Kristus valstības likumos. Jaunās Sv. Gara vēsmas pār cilvēci nāk, pirmkārt, tad, kad Dievs pats skar mūsu dzīvi, kad viņš mums tuvojas. Svētīgi lēnprātīgie, kas māk uz to pacietīgi gaidīt! Otrkārt — katru uzplaukumu Kristus valstībā ievada metanoia, kas filoloģiski ne visai precīzi, bet nozīmē pareizi tulkotā ar atgriešanos no grēkiem. Kā iezvanija jaunus laikus Jānis Kristītājs? — „Atgriežaties no grēkiem, jo debesu valstība ir tuvu klāt pienākusi!“ To pašu pauda Jēzus pats kā savas darbības sākumā, tā arī vēlāk. Kristīgās draudzes pamatus liekot, ap. Pēteris savu runu nobeidz: „Atgriežaties no grēkiem un liekieties kristīties.“ Lutērs pie reformācijas nonāca jautājot, kā lai viņš iegūst žēlīgu Dievu. Arī mūsu tautas spēcīgākās garīgās kustības — hernhūtisma centrā bij tā pati metanoia; viņa mīlākās dziesmas nebija vis tautas dziesmu ritumā sacerētās (ir arī tādas), bet gan: Jūs grēcinieki nabagi un Nu Pestītājs nāk latviešiem. Metanoia ir vienīgais ceļš arī uz mūsu baznīcas atjaunotni, ceļš, kas ietams svētnīcas sargiem un vienlīdz arī draudzes locekļiem. Ja man kāds jautātu, kādā virzienā mums atgriešanās nepieciešama, tad es vispirms vietā minētu mūsu mazo dzimstību, spilgtāko mūsu samaitātības pazīmi. Mums jāatgriežas pīšļos un pelnos, tad atkal tiksīm pje dzīvas dzīves un dzīvas baznīcas. Un dzīva, vienīgi dzīva baznīca var būt un būs arī patiesi nacionāla.

Prof. Dr. L. Bērziņš.

Garīgās dzejas kopšana

Reformācijai Latvijā nostiprinoties, latviešiem pašiem garīgajā dzīvē bija pasīva loma, un tā top saprotama arī luterāņu dziesmu grāmatas rašanās bez latviešu līdzdalības. Tas, protams, nevarēja lietai nākt par labu; it sevišķi tas nozīmēja, ka latviešu dziesmu grāmata izveidosies vienpusīgi pēc vācu parauga. Ar laiku dziesmu grāmatā ieviesās arī kādas dziesmas, ko bija vai sacerējuši vai tulkojuši latviešu tautības dzies-

minieki, bet šiem darbiem nebija lielākas nozīmes. Tā V. Steineks Tukumā ar saviem dziesmu tulkojumiem maz atšķīrās no vācu tautības tulkotājiem; bet vēlākie oriģināldziesmu autori — tā Neredzīgais Indriķis Apriķos un Anna Bormane Raunā — paši nestāvēja augstā izglītības līmenī, kālab arī viņu sacerējumiem nācās grūti sacensties ar tiem darbiem, kas nāca no izglītotu autoru spalvas, kaut šie autori bija arī sveštautieši. Ar šiem sīkajiem latviešu darbiņiem dziesmu grāmatas redaktori tad arī rikojās ļoti brīvi: ar Indriķa dziesmu izdarīja pat tā saucamo heterōsi, t. i. pārlika dziesmu no vienas strofas formas citā. Tādos apstākļos tad vēl priekš 100 gadiem latviešu pašu līdzdarbību dziesmu grāmatas veidošanā bija gluži nenozīmīga.

Vairāk būtu varējis sniegt atmodas laikmets; bet šī laika idejiskiem vadoņiem horizonti bij citi. Ja līdz tam latviešu raksti vispārīm bij sacerēti kristietības garā, tad tagad parādījās literatūras virzieni, kam didaktika kristietības garā bij sveša, bet kuŗai īpatais nopelns ir saskatāms to spēku kopšanā, kas līdz tam kā aizliegts auglis bij latviešiem palikuši nepieejami. Visskaidrāki to gan būs formulējis K. Biezbārdis polemikā ar Līventālu. Līventāls no teicama autora gaidīja pamācību, ko dvēselei būs atzīt; bet Biezbārdis prasīja dvēseles spēkiem neierobežotu brīvību to atzīt, ko vien tie atzīt spēj. —

Tā nu no šīs puses garīgai dzejai atbalsts nenāca. Tāds būtu varējis rasties no Neikena, Neulanda, Anninga vai K. Kundziņa. Bet Neikens, agri nomirdams, paspēja šai laukā darīt tikai kādu mazumiņu, Annings nebij dzejnieks, lai gan citādi cilvēks ar spožām gara dāvanām, un Kundziņš bija dzejotājs tikai jaunībā. Neulands, turpretim, garīgās dzejas laukā bija riezgan rosīgs, uz ko viņu arī pamudināja līdzdarbība dziesmu grāmatas redakcijas komisijā. Bet Neulanda talants nebij diezgan spilgts, bez tam formas ziņā autors bija padots brāļu draudzes primitīvismam. Tā latviešu tautas īpatnējie gara spēki, kas pagājušā gadusimtenā pēdējos gadu desmitos jau bija piedzīvojuši krietnu uzplaukumu, tikpat kā nemaz vēl neatspoguļojās latviešu draudžu dziesmu grāmatā, lai gan taisni dziesmu grāmata, tautā plaši iespiezdamās, it labi varēja atstarot tos garīgos spēkus, kas bija modušies latviešu dvēselē.

Pa to starpu arvien vairāk nobrieda pārliecība, ka dziesmu

grāmatas lietā ir vajadzīga radikālāka pārmaiņa, starp citu, jāaskaņo dziesmu grāmata Kurzemē un Vidzemē. Sāka strādāt komisijas, bet bez redzamiem rezultātiem. Tā pienāca lielais pasaules karš, kura iznākumā dzima Latvijas valsts un līdz ar to jauni baznīcas apstākļi latviešu draudzēm. Nebij vairs nekāda prātīga pamata pa jaunu izdot un pavairot atsevišķās dziesmu grāmatas Kurzemei un Vidzemei un pamest pie malas visu, ko latviešu gars garīgajā laukā bij radījis. Bij jāgādā par dziesmu grāmatu, kas atbilstu jaunajiem apstākļiem, ievērojot starp citu arī nacionālās un patriotiskās vajadzības. Sāka strādāt komisija, diemžēl gan, tādos apstākļos, kur satiksme un sazināšanās bij ļoti apgrūtināta, tālab komisijai saņāksmes notika reti, un ne visi locekļi varēja tur piedalīties. Darbu beidzot būtu šī iemesla dēļ bijis vēlams iespiest grāmatu nedaudzos paraugeksemplāros, lai interesenti, īpaši mācītāji, varētu ar darba projektu iepazīties, sniegt savus aizrādījumus un papildinājumus. Finansiēlu iemeslu dēļ šis priekšlikums tika noraidīts, jo tā rīkojoties, grāmata būtu bijusi iespējama divi reizes. — Tā grāmatas iespiešana notika tūlīt galīgā veidā. Kad tas bij noticis, izrādījās, ka izturoties pret grāmatas redakciju ar vislielāko saudzību, nākamais izdevums bez pārgrozījumiem tomēr nevar palikt. Tie gan attiecās tikai uz atsevišķiem dziesmu numuriem, un vispārējā iekārta palika negrozīta. — Ar šo jauno dziesmu grāmatu nu vecie teksti bija samazināti skaitā un saīsināti apmēros, laboti arī izteiksmes un valodas ziņā, lai gan šī labošana ne visur bij laimīgi izdevusies. — Bet klāt bij nākušas jaunas dziesmas un vecu dziesmu jauni tulkojumi lielā skaitā, īpaši no Ērmaņa un Rob. Bērziņa. No oriģināldziesmām īpašu ievēribu pelnīja A. Niedras sacerējumi. Paprāvu skaitu sniedza arī šo rindu autors. Bez minētajiem grāmata sniedz arī vēl daudz citu autoru sacerējumus. Tā ar šo dziesmu grāmatas jaunizdevumu baznīcas dzīvē plaši ieplūda latviešu pašu sacerējumi. Tos draudzes dzīvē arī jo bieži dzird lietojam, īpaši valsts un tautas svētkos, brāļu kapos etc.

Bet šī grāmata, kā jau teicu, bij sastādāma diezgan ne-labvēlīgos apstākļos. Klāt vēl nāk lielais satricinājums, ko reliģiskais gars piedzīvoja pirmajos gados pēc kara: reliģija un

baznīca bieži vien likās novārtā turami faktori. Tad nav arī ko brīnīties, ka garīgā dzeja nebij vēl iemantojusi tik daudz kopēju un draugu, kā viņa to pelna. Pamazām tas ir grozījies, un baznīcas dzīve acīm redzot atzeļ. Līdz ar to nāk klāt arī jaunas garīgas dziesmas. Rodas arī jaunas vajadzības, jaunas vēlēšanās.

Nevarēja nemaz citādi būt, ka bij atkal jādomā par dziesmu grāmatas revīziju: kā priekšdarbu tādai dziesmu grāmatas pārstrādāšanai Baznīcas virsvalde ir nodomājusi šobrīd sastādīt jaunu dziesmu krājumu, kas varētu iznākt kā pielikums tagadējai dziesmu grāmatai. Noderīgu dziesmu ir atzīmēts apmēram kāds simts. Jācer, ka ar šī pielikuma iziešanu ļaudīs dzejas draugu interese pieaugs vēl vairāk, un nākotnē varēs izdarīt bagātāku dziesmu izlasi. Kā tādas cerības nav bez pamata, var spriest no pazīstamu dzejnieku vēlēšanās dāvināt arī baznīcas vajadzībām savus sacerējumus. Kā piemērus bez māc. J. Sandera, kas kultivē garīgu dzeju latviešu tautas dziesmu stilā, varētu minēt K. Jēkabsonu un Ed. Zvārguli-Treimani. Abi viņi starp citu ir atdzejojuši Lutera himnu Ein feste Burg ist unser Gott. Sniedzu šī abus paraugus.

Deus noster refugium et virtus.

46. psalms.

(Meld. Dievs Kungs ir mūsu stipra pils.)

Dievs stipra pils un patvērums,
drošs vairogs cīņā klajā.

Viņš visur bēdās palīdz mums,
ja vien mūs bēdas vajā.

Gan naidnieks dusmās kvēl
un droši cerē vēl,

ka vara, viltus, grēks
ir bruņas tam un spēks,

Kas visu veic virszemes.

Mums varas loks ir sīks un vājs,

mēs zūdam kā bez sevis,

bet ir kāds stiprāks cīnītājs,

Dievs pats mums Viņu devis.

Kas Kristu vārdā sauks,
tam būs Viņš brālis, draugs;
Viņš — mūsu skaidravots —
mums sargs un glābējs dots
un uzvara ar Viņu.

Gan trako posts un pekļe eļš,
lai raut mūs tumsas skavā,
mums ejams gaišais Dieva ceļš —
un tur vairs baiļu nava.
Vēl nikni spēki zib
un mūs tie maitāt grib,
bet velti ļaunais šņāc,
drīz kritīs notiesāts.
Viens vārdiņš spēj to aizdzīt.

Lai Dieva vārdus mierā liek,
ja sātāniem nav darba,
vai gan vēl mūsos nepietiek
no viņu grēka skarba?
Ja tie mums miesu kauj
un godu, mantu grauj,
un ja tie draud un draud,
ka viss būs jāpazaud,
mums debess manta paliks.

Tulk. K. Jēkabsons.

Vai arī otrs variants:

Kristus — mūsu glābējs.

(Meld. Dievs Kungs ir mūsu stipra pils.)

Dievs — mūžam mūsu stiprā pils,
Dievs, augstais palīgs esi —
un ja mūs ļaunā vara vils,
Tu briesmām pāri nesi.
Kad grēks un grūtums grauž
un vāju sirdi lauž,
Kad nogulst mums uz krūts
viss soda smagums grūts,
pie ka lai tversmi rodam?

Mums cīnās gurstot spēks top vājs,
 aug stiprums tumsas garam,
 bet Kristus, mūsu Pestītājs
 nāk bruņots svētam karām.
 Lai Viņa vairogs zib,
 jo mūs Viņš sargāt grib,
 kā glābējs izredzēts,
 Svēts Dievs un cilvēks svēts
 un mūžīgs debess godam.

Kristus — draudzes sirds.

(Meld. Dievs Kungs ir mūsu stipra pils.)

Kad dragādams brūk pekles spēks,
 vai mums lai bailes būtu?
 Zem Kristus krusta laužts guļ grēks
 ar savu smagmi grūtu.
 Gan vēl kā kalna svars
 draud nomākt tumsas gars,
 bet beidzies viņa gods,
 to samal Dieva sods,
 viņš zūd kā pelni vējā.

Svēts Dieva vārds tik mūžīgs mirdz,
 ka norimst pekles gaisi
 un Kristus jērs, Tu — draudzes sirds,
 Tu māktiem važas raisi.
 Tu naidam trakot liedz
 un vājiem elji sniedz,
 lai mūsu sirdis jūt:
 Ir ļaunam jāpazūd.
 Mums debess atmirdzēja.

Tulk. K. Jēkabsons.

Dievs Kungs ir mūsu stipra pils.

Dievs Kungs ir mūsu stipra pils.
 Kur tverties brīdī bargā;
 Ta Kunga vairogs nesadils —
 Viņš mūs pret briesmām sargā.

Ja draud mums ienaidnieks,
 Neka tas nesasniegs:
 Pret Dieva stiprumu
 Nav viņam ieroču,
 Lai cik viņš liels un viltīgs.

*

Ar mūsu spēku nepietiek, —
 Lai neaizejam postā,
 Dievs savam Dēlam glābt mūs liek
 Un vadīt drošā ostā.
 Ja Viņš mūs aizstāvēs,
 Ko ienaidnieks gan spēs?
 Nekas mūs neuzveiks:
 Viens vārds, ko Jēzus teiks,
 Būs nedragājams vairogs.

*

Mums nebīties! Kaut pasaule
 Ar velniem pilna būtu,
 Vai tie gan veiktu mūs? Ak ne!
 To vara drupās grūtu.
 Ja Dievs mums stipra pils,
 Viņš tumsā gaismu šķīls;
 Mēs ticam taisnībai,
 Un labā uzvarai —
 Mēs ticam savam Dievam!

*

Dievs Kungs ir mūsu stipra pils —
 Nav, kas Tam pretī stātos!
 Ta vārds nekad mūs nepievīls,
 Lai cik mums smagi klātos.
 Lai zemes mantas zūd,
 Lai trūd, kam jāsatrūd!
 Par visu augstāka
 Ir debess valstība —
 Un tā mums mūžam paliks.

(Dz. gr. 488.)

Pēc M. Lutera, Ed. Tr.

(Turpmāk beigas.)

Māc. E. Sarkanbārdis

Baznīcas darbs pie bērniem.

Ārpus pārdomām gan būtu jāstāv šī darba nepieciešamībai un svarīgumam. To reljefi izcēla arī archibīskapa tēvs pēdējā vispārējā mācītāju konferencē sniegtā baznīcas gada pārskatā, pieminot bērnu dievkalpojumu nepieciešamību.— Ir ļoti zīmīgi, ka pat tie draudzes locekļi — bērnu vecāki, kuŗi paši liekas baznīcas dzīvē stipri vēsi un vienaldzīgi (reti piedalās dievkalpojumos u. t. t.), tomēr atzīst baznīcas darba nepieciešamību pie bērniem un šo darbu labprāt atbalsta. Lielā nozīme šinī ziņā ar arī pašiem bērniem, kuŗi nāk nevien paši, bet velk arī savus vecākus līdzī, ja reiz ir paši piedabūti pie dievkalpošanas. Tādējādi šī darba nozīme vēl pavairo tas apstākļi, ka caur bērniem mēs pie Dieva varam vest arī to vecākus. Un bērni nu reiz ir daudz atsaucīgāki un kārtīgāki, nekā pieauguši cilvēki, ja tie pēdējie nav jau patiesi ieauguši savā baznīcā. Tā man savā draudzē (lauku draudzē) ir daudzkārt nācies pieredzēt, ka uz kārtējo iksvētdienas bērnu dievkalpojumu sāpūlcējas lielāka bērnu draudze, nekā pieaugušo draudze savā dievkalpojumā. Tādēļ šis darbs baznīcai, resp. tās mācītājam, ir nevien viens no svarīgākajiem un nepieciešamākajiem darbiem, bet arī tas pateicīgākais un auglīgākais darbs. Grēks ir atstāt to novārtā, jo līdz ar to novārtā atstātas un garīgai nāvei padotas tiek bērnu dvēseles. Tādēļ tāda nolaidība līdzinātos Betlemes bērnu slepkavībai.

Pārdomas nu modina jautājums: kādā veidā baznīcai ir jāstrādā pie saviem bērniem, t. i. 1) ko baznīcai vajaga bērniem dot un kā to darīt, un 2) kā bērnus šim darbam mantot un paturēt.

I. **Ko baznīcai ir jādod bērnam.** — Visumā baznīcas pienākums ir bērnus stiprināt ticībā un praktiski ievadīt tos pilnīgā ticības dzīvē — kā individuālā lūgšanas dzīvē, tā arī kopīgā baznīcas un mājas kultā. Šinī plašākā apjomā gan ietilpst arī pienākums sniegt bērnam ticības zināšanas, kas ir skolas ticības mācības saturs, kā arī bērna dvēseles kopšana, kas pirmā kārtā ir ģimenes pienākums. Bet šie divi darbi vēl neizsmel augšā uzstādīto un pa-

svītrotu mērķi un vajadzību. Tā piepildīšanai ir nepieciešams arī pašas baznīcas tiešais darbs. Pēdējo, t. i. baznīcas īpatnējo uzdevumu, nosaka tās īpatnējā būtība un stāvoklis, ko neviena cita iestāde ne vienība nevar atvietot. Proti — baznīca ir draudzes un tās kulta kopības uzturē¹⁾; tādēļ tās tiešais uzdevums ir — saistīt un ievadīt bērnus baznīcas kultā. — Protams, baznīca kā plašākā vienība savā apjomā ietver arī ģimeni, un tāpat īstēni arī skolā sniegto ticības mācību; tādēļ bez sava tiešā uzdevuma veikšanas baznīcai ir arī jākontrolē un jāpapildina skolā sniedzamās ticības zināšanas un ģimenes dvēseles kopšana, īpaši ja pati ģimene, kā tas mūsu laikos ir vispārīga parādība, par bērnu reliģisko audzināšanu tikpat kā nemaz vairs nerūpējas un sava iespaids mazināšanās dēļ to tagad nemaz īsti vairs nespēj. — Tādēļ baznīcas darbs pie bērniem tagadējos apstākļos ir absolūti nepieciešams. Baznīcai saviem bērniem ir nevien jāiemāca Dievu būties, mīlēt un uz to cerēt, nevien jāparāda viņu Kungs un Pestītājs, bet tie arī tieši jāpieradinā pie kārtīgas ticības dzīves: lūgt Dievu svētdienās dievnamā un arī katru dienu mājās (rīta, vakara un galda lūgšanas; tās netikai prast, bet arī lūgt.)

Pie visa šī darba ir jāpatur vērā baznīcas darba pilnīgais mērķis: nevien ieaudzināt, bet arī vēlāk paturēt īstus „baznīcas cilvēkus“ — dzīvus patiesus ticīgās draudzes, „svētās biedrības“ locekļus. Tas ir — baznīcai ir jāraugas ne tikai uz bērna patreizējās ticības dzīves kopšanu, bet arī jāliek stingrāki pamati augošā draudzes locekļa vēlākai ticības dzīvei — tos ieaudzinot stabilās ticības un baznīcas dzīves tradīcijās, pēdējās jau bērībā nostiprinot, lai tad tās būtu par paliekošu balstu vēlākās mūža gaitās. Baznīcai ir katrā bērņā jāredz arī nākošais pieaugušais draudzes loceklis.

Kā jau teikts — baznīcas īpašais uzdevums ko nevar atvietot ne skola, ne ģimene, ir ievadīt savus bērnus baznīcas kultā. Pēdējā nozīmī nedrīkst par zemu vērtēt arī pie bērna. Ir no liela svara, ka Dieva vārda

¹⁾ Jāatgādina, ka kristietība nepazīst nekādu izolētu, tikai individuālu garīgo dzīvi, bet tikai draudzē un caur draudzi.

uzņemšana tiem saistīta ar dievkalpošanu un tā kļūst par kulta lietu. Bet Dieva vārdu mācīšanās vēl neizsmel visu kultu, ne mazāk svarīgs ir arī pielūgsmes moments dievkalpošanā. Ar vārdiem iemācīt: attēlot un izskaidrot var īsteni tikai tādas lietas, kas ietilpst dabīgās pieredzes un saprāta robežās; tā mācīt var vēl ētiku. Turpretim ticība, ietver lietas, kas stāv pāri šīm robežām un nav tādā veidā ne attēlojamas, ne izskaidrojamas (sal. Ebr. 11,1; 1, Kor. 2.). Īsteni tikai patiesā baznīcas kultā bērns var jaust šo svēto brīnumu, pieskārties tam, ko mēs saucam par „mysterium sanctum“ u. t. t., ko ar vārdiem vien nevar attēlot, ne izskaidrot. Ir kas cits: stāstīt, ka „Dievs ir svēts“, ka tam „pieder spēks, gods un tā valstība“, un kas cits: to izjust altāra priekšā ceļos dziedot „Svēts ir, svēts ir, svēts ir tas Kungs“, vai pēc lūgšanas „... tev pieder valstība, spēks, gods; Amen, tas ir: tas taps mums dots.“ Ja šis „Sanctus“ nav iespiedies vēl jaunā dvēselē, tad arī vēlāk cilvēks to vairs nesadzirdēs un neizjutīs, kaut arī to tad skaidrotu „ar eņģeļu mēlēm“. Tad tas nesapratīs arī Kristus krustu, ja nebūs izjutis Dieva svētumu. Tādēļ nedrīkst atstāt novārtā pielūgsmes momentu dievkalpošanā.

Vispār tā ir mūsu baznīcas vājība, ka savā laikā vienpusīgi aizraujoties tikai ar „tīro mācību“, tā ir novārtā atstājusi savu kultisko uzdevumu un, dievnamam kļūstot pirmā kārtā par sprediķu auditoriju, bet nevis par lūgšanas namu, kā to Pestītājs reiz ir teicis, — tās draudzes locekļos ir panikusi ticības dzīves aktivitāte un līdz ar to īsti reliģiskā izmaņa. Ticība nāk nevien no sludināšanas, tā ir arī jāizlūdz. (Lūk. 11, 9 u. 13). Tad nav arī jābrīnās, ka galvenā kārtā tikai mācoties Dieva vārdu, bet neprotot dievkalpojumam īsti līdzīgi dzīvot arī kultiskā lūgšanā un aplicībā, īsi sakot: patiesi Dievu lūgt (mūsu draudzes vairākums to pašu liturģijas mazumiņu nemaz lāgā neprot dziedāt, nemaz jau nerunājot par tās izpratni), draudze nemaz nespēj to vārdu īsti sagremot, un pārbaroti ar šādu cietu barību, meklē sev ko šķidrāku, tikodami vai nu seklu jutekļošanos ar asaru birdināšanu laicīgās dzīves prieku un bēdu noskaņās, vai arī aietētiski-ētisku jūsmošanu bez dziļāka ticības satura. Būsim godīgi un teiksim: pēdējā parādība tiešām jau sakņojas pārāk sausās un abstraktās baznīcas formās, kas īpaši latvieša dvēselei ir svešas. Latvietis nu reizi ir izjūtas, nevis sausā prāta cilvēks kā vācietis. Tīrā vārda mācība, kas varbūt noder abstraktāki konstituētam vācietim, neder latvieša dvēselei. Ja tā netiek caur dzīvāku un tiešāku (protams — arī dziļāku) kultisku izmaņu pievadīta dziļākam ticības saturam un tā pie tā arī pieturēta, tad tā meklē pēc sekliem ticības surrogātiem, kā tas ir mūdienu

tipiska parādība. Jūsmīgāku vārdu sludināšana vien te neko vēl nelīdz, tā līdzinās ūdens liešanai caurā traukā. Vai tad mēs neredzam, ka arī tā jaunatne, kas reizi ar mirdzošām acīm ir klausījusies dzīvos un jūsmīgos vārdos, ar laiku tomēr tos apnīk un no savas baznīcas atsvešinās, un līdz ar to panīkst savā ticības dzīvē, jo ar savu baznīcu ciešāki saaugusi baznīcas kultā tā nav. — Tādēļ ar baznīcas kultu saistītā dziļākā ticības izmaiņā un stabilākā ticības dzīvē ir jāieaudzina mūsu augošā draudze — bērni.

Tāpat tikai dziļāka ieaugšana baznīcas kultā nodrošina ticības dzīves stabilitāti. Tādēļ bērni ir jāpulcina kārtīgos kultiskos dievkalpojumos, jāmāca pēdējos izprast un pārdzīvot.

Tādēļ visai nopietni apcerams ir jautājums: kā veidot pilnvērtīgu un bērniem piemērotu bērnu dievkalpojumu jeb liturģiju. Diemžēl mums vēl nav izstrādātas īpašas bērnu liturģijas. Praksē vai nu iztiek pilnīgi bez tās, bērnu dievkalpošanu noturot mācības stundas veidā („svētdienas skola“), t. i. bērnu dievkalpošanu aizpilda tikai ar katedri, pēdējo ievadot un noslēdzot ar dziesmu un brīvu lūgšanu. Tādā veidā (tas īsteni aizņemts no Amerikas sektēm, kur daudzo denomināciju dēļ ticības mācība skolās nemaz netiek pasniegta un tādēļ šo darbu ie jāveic svētdienās baznīcai) bērnus nevar ievadīt baznīcas kultā. — Vai arī, ja tur īstus bērnu dievkalpojumu, tad tos veido pēc pieaugušo liturģijas, t. i. draudzes „galvenā dievkalpojuma“ kārtības, tikai apmainot sprediķi ar grupās (pēc vecuma) turētu katechezi vai katehētisku sprediķi. Pilna liturģija, cik man zināms, gan tiek lietāta retāki (kaut gan tāda kārtība ir oficiāli paredzēta mūsu pastāvošā agendā, tāpat arī lielāko tiesu Vācijas baznīcu agendās). Ir atzīts, ka tāda ir bērniem par garu un par smagu, tādēļ to parasti vairāk vai mazāk saīsina. Arī pēdējais veids nav pilnīgi apmierinošs, tā grūti panākt kautko reizē veselu un bērniem piemērotu, nereducējot līdz minimumam liturģijas kultiski sakrificiālo daļu, un tā no pēdējās faktiski atteicoties. Ir nepieciešams radīt īpašu bērnu liturģiju. Bet tās izveidošana nav viegla lieta. Te krīt svarā īpašais darba veids: nepieciešamība rast tuvāku, personīgāku kontaktu ar bērniem, kas panākams tikai grupas vadītājam; tādēļ īsteni pēdējam būtu veicams nepieciešamais bērnu reģistrācijas un kontroles darbs, to saistot ar iepazīšanos ar bērna dzīvi un apstākļiem. Visu to vairs nevar ietilpināt liturģijas rām-

jos, šis darbs ir veicams jau pirms liturģijas sākuma. Tāpat teksta iepriekšēja nolasišana liturģiskā daļā nenāk par labu katechētiskā sprediķa brīvībai un svaigumam; labam katechētiskam bērnu sprediķim ir vēlams brīvs ievads pirms teksta nolasišanas. Tādēļ katechēzes vienkārša ievietošana parastā dievkalpojuma kārtībā (kaut arī saīsinātā) sprediķa vietā, nav ērta. Ļoti svarīgs apstāklis pie bērnu liturģijas izveidošanas ir arī telpu jautājums, to iekārta reti kur būs vienāda, jo pie mūsu baznīcām īpašu telpu bērnu darbam nav. Parasti bērnu dievkalpojumi būs jātur īpašā mācības mājā vai arī paša mācītāja mājā, kur ir viena lielāka zāle ar īpašu mājas altāri un dažādām blakus telpām. Pirmā būs jāpatur lielākā grupa, skaita ziņā mazākās sadalot pa blakus telpām. Pēdējās telpās ne katru reizi būs iespējams brīvi rīkoties: tās būs vai nu caurstaigājamas vai arī parasti lietātas citām vajadzībām (dzīvoklis, kanceleja v. t. l.).

Visu to ievērojot, bērnu liturģiju būs ieteicamāki veidot nevis ņemot par formālo paraugu tagadējo „galvenā dievkalpojuma“ kārtību, bet gan pēc senā dievkalpojuma divdaliģuma arī bērnu dievkalpojumu dalīt divās daļās: I. mācības daļā un II. liturģiskā daļā. Noteicošam motivam pie bērnu liturģijas veidošanas ir jābūt nevis dažādiem aizspriedumiem, bet gan mērķim iegūt un saistīt bērna dvēseli. Pie bērnu liturģijas būtu jāievēro sekoši principi:

1) Dievkalpojumā ir jāierāda pēc iespējas **lielāka aktivitāte** pašai draudzei lūgšanā un apliecībā, lai dievkalpojums nebūtu tikai klausītāju sapulce, bet īsts dievkalpojums, kur dievlūdzēji satiekas ar Kungu nevien tā vārdus tikai pasīvi klausoties, bet arī paši tam nododoties lūgšanā un apliecībā. Tāpat vajadzīga ciešāka sadarbība draudzei ar liturģu. „*Responsorialgesang, auch gemeinsames Sprechen der Kinder halte ich für unentbehrlich, weil die Kleinen durch ständige Übung daran erinnert werden sollen, dass aller Gottesdienst dialogischen Sinn hat. Hier „redet entweder Gott mit uns durch sein heiliges Wort, oder wir mit Gott durch Gebet und Lobgesang“.* (Luthers Torgauer Kirchweihpredigt 1544).“ Tā raksta prof. D. Smend's Cauleka kopojumā *Theorie und Praxis des Kindergottesdienstes.*“ 83. l. p. Šāda draudzes aktivitāte un maņu darbība ir nepieciešama īpaši bērnu

dievkalpojums, bērnu aktīvā rakstura dēļ. Bērnus nevar nostādīt tikai klausītāju vai „Amen“ teicēju lomā. Tādēļ no bērnu lit. ir izmetamas tikai liturģa viena teiktas lūgšanas un kolēktes, tās atvietojojot ar responsiāliem gabaliem.

2) Bērniem ir jā mācās izjust un saprast arī **liturģijas (un līdz ar to — Dieva lūgšanas vispār) pašvērtību**, t. i. ka tā nav tikai tāda sprediķa piedeva, bez kuŗas var arī iztikt, kā to daudzreiz domā mūsu draudzes. Saprast, ka uz dievkalpojumu jānāk ne tikai klausīties vai mācīties vien, bet arī Dievu „lūgt, teikt un slavēt“ (Lutera teiciens pie II. baušļa).

3) Dievkalpojuma korāļi ir ciešāki sa-
kausējami kopā ar visu liturģiju. Tie nedrīkst būt tā „iesprausti“ kā parastos dievkalpojumos mēdz būt, bet „viena lējuma“ ar visu liturģiju. Draudzei ir jāizprot koraļa liturģiskais raksturs, lai tos nedziedātu neko daudz nedomājot pēc teiciena: „Dziesmu dziedu kāda bija, ne tā manis darināta“. Īpaši bērnu dievkalpojumos tas ir no svara, lai bērni mācītos saprast, ka dievkalpojuma dziesma ir kas pavisam cits nekā parastās dziesmas — Dieva lūgšana vai apliecība. — Tā paša iemesla dēļ bērnu dievk. nav vietas vairāk kā 3 koraļiem, lai neizklaidētu uzmanību.

4. Liturģijai ir jābūt piemērotai bērna psihei, tādēļ uzsvērami bērna psihei tuvāki momenti. 1. godbijība, kuŗa vadāma uz svētbijību, kas taču ir visas reliģijas sakne un serde (R. Otto: Das Heilige), vismaz pie tā pieder. Bērns zin ka pret lielu cilvēku ir jāpacel cepurīte un jātaisa „knixsis“ (to dara ne jau tā lielā, bet paša bērna audzināšanas dēļ), tāpat tam jā mācās arī Dievam godu dot, tādēļ b. d. ir īsti vietā „Gloria“ un doksoloģijas (ne jau kāda katoliska principa, bet tā paša augšējā — šoreiz paša bērna reliģiskās audzināšanas dēļ). Tādēļ kādi iebildumi pret „katolicismu“ šinī ziņā būtu gluži nepamatoti. — Saki, kā tad gan slēpjas visa mūsu laiku reliģiskā krīze, kas skar īpaši protestantiskās baznīcas, ja ne svētbijības trūkumā. Cilvēks palicis par lielu un gudru, lai būtos Dievu. Ar visiem uztaisāšiem sprediķiem, modernām pārdarītajām, tīro mācību un dziļo teoloģiju, tas tomēr nezina vairs to vienkāršāko — ka Dievs ir Dievs, ja nav mācīties tam godu dot, tad arī Dieva vārds tam vairs nav Dieva vārds un viss Rom. 10, 17. paliek gaisā.

(Turpmāk beigās.)

D O M U I Z M A I Ņ A I

Prof. Vold. Maldonis

Gribot negribot jājautā

Daudz tagad runā par baznīcas dzīves reformām. Arī periodiskā prese labprāt uzņem šāda virziena rakstus, lai cīlātu ļaužu prātus uz jaunu „garīgu stāju“, „uz frontes maiņu“ baznīcas dzīvē. Ev. lut. baznīca Latvijā priecājas par katru padomu šinī virzienā, ja tas var nākt par labu latviešu tautai, mūsu valstij un pašai baznīcai. Daži derīgi padomi jau ieguvuši zināmu labvēlību arī ev. lut. baznīcas aprindās.

Visjaunākā laikā reliģijas un baznīcas problēmas ņēmies apsvērt dzejnieks Ed. Virza ar saviem rakstiem laikrakstā „Brīvā Zeme“. Dzejnieks divos rakstos „Garīgā stāja“ un Jaunais gars“ izteic savas domas par baznīcas jauno vēlamo fronti. Viņš laikam visvairāk savos rakstos gan domājis par Romas un grieķu katoļu baznīcu frontes maiņu, jo tām ļoti senas, vecas formas.

Viņa domu pamatvirzieni skar arī ev. lut. baznīcas ticības objektus. Tādēļ man gribot negribot jājautā par frontes maiņas vajadzību un lietderību ticības objektu plāksnē.

Jāpriecājas, ka baznīcas reformu padomu devējs ir cilvēks patriots, kam sirds deg par tautas labklājību un valsts zelšanu. Viņš pazīst „apslēpto Dievu“, par ko daudz runāja Lutērs un tagad runā ev. teologi, lai gan teikumu, ko autors citē „Dieva gods ir lietas apslēpt, bet ķeniņa gods ir lietas izdibināt“ nav teicis apustulis, bet tas atrodams Sal. sak. v. 25., t. i. semītu autora rakstos, no kuŗa idejām dzejnieks grib sevi un savu tautu „šķīstīt“. Autors dziļi, dziļi runā par Radītāja majestāti teikdams, ka „pēdējā stāja, kad cilvēks visā augumā izstiepies sava Radītāja priekšā, nepieder cilvēku tiesai un novērtēšanai“. Viņš turklāt izmanījis reliģijas nepieciešamību, jo tā „nāk augšā no cilvēka visdziļākiem dziļumiem“, bet kas šo dvēseles kustību ierosina, to dzejnieks vēl nav izpratis. Teologi pārliecināti, ka to dara Dievs, bet ne cilvēki. Kad

Dievs skar cilvēka dvēseli, tad dzimst reliģija. Autors skaisti runā par Dieva mieru, kas augstāks par cilvēku saprašānu kā tas izpaužas lielās monumentālās baznīcu celtnēs: viņš tāpat kā baznīcas ļaudis redz to patiesību, ka Dievs pats grib tautas — valsts pastāvēšanu“ un ka „nacionālas baznīcas esamība ir ķīla savdabīgai Rādītāja godināšanai“. Individuālā Dieva godināšana un pielūgšana nepieciešama. To Dievs grib. Bet ko nozīmē autora prasība, ka lai „līdzšinējās mirušās valodas vietā tā (t. i. baznīca) sāktu runāt valodu, kurā būtu kautkas no šī laika ticības“. Autors ļoti pieticīgs, prasīdams tikai „kautko,, no šī laika ticības. Bet kas ir šā laika ticība? Tā ir ticība Dievam, Dieva vārdam un Dieva vārds, ko baznīca svēti apņēmusies sludināt, nav nekad, mirusi valoda“, jo „Dieva vārds ir dzīvs un spēcīgs un asāks nekā abējās pusēs griezīgs zobens, un spiežas cauri līdz kamēr pārskar dvēseli un garu, locekļus un smadzenes un ir soģis par sirds domām un sirds prātu. Un viņa priekšā neviena radīta lieta nav neredzama, bet visas lietas ir atsegtas un redzamas tā acīm, par ko mēs runājam“. Bet jājautā, ko dzejnieks sadzirdējis no Dieva runas tagadnē. Kas ir tas „kautkas“? Dievs runā arī tagad. Kristīgs cilvēks mana, ka Dieva runa arī tagad ir evaņģelija vēsts, ko sludinājis Jēzus Kristus, un tālāk. Ko nozīmē Virzas teikums: ... „frontes maiņu ir izdarījusi arī mūsu tauta, ta ir pagriezusi pret ja un u Dievu un ja un n ā m debesīm“. Mūžīgais Dievs, kam nav nekādas „pārmīšanās un pārvēršanās ēnās“, nav ne vecs, ne jauns. Viņš paliek tas, „kas bija, ir un būs“. Viņa mājoklis ir visur klātbūdam. Tikai mēs cilvēki maināmies, dzīvodami laikā un telpā. Mūsu pieeja, stāja, Dievam, mūsu Dieva uztvere var mainīties. Jauna Dieva nav bijis un nebūs, tikai uzskati par Dievu grozas pēc katra cilvēka seklākiem, vai dziļākiem dvēseles dziļumiem“.

Vai pareiza ir Virzas „stāja“, pieeja Dievam? Ka tā nav tikai „apbrīnošanas un dievināšanas ceļš, to skaidri redz tie, kas pazīst atklāsmes, revelācijas, inspirācijas ceļu. Bez augstākas ierosmes nav pat apbrīnošanas un dievināšanas. Bez inspirācijas nevar pat apdāvinātais dzejnieks radīt savus apbrīnojamus darbus.

Tādēļ lai izšķir katoļu teologi, vai Dievmātes kults ir

„Ilgavas milestība pacelta dievišķā sfairā“. Mēs ev. lut. teologi to nespējam pierādīt. Otrkārt lai politiķi pasaka, vai patiesi viņus dzen „uz stājas augstāko kalngalu jauni mirāži, kas parādās viņu acu priekšā un slavas tieksme.“ Vai tie ir īstu politiķu dzinuli? Vai liels politiķis dzenas pēc slavas? Treškārt, lai latviešu tautas reliģijas pētnieki vismaz drusku aprāda, vai latv. reliģijas pirmsākumi saskatāmi „dabas un kāda ģimenes pirmtēva“ apbrīnošanā un dievināšanā. Lai parāda to tautas dziesmās. Ceturtkārt, lai vēsturnieki noskaidro vai „Eiropas šīsdienu vēsture ir šķīstīšanās no semitiskām idejām un senās stājas restaurācija“. Nevar saredzēt, kur šiem četriem Virzas apgalvojumiem būtu pieņemams pamatojums. Cilvēku apbrīošana un dievināšana vien neizskaidro šīs grūtās problēmas. Ko Virza grib, noliedzams seno bibliē izteikto patiesību: „Dodiet Dievam, kas Dievam pieder un ķeizaram, kas ķeizaram pieder.“ Viņš pats tā atbild: „Dievvaldības visumā nav, ir tikai vienvaldība un dievināšana, parādīta valdniekam, top viņa nodota tālāk zvaigžņu Iedzīnātājam un Nodzēsējam“. Man nopietni jāapstiprina Virzas apgalvojums, ka dievvaldības nav. Ir tikai Dieva valdība mūžīgi viena. Valdība tādēļ arī nevar tikt „nodota“. To nevar neviens Dievam dot un arī neviens to nedrīkst ņemt, ja Dievs to nedod. Cilvēka došana, ņemšana „dievināšana“ lielajā Dieva vienvaldībā ir mazsvarīga, puteklim līdzīga. Citas valdības nav. Zemes lietās, darbos un gaitās ir daudz un dažādas valdības. Tām vienai pretī otrai ir sava pakāpamība, hierarchija, kā to Virza tulko kādā citā rakstā. Visaugstākā no tām ir valsts vadība — valdība, kas „ietverdama sevī nāciju, sargā visu, ko zem viņas aizsardzības esošie ļaudis rada“. Jāatzīst, līdz ar Virzu, ka Dievs pats to tā grib. Bet valstij nav tikai sarga pienākums, tā ir arī kultūras radītāja. Valsts top tikai tad par augstāko vērtību, ja tā ir radītāja un sargātāja. Bet nu vēl otra puse šim Virzas apgalvojumam. Viņš raksta: „Līdz ar to arī Tēvija — valsts iegūst noteikšanu par pilsoņa sirdsapziņu un priesteri, kas bija Dieva kalpi, pārvēršas valsts kalpos, jo tā ir Viņa sēdeklis un Viņa gribas izpausme.“ Šādu ticību autors vēlāki nosauc par valsts

ticību. Bez šaubām katram valsts pilsonim jākalpo valstij — no tā nav un nebūs izņēmums arī priesteris. Valstij jākalpo, to māca visi nopietnie domātāji, visi patrioti un to liecina arī ev. ticības sludinātāji. Par to vairs nav jākrusto šķēpi. Bet sirdsapziņa, kas dzīvo... elpo dievišķā, ticības un tikumības sfairā, nav pakļaujama valsts jurisdikcijai, turpretī pilsoniska brīvība, kas dzīvo un elpo tikai valstī, pakļaujama valsts jurisdikcijai. Sirdsapziņas brīvību tāpēc sargā katra valsts, katra kultūras valsts valdība, jo sirdsapziņa ir visā svētā, labā, cēlā, daiļā pirmrosinātāja... sargātāja. Ta veicina likumu izpildīšanu un sociālas kopdzīves plaukšanu. Bez sirdsapziņas, šis Dieva balss brīvības valsts ātri ietu bojā. Sirdsapziņa ir Dieva balss. Sirdsapziņa sauc visus aizstāvēt valsti līdz varoņa nāvei. Sirdsapziņas brīvībā aug tautas varoņi. Šai Dieva balsij ir aicināti kalpot priesteri. To prasīja Jēzus Kristus, to prasa katra baznīca. Tādēļ priesteri ir Dieva kalpi. Ja viņi no tā atteiktos, tad viņi savu uzdevumu neizpildītu. Bet īstie Dieva balss kalpi no sava svētā uzdevuma nekad neatteiksies. Ja kādā valstī to priesteri nedarija, piem. Krievijā, tad sabruka valsts un sodība nāca par baznīcu un arī par valsti: Ilgs atmaksas posms guļ uz cesaropapisma mocīto Krieviju. Baznīcas vadītāji bija aizmirsuši dot Dievam, kas Dievam pieder.

(Turpmāk beigas.)

P. Rozenbergs

Vēlreiz par garīgo amatu

Vēlreiz ņemt vārdu šai jautājumā mani spiež H. Biezā raksts „Ceļa“ pag. gada pēdējā burtnīcā ar virsrakstu „Mācītāja reliģiskā un ētiskā personība“. Autors izšķir divi viedokļus „mācītāja izpratnē“: mācītājs kā garīgā amata nesējs un mācītājs kā reliģiska un ētiska personība. Viņš noraida pirmo un izšķiras par labu otram viedoklim. Tā kā B., atsaukdamies uz manu rakstu „Ceļa“ 1936. g. 1. burtnīcā, arī mani ierindo „Garīgā amata aizstāvjos“, tad turu par vajadzīgu skaidrības labad sacīt vēl dažus vārdus.

B. izsakās (pag. 374.), ka „mācītājs kā garīgā amata nesējs balstās uz diferenciācijas principa“, proti, „ka viņš ir citāds, pilnīgi atšķirīgs no citiem, pateicoties savam specifiskam garīgā amatam“, kas „piešķir viņam... sevišķas būtiskas iezīmes“. Šādas domas, cik man zināms, neviens evanģelisks teologs nav aizstāvējis. Nav būtiskas starpības starp mācītāju un citiem cilvēkiem, bet ir principiāla starpība starp garīgo amatu no vienas puses un visiem citiem amatiem no otras puses. Šī starpība ir tā, ka visi pārējie amati pamatojas tikai uz cilvēcīgām prasībām vien, garīgā amata nesējam, turpretim, par viņam uzticēto darbu ir jābūt skaidrībā arī no Dieva prasību viedokļa. Visus citus amatus var sekmīgi pildīt, nemaz nejaudājot: vai es esmu izpildījis Dieva gribu? Garīgajā darbā, turpretim, vērtība nav iespējama bez šī aspekta, jo tas ieņem garīgā amata novērtējumā pašu centrālo vietu. Kā cilvēks mācītājs ir gluži tāds pats, kā visi citi, jo vienkāršāks, dabīgāks un patiesāks, jo labāk. Ka mācītājam jābūt reliģiskai un ētiskai personībai, jābūt sekošanas cienīgam paraugam, tā man likās tik daudz pārrunāta un savos pamatos pašsaprotama lieta, ka pie tā nemaz vairs negribēju savā rakstā atsevišķi kavēties. Te varētu piezīmēt, ka „reliģiska un ētiska personība“ ir tās cilvēcīgās prasības, kas top uzstādītas mācītāja amatam. Traktējot „garīgā amata“ jautājumu, turpretim, lietai pieejam no transcendentā viedokļa; tas, pēc mūsu pārlicības, izteikts arī zināmā immanentā formā, ko saucam par „Svētajiem rakstiem“. Šī pēdējā atziņa, protams, vairs nav zinātniska pētījuma rezultāts, bet pamatojas uz ticību.

Tā tad abi Biezā izvīzītie viedokļi nerunā viens otram pretī, bet tie abi ļoti vajadzīgi mācītāja personas un darba pareizam novērtējumam. B. bez vajadzības šim jautājumam pieskāries ar diferenciācijas principu, lietājot viņa paša terminu.

Autoram ir taisnība: „neviens Svēto Rakstu vieta neliecina, ka Jēzus pats būtu dibinājis kādu garīgu amatu“ (376.). Turpretim atziņai, „ka bibliiski garīgais amats nav pamatojams“, nevaru pievienoties, jo mēs bībelē nemeklējam admi-

nistrātīvas dabas aizrādījumus, kas paredzētu zināmu ārīgu amata kārtību (tā būtu katoliska pieeja), bet gan pilnvaru, uzdevumus un līdzekļus garīgajam amatam, kuŗu pamazām ir izveidojusi pati dzīve, sekojot evaņģelija iekšējai nepieciešamībai, latentai prasībai. Šai sakarā lai daudzu vietā minam tikai nedaudzas Jaunās derības vietas: Jāņa 7, 16—18; 8, 29; 1. Kor. 11, 23-a; Efez. 3, 8; 1. Tes. 2, 4; 2. Tīm. 2, 24; Jēk. 3, 1; arī Mt. 23, 3. Ja B. garīgo amatu tomēr pieskaita „dažādiem baznīcas administrātīviem amatiem“ (376.), tad, liekas, mūsu izpratne šķiras pašos pamatos un tāpēc — *contra principia negantem non est disputandum*.

Kas attiecas uz aplicības rakstiem, šai gadījumā īpaši uz Conf. Ang., art. V, tad paskaidroju, ka to neesmu citējis kā garīgā amata pamatojumu, bet kā labu garīgā amata izskaidrojumu.

Tālāk dažus vārdus par mācītāja reliģisko un ētisko personību. B. itin pareizi aizrāda, ka tiklab viena kā otra pieeja mācītāja amatam nonāk līdz galējībām un pārmērībām, un tādā kārtā top vienpusīga. „Prasībā pēc personības ir vienmēr jābūt zināmai saskaņai ar amata apziņu“ (379.). Var teikt tāpat arī no otras puses: amata apziņai ir vienmēr jābūt zināmā saskaņā ar prasību pēc personības. Tas, protams, būtu visbēdīgākais pārpratums, ja mēs domātu, ka darbojas pats garīgais amats, nevis amata nesējs, ka darba svētība garrantēta ar pašu amatu. Tad mēs, uzsvērdami, ka kalpojam Dievam, aizmirstu, ka esam maldīgi cilvēki. Esmu ar B. gluži vienās domās, ka mums baznīcas darbā resp. mācītāja amatā ir vajadzīgi reliģiskā un ētiskā ziņā vērtīgi cilvēki. Kas attiecas uz pašu „personības“ jēdzienu, tad atļaujos, blakus minot, izteikt savu subjektīvo izjūtu: man šis termins nav tuvs aiz tā vienkāršā iemesla, ka tas kļuvis hypermoderns un tāpēc līdzīgs nodeldētai monētai, kuŗas raksti vairs nav lāgā salasāmi. Man arī tā vien liekas, ka mēs visvairāk runājam par to, kā mums nav; par personībām runājam tālab, ka mums personību nav, vismaz reliģisku un ētisku personību nav. Senāk, kad tādas personības bij, tad viņas tā nedaudzināja, tad, laikam, šis termins „personība“ nemaz vēl nebij pazīstams. —

Skaistu personības jēdziena izpratni sniedz Fr. Niebergall's savā grāmatā „Person und Persönlichkeit“, izceldams kā personības konstituētājus momentus īpatnību un raksturu (pag. 69.).

Tā tad „personības“ mums vajadzīgas. Tikai jāpiezīmē: personības kvalitāte negarantē, ka esam savā sludinājumā izpildījuši Dieva uzdevumu (ka uzdevums nāk no Dieva, to saka arī B. — pag. 380.), tikpat maz kā garīgais amats pats par sevi garantē panākumus mācītāja darbā. Reliģiska un ētiska personība ir cilvēcīga prasība, kas tiek uzstādīta garīgajam darbiniekam, un es esmu pārliecināts, ka tas šai prasībai tuvosies par tik, par cik viņš atzīs, ka padarītais darbs nav viņa darbs, bet žēlastība, ko Dievs tam parādījis, ļa u d a m s viņam sludināt evaņģeliju. Cik pazīstu tos divi vīrus, kuŗus B. sava raksta pēdējā daļā min kā reliģisu un ētisku personību paraugus, tad arī viņi tā ir domājuši un Dievu lūguši (cf. arī K. Kundziņa sen. „Mūsu Kungs un Pestītājs kā dvēseļu gans un mācītājs“ [Rīgā, 1930.], īpaši šīs grāmatas pēdējo nodaļu).

Viena no ētiskajām pamatprasībām, kas uzstādāmas mācītāja amatam, ir patiesīgums un godīgums, ne tikai šī vārda parastajā pilsoniskajā, bet arī sirdsapziņas nozīmē (tā, laikam, B. to domājis pag. 380.). Tas bieži “prasa smagu ētisku izšķiršanos” (ibid.). Uz to arī es esmu norādījis sava augšā minētā raksta 5. daļā. Par cilvēku kalpiem (B. pag. 381.) mēs tiešām nedrīkstam kļūt, mācītāju „nedrīkst pazemināt par līdzekli“ kautkādiem cilvēku nolūkiem. Bet kalpiem mums tomēr jābūt. Mums jājūtas kā Dieva kalpiem, kā līdzekļiem Dieva rokās. Tā, lūk, ir tā principiālā prasība, bez kuŗas iespējams ikkatrs cits, bet ne garīgais amats. Šāda patiesa pazemība un sirds meklēšana mums tad arī rādīs, cik daudz patiesības ir mūsu subjektīvajām domām, un ciktāl mums jāpadodas, arī mācības jautājumos, objektīvajām normām.

SKOLA UN PAIDAGOGIJA

Māc. V. Osis

Rīta lūgšana pamatskolā

Valdot pozitīvam virzienam reliģiski ētiskā audzināšanā mūsu tagadējās skolās, daudzi ir atkal no jauna sākuši meklēt ceļus un veidus, kā rīta lūgšana varētu pēc iespējas vairāk svētības nest lielajā audzināšanas darbā. Ka šajā laukā vēl daudz darāma darba priekšā, to neliegs neviens, kas nopietni pie šī atbildīgā uzdevuma būs ķēries. Vecajos partiju laikos, valdot dažādiem nelabvēlīgiem materiālisma vējiem, šis darbs bieži bija palicis novārtā, vai arī to darīja daudz tādu skolas darbinieku, kam reliģiski ētiskā audzināšana nebija sirds lieta, tādēļ panākumi arī bija bēdīgi. Bet, paldies Dievam, tagad nu viss ir kļuvis citādi. Gan skolas vadība, gan arī rīta lūgšanas vadītāji pieiet ar lielāku nopietnību un atbildību šim svarīgajam audzināšanas faktoram, kāda ir rīta lūgšana.

Rīta lūgšana jau ir tā, kas dod noskaņojumu un virzienu visam skolas darbam, ievadot to darba rīta sākumā pareizās sliedēs. Varētu pat teikt, ka rīta lūgšanā izpaužas atsevišķas skolas dvēsele, kur visa skolas saime izlūdzas Dieva svētību visiem tiem mērķiem un ideāliem, ko katru dienu tā tura acu priekšā.

Varētu rasties jautājums, par ko tad īsti skolas rīta lūgšanā ir jārūnā, un kas ir tas centrālais sarkanais pavediens, ap kuŗu būtu jāgrupējas visiem apceramajiem tematiem.

Atbildi uz šo jautājumu varam rast, izejot no pašas lūgšanas būtības, kur pielūdzam kādu visuvarenu būtī, kuŗas vispēcīgās rokās atrodas spēks, kas cilvēkam jāizlūdzas, lai sasniegtu tos mērķus, pēc kā alkst viņa sirds. Uz šī pamata stāvēdami, varam runāt par visiem tematiem, kas skolas dzīvei tuvi un bērnu pasaulei saprotami, visu skatot reliģijas gaismā.

Varam runāt par darbu, darba prieku un svētību, nepaējot gaŗām arī darba sūrumam, bet tajā pašā laikā rādīt, ka ejot cauri grūtībām un pūlēm, izaugam par derīgiem cilvēkiem.

Būtu arī jārunā par attiecībām vecāku un bērnu starpā, izceļot godbijību un pateicību, ko bērns parādā vecākiem, kas viņa dēļ netaupa pūles. Šis temats sevišķi apcerams mātes dienā jeb vecāku piemiņas dienā. Nedrīkstētu paiet garām arī jautājumam, kādām attiecībām jāvalda audzinātāju un audzēkņu starpā, kādām jābūt attiecībām pret sev līdzīgiem. Visādās variācijās var mainīties temati par pienākumiem pret sevi un citiem, lai topošais cilvēks jau no bērnības saprastu, cik daudz viņam pie sevis jāstrādā, lai izaugtu par derīgu locekli sabiedrībā un valstī. Tas sevišķi izceļams valsts svētkos, kad valda gaišs patriotisma savilņojums, lai arī bērnu šajā brīdī skārtu vēsma, kas mūs visus vieno un saista, lai arī viņš izjustu, ka viņa pienākums ir sevi darbā veidot, lai reiz būtu derīgs savas tēviņas dēls plašākā darba laukā. — Ir jau arī ļoti svētīgi kādreiz runāt par vispārējiem skolas grēkiem, kā kārtības neievērošanu, neuzmanību, nepaklausību, nepieklājīgu izturēšanos pret audzinātājiem un skolas biedriem. Bet pie šiem tematiem gan jāpieiet ar sevišķu smalkjūtību un takta izjūtu, neaizmirstot, ka to runā svētbrīdī, kad gribam Dievu pielūgt. Bet ar pedagogisku taktu apcerēts šis temats var ļoti daudz svētības nest vispārējā skolas dzīvē.

Ja nu apcerējuma tematos piegriežas ikdienas skolas dzīvei un notikumiem, tad gan labāki vienmēr izcelt pozitīvo pusi. Ja pozitīvais ar panākumiem tiks kultivēts, tad jau negatīvajam beidzot reiz būs jāatkāpjas pozitīvā priekšā. Runājot par ļaunumu, kas cilvēkā mīt, vienmēr jārāda arī ceļi, kā to pārvarēt. Ka ļaunums ir jāuzvar, ka tas ir mūsu pienākums, ar tādu apgalvojumu vien nekas nebūs līdzēts, bet to visu jārāda piemēros, konkrētos tēlos, kā tas ir daudzkreiz noticis fakts. Neko jau tik ātri nevar sajūsmināt par visu labu, kā bērnus.

Ja nu runājam par lūgšanu vispār, bet tas sakāms arī atsevišķi par skolas lūgšanu, tad nevaram garām paiet tik centrālām jautājumam, kas saistīts ar pašu Dievu.

Bet te nu jāizvairās no sausā dogmatisma un visāda veida abstraktiem prātojumiem, bet jācenšas Dievu rādīt kā mūsu mīlo Debesu Tēvu, kam rūp mūsu dzīve, kas mūsu likteņus veido, no kā mēs savā dzīvē un darbā esam atkarīgi. Rādīt viņu arī kā visspēcīgu būtī, kas soda ļauno, bet atalgo labo. Bet to

visu atkal izteikt konkrētiem tēliem un piemēriem, ar ko mūsu pašu latviešu literatūra ir ļoti bagāta. Lai minam tikai tādus mūsu rakstniekus kā Apsīšu Jēkabu, R. Blaumani, A. Brigaderi, J. Poruku, Fr. Bārdi, A. Saulieti u. c., pie kuriem atradīsim ļoti daudz dzīvu tēlu, kas veidoti bērniem saprotamā valodā. —

Bērniem vēl tuvāks un saprotamāks par Dievu, varbūt, varētu būt Kristus gaišais tēls. Viņa cīņām pret ļauno bērni ar visu savu sajūsmas pilno sirdi līdzī dzīvo. Kristu rādīt kā gaišu paraugu, kas palīdz uzvarēt mazisko un ļauno, lai mēs paši paceltos cilvēcības augstumos. Visus reliģiskos dziļumus, kas saistās ar Dievu un Kristu, bērniem pamatskolas vecumā laikam gan vēl nevarēsīm atklāt. Bet tas lai paliek vēlākam laikmetam, kad cilvēka gars tuvojas savam briedumam. Visa dziļā ciešanu problēma, kas vistuvāk pieved Dievam un Kristum, pamatskolas vecumā bērniem vēl diezgan sveša. Bet īsts pedagogs un dziļi reliģiozs cilvēks arī šeit atradīs īsto pieeju un ceļu, kā bērnus pakāpeniski šim parādībām pievest.

Var jau arī runāt par reliģiju vispār, kas daļo mūsu jūtas, apskaidro prātu un stiprina gribu, lai mēs izaugtu par pilnvērtīgiem cilvēkiem. —

Īsā rakstā neesmu minējis vēl ļoti daudz tematu, kas varētu saistīties ar mūsu skolas dzīvi. Mācības gada sākums un noslēgums, atsevišķi gadījumi skolas dzīvē un dažādi citi notikumi var izraisīt jaunus un atkal jaunus tematus. Lai minam tik gaišos tematus, kas saistās ar Ziemassvētkiem un Lieldienām, kur var runāt par tematiem, kas bērnu pasaulei tuvi un mīļi. Tematu rinda jau ir neizsmeļama, ko katrs audzinātājs, kas ik dienas dzīvo līdzī skolas gaitām, uztvers istā laikā un dos saviem audzēkņiem pareizā apgaismojumā. — Bet, ko mēs arī rīta lūgšanā neteiktu, visiem tematiem jāklājas pāri reliģiskai gaismai, visiem vārdiem jābūt teiktiem no mūžības dziļumiem — sub specie aeternitatis, tikai tad apcerējums ievadīs skolas saimi istā lūgšanā, kas seko īsai uzrunai. —

Vēl varētu pacelties tīri formālas dabas jautājums: kādam jābūt lūgšanas ārējam ietērpam?

Ir jau tradīcijā pārgājis tāds veids, ka nodziedātam dziesmas pantam (1—2) seko teksta nolasišana, uz kuŗa pamata lūgšanas vadītājs veido īsu apcerējumu, kas noslēdzas brīvā lūgšanā, kuŗam seko atkal kopēji nodziedāts dziesmas pants, un īsais lūgšanas brīdis ir beidzies. —

Lūgšanas vadītājam teksta izvēlē gan dota pilnīgā brīvība, bet būtu, varbūt, labi, ja arī šajā jautājumā mums būtu lielākā noteiktība un skaidrība. — Pa lielākai daļai tekstus gan izvēlas no Bībeles, bet sastopami arī gadījumi, kur par pamatu ņem kādu tautas dziesmas pantu, garīgās dziesmas pantu, dzejoli, vai arī kāda rakstnieka izteicienu. Šis veids, ka tekstus izvēlas no dažādiem avotiem, ienes gan dažādību, kas tik ļoti nepieciešama pedagogiskā darbā, bet viengabalainības labad nebūtu slikti, ja tekstus izvēlētos tikai no Svētajiem Rakstiem, kas taču ir mūsu kristīgās baznīcas norma. Tautas dziesmu, dzejoli, rakstnieka vai kāda slavēna vīra izteicienu jau var pievest pašā apcerējumā, kas domu illūstrē un papildinā. Un sevišķi Jaunajā Derībā netrūkst dziļu un skaistu tekstu, kas no pedagogiskā viedokļa pilnīgi atbilst bērna pasaulei kā kaut kas tuvs, mīļš un saprotams.

Vēl ļoti svarīgs faktors, ko lūgšanas vadītājs pamatskolā nedrīkst ignorēt, ir tas, kādā formā viņš savas domas un izjūtas ietērpj, lai to bērniem sniegtu. Šeit runātājs nedrīkst aizmirst, ka viņš runā uz bērniem, kuŗiem šajā vecumā ir konkrēts domāšanas veids. Apcerējumā jāizvairās no abstraktiem domu iztirzājumiem, citādi runātājs runās pāri galvām, kas svētības nesis ļoti maz. Uz bērniem jārunā konkrētā valodā, konkrētiem tēliem un piemēriem nepieciešami izteiktās domas illūstrēt. Katrā lūgšanas apcerējumā pat derētu dzīves piemērs, kas mestu gaismu uz izteiktām domām, un domas saistītu ar dzīvi. Var dot piemēros tik ļoti dziļi gaišus tēlus, ka tie iespīezas bērna jaunajā sirdī tā, ka gadiem ilgi viņi neaizmirstas, bet tos pavada kā ceļa rādītāji un gaismas stari plašajā dzīvē. Ar dzīves piemēriem visātrāki runātājs var nodibināt kontaktu starp sevi un klausītājiem.

Un šajā ziņā lūgšanas vadītājs ļoti daudz prieka piedzīvos, kad viņš pats arī izjutīs brīnišķu kontaktu starp sevi un visu plašo skolas saimi, kas spodrām acīm katru rītu gaida

vārdus, kas tos paceltu ikdienai pāri, kas parastām darba gaitām piešķir augstāku nozīmi sevis un dzīves piepildīšanā. Neko jau tik ātri nevar sajūsmināt par visu daiļu un svētu kā jaunatni un bērnu. Lūgšanas brīdī bērna sirds ir kā atvēries ziedu kausiņš, kas veldzi gaida, un laimīgs tas, kas to spēj dot, vai vismaz parādīt, kur to meklēt. Te nu audzinātājam — rīta lūgšanas vadītājam ir dota iespēja alkstošajās dvēselēs liet bagātīgu saturu. To visvairāk viņš spēs, dziļos domu atvarus saistot ar gaišajiem dzīves tēliem. — Dzīves piemēru izvēlē gan jābūt ļoti uzmanīgam, jo neder katrs stāsts vai notikums, kas ir interesants, bet tam jābūt reliģiski-ētiski vērtīgam, aistētiski nevainojami veidotam, lai tur dotie tēli būtu kā paraugi sekošanai. Te nu rīta lūgšanas vadītājam jāiet pie mūsu pašu literatūras, mūsu gara mantām, mūsu tautas vēstures un izcilām personībām mūsu tautas dzīvē, kuŗas jārāda bērniem kā paraugi, kuriem var droši sekot, lai paši par kaut ko vērtīgu dzīvē izaugtu. Rīta lūgšanās par visām šīm parādībām var runāt bērniem saprotamā ietērpā, stāstot par lielo dzīvi, kuŗai arī viņi aug, bet viss stāstījums rīta svētbrīdī ir jālaiž cauri reliģiski-ētiskai prizmai. —

Lūgšanas vadītājam pašam pie šiem neizsmejamiem avotiem jāiet sev veldzi gūt. Tas nekad nedrīkst apmierināties, ka viņš pats jau ir smēlis pietiekoši, lai citiem dotu. Pie rīta lūgšanām ir rūpīgi jāstrādā, uz tām ir nopietni jāgatavojas, tikai tad lūgšanas vadītājs arī spēs kaut ko vērtīgu dot. —

Ja nu arī šīs svarīgākās metodiskās puses būtu ievērotas, tad paliek vēl pats galvenais faktors rīta lūgšanā, varētu teikt — dzīvības nervs — kas tai piedod pēdējo nozīmi un vērtību, t. i. rīta lūgšanas vadītāja personība. —

Rīta lūgšanā aiz katra vārda, stāsta un dzīves piemēra jāstāv lielai audzinātāja personībai, kas rādītiem tēliem jaunu dzīvību iedod, kuŗā pašā pulso tie spēki, pie kuriem viņš grib vest savus audzēkņus.

Skaistākie vārdi, stāsti, dziļākās domu dzelmes, gaišu varoņu tēli zaudēs savu suģestējošo spēku, ja viņi nebūs ieguvuši jaunu dzīvi rīta lūgšanas vadītāja sirdī. Svētai liesmai viņā pašā ir jāsadeg, lai varētu rādīt jaunatnei, kur arī viņi var savas lāpas aizdedzināt. Nekad skaistākie vārdi un domas

neskars paliekami skolēnu sirdis, ja viņi nebūs runātāja garīgās būtes neatņemamā sastāvdaļa, kas izteic viņa personības dziļāko kodolu. Ko šajā brīdī audzinātājs vārdos ietērpj, tam jābūt viņa visdziļākam un vissvētākam dzīves pamatam, no kuŗa raugoties var vērtēt visu pārējo. —

To vērā ņemot, jāsapaka, ka ļoti mazvērētīgas ir visas tās lūgšanas, ko vada reliģiskā ziņā indiferents vai negatīvi noskaņots skolotājs. Dažās mūsu pamatskolās ir tāda prakse, ka lūgšanu vada visi skolotāji pēc kārtas, t. i. viens no dežūrējošiem skolotājiem viņam nozīmētajā rītā „noskaita“ rīta lūgšanu, vai nolasa pēc grāmatas. Lai cik dziļa arī nebūtu „Mūsu Tēvs“, tad tomēr klausoties to katru dienu no mācības gada sākuma līdz beigām, audzēkņiem var gan rasties vēlēšanās dzirdēt arī kaut ko citu.

Arī grāmata var būt tikai tā, no kuŗas var smelt ierosinājumus. Brīvai runai, katrā ziņā, būtu dodama priekšroka. Tikai nolasišana, vai „Tēvreizes“ noskaitīšana var palikt par tādu šablonu, ka lūgšanas paliek nepievilcīgas. Un tad jau zaudēts ļoti daudz. —

Ar tiem rīta lūgšanas vadītājiem, kas nav baudījuši speciālu teoloģisku izglītību, jāstrādā un jāpapildinā sevi, lai varētu dot mazu apcerējumu un brīvu lūgšanu. Kaut gan kādu reizi nedēļā varētu arī apmierināties ar dziesmas pantu un „Mūsu Tēvu“. — Jāstrādā jau vēl ir visiem. Un sevišķi tie, kas baudījuši speciālu izglītību šajā jautājumā, laikiem gan vairākkārt izjūt, cik daudz vēl ir jāmeklē un jāstrādā, lai kaut ko vērtīgu varētu citiem dot.

Pilnīgi jau vēl neviens arī šajā jautājumā neesam, bet mums savam darbam vēl vienmēr līdzī jāaug. Nekas jau arī skolēnus tā neaizrauj kā tas, ja viņi dabū vērot, ka pats audzinātājs vēl vienmēr top un aug. Sevišķi jaunajiem reliģijas skolotājiem, kam vēl priekšā daudz cīņas un šaubas, maldi un vilšanās, būs jāpiedzīvo dažādas neveiksmes. Tas lai nebaida, bet kļūst par lielo dzīves skolu, no kuŗas var daudz vairāk mācīties, nekā gudrām grāmatām. Lai rīta lūgšanas vadītājs vienmēr ir nomodā par sevi un citiem, tad vienmēr no jauna viņš piedzīvos skaistus atradēja priekus.

Stud. paid. Z. Linderson e

Nedarīsim pāri nevienai dzīvai radībai

(Kādā Latgales pamatskolā turētas stundas atstāstījums.)

Dažus gadus atpakaļ es strādāju Latgalē, „Piņānu“ 4-kl. pamatskolā. Starp citu es pasniedzu arī apkārtnes mācību pirmās pamatskolas klasēs. Te sarunās varēja iepīt visu, kas vērtīgs un noderīgs. Bieži man vajadzēja vadīties no gadījuma, apstākļiem, kas izritēja no mūsu pašu skolas dzīves.

Es biju novērojusi, ka bērni nesaudzīgi apietas ar vienu otru dzīvu radībiņu, kā: tauriņiem, mušām, vardēm un c. Piem.: brīvstundās bērni mēdza skriet lejā uz upi, kas atradās tuvumā, ķert vārdes un spēlējās ar tām, kā ar gumijas bumbu bām, metot tās pāri par jumtu un citādi. Es gan sodīju, gan aizliedzu, bet bērni to darīja slepus tālāk.

Es zināju, ka bērniem patik pasaciņas, stāstiņi, tādēļ arī nolēmu ar kādu mazu stāstiņu modināt bērnos līdzcietību pret dzīvniekiem.

Tā kādā stundā es viņiem pastāstīju par mazu radībiņu, kas saucas — krupis. (Stāsta motīvu es sen kautkur biju dzirdējusi.)

Pirms sāku stāstīt, pajautāju bērniem, vai visi pazīst krupis? — Atbilde bija — ka pazīstot, un ka tas esot ļoti nejauks, riebiģs dzīvnieks. Es aizrādīju, ka viņš nemaz nav nejauks, ka Dievs ir viņu tādu radījis, ka viņš tāpat grib dzīvot, sildīties saulītē un ka viņam tāpat sāp kā citiem. Visi aplusa.

Tad es iesāku:

Bija karsta, karsta vasaras diena, bet ap pusdienas laiku apmācās. Sauli aizsedza tumši lietus mākoņi. Vietām pērkons ierūcās. Zibens, kā mazas uguns mēlītes, šaudījās. Tad nolīja stiprs lietus. Visi, kas bija ceļā, dzīvnieki vai cilvēki, meklēja kur paslēpties. Drīz vējš, lietus mākoņus aizdzina tālu prom. Saulīte smaidīja un sāka atkal visus sildīt. Tie, kas bija salījuši, līda ārā no savām paslēptuvēm, lai drīzāk saulē izžāvētos. No grāvja zāles izlīda arī gluži samircis krupis. Viņš nopurināja rasu. Pastiepa vienu kāju, otru. Pabolīja savas bailīgās, apaļās acis un nedroši rāpās uz ceļa, lai pažā-

vētos saulē, jo ceļa smiltis bija jau apžuvušas. Pa šo pašu ceļu gadījās nākt kādam kungam ar spieķi rokā. Ieraudzījis krupī, viņš savilka neglīti seju un izsaucās: „Tfū, kāds riebīgs krupis!“ To teicis, kgs paspēra ar spieķi krupī tālāk. Mazais dzīvnieciņš vairākas reizes apvēlās uz muguras un palika gulot. No spieķa spēriena krupis bija sāpīgi sasities. Tā pagāja dažas minūtes, līdz krupis atkal tika uz kājām. Viņš pārāpoja dažus soļus tālāk un iegulās mazā bedrītē, turpat uz ceļa, un bija laimīgs, ka varēja atkal gozēties saulē.

Drīz tai vietai, kur krupis bija ieritinājies, tuvojās divas meitenes. Vienai no viņām rokā bija aiztaisīts lietussargs, kuŗa to vicināja uz visām pusēm, tā kā lietussarga gals ķēra krupī, izsita to no bedrites un aizsvieda labu gabalu tālāk. Šoreiz krupim sitiens vēl vairāk sāpēja, jo viņš nebija vēl paspējis sadziedēt no spieķa spēriena dabūtās brūces. Pagāja daudz, daudz minūšu, līdz krupis atvēra acis un pakustējās. Dzīvs viņš vēl bija, bet tālāk tas gan nerāpoja, bet palika turpat tupot uz ceļa.

Te, kur gadījās, kur ne, pa to pašu ceļu nāca vairāki zēni. Ieraudzījuši krupī, viņi apstājās. Tie lēkāja ap to apkārt, smējās, kļiedza un visādi krupī nerroja: gan vēla apkārt gan ar žagariem bakstīja. Tomēr krupis nespēja zēniem pretoties, jo bija tik maziņš, maziņš. Viņš nevarēja zēniem pateikt, ka viņam arī sāp. Pat nevienu skaņu krupis neizlaida. Zēni varēja ar viņu darīt ko gribēja, jo tie bija tik lieli, lieli.

Drīz tai vietai, kur zēni un krupis bija, tuvojās smags malķas vezums, ko zirgs vienās putās un nosvīdis tikko vilka. Te vienam zēnam, vārdā Pēterim iešāvās prātā kāda doma: viņš ātri pieskrēja pie krupja, un ievēla to riteņu iebrauktā sliedē, lai to sabrauktu. Zirgs nāca aizvien tuvāk tai vietai, kur krupis tupēja. Zēni aiz nepacietības lēkāja un gaidīja, ka nupat, nupat riteņi pārbrauks krupim pāri un nejaukā dzīvnieciņa vairs nebūs. Kad zirgs ar smago vezumu pienāca tai vietā, kur krupis gulēja, viņš pēkšņi apstājās. Nolieca galvu zemu, zemu, un vēroja, kas tur sliedē kust. Zirgs saprata, ka tas ir dzīvs radījums, bet dzīvību nedrīkst samīt, iznīcināt.

Saimnieks, kas vezumam gāja nopakaļus, nezināja, kādēļ zirgs apstājās. Viņš nodomāja, ka laikam tas piekusis.

Kad zirgs bija atpūties, saimnieks skubināja zirgu tālāk iet, bet kad tas nelīdzēja, tad saimnieks pats palīdzēja vezumu stumt. Kad zirgs ne no vietas nekustējās, saimnieks sāka zirgu ar pātagu sist, jo nodomāja, ka zirgs niķojas. Zīrgam tagad cits neatlika, ka braukt krupis pāri. Arī tagad zirgs to nedarīja. Tas saņēma pēdējos spēkus un ar smago vezumu apbrauca krupim apkārt, nesabraucot to. Tā krupis palika dzīvs...

Zēni skatījās un brīnējās, ka nu bija noticis citādi, nekā viņi bija domājuši. Zēniem kļuva kauns, ka viņi bija tik slikti darījuši. Zirgs, kas bija tikai muļķa lopinš, kas nekādās gudribās nebija mācījies, kas nekā nevarēja pateikt, bija rādījis zēniem piemēru, kā uzvesties, ka dzīvība ir jāžēlo, visviens vai tā ir paša dzīvība, citu cilvēku vai dzīvnieku. Zēni nokauņējušies izklīda. Zirgs aizbrauca. Uz ceļa palika Pēteris viens. Viņš bija vissliktākais, jo visvairāk vēlējās, lai neglīto krupi sabrauc. Tagad arī Pēteris saprata, ka nebija labi darījis. Pēteris ātri izņēma krupi no sliedēm un nolika grāvmalē, zālē, itkā gribētu pārliecināties, vai tiešām krupis dzīvs. Mazā radībiņa ātri elpoja un ievilkās dziļāk zālē, lai dziedētu savas dabūtās brūces.

Pēteris skriešus devās uz māju. Viņam likās, ka jo tālāk tiks no ceļa, jo ātrāk aizmirsies viss. Tas tā nebija. Arī mājās Pēterim neizgāja no prāta krupis, zirgs un zēni. Viņam bija tāda sajūta, itkā kāds ar mazām adatiņām tam sirdi durstītu, tā sāpēja...

Vakarā, gulēt ejot Pēterītis gribēja kā parasts noskaitīt lūgšanu, bet viņš nevarēja neviena vārda izteikt, tie spiedās kaklā un ārā nenāca. Tagad Pēteris saprata, ka Dievs bija redzējis viņa sliktu darbu un aizkauna viņš nevarēja lūgties...

Istabā bija tumsa un klusums. Visi sen jau dusēja, bet Pēterītis nevarēja aizmigt. Tad viņš sajuta, ka kautkas kāpj no sirds uz augšu līdz pašām acīm. Tās ir asaras. Acis top miklas. Pēterīts raud. Jo ilgāk raud, jo vieglāk top ap sirdi, un nav vairs arī grūti lūgties, jo Pēteris apņēmies nekad, nekad vairs tā nedarīt. Tad viņš jūt, ka kāds noglāsta tam galvu, bet tumsā viņš neredz, vai tā ir mātes, vai Dieviņa roka. Pēteris dzird arī kādu balsi, kas saka: čučī nu mierīgs, jo tu jau solījies būt labs.

Pēteris aizmiga viegli. Naktī viņš redzēja sapni: uz ceļa ir krupis, zirgs, zēni un viņš. Gluži tāpat kā dienā, tomēr ne tāpat. Tai mirklī kad zirgam vajadzēja sabraukt krupi; balts engelis nāk no debesīm, ņem zirgu aiz pavadas un palīdz smago vēzumu pārvilkt pāri otrā pusē ceļam, lai nesabrauktu krupi. Tagad Pēteris saprata, kādēļ zirgs negribēja sabraukt krupi, jo — engelis to sargāja; tāpat kā sargā Pēteri un citus...

Kad stāstiņu beidzu, visi vēl klausījās, itkā gaididami turpinājuma. Likās kā kaut kas bērnos bija aizkustināts. Teica, ka stāstiņš patīkot.

— Ko mums stāstiņš māca, jautāja.

— Jābūt labiem.

— Nav jāmoca ne krupji, ne vārdes, ne tauriņi, ne kaķi, ne suņi.

— Kas negrib lai moca? —

— Dieviņš.

— Ja arī neviens neredzētu, vai jūs tad mocītu mazās dzīvībiņas?

— Nemocītu.

— Kādēļ?

— Viņiem sāp.

— Bet ja nu jūs tomēr izdarītu ko tādu, kas nepatīktu ne Dievam, ne vecākiem, kas tad ir jādara?

— Jā nolūdzas un vairs tā nav jādara.

— Kādi jūs, bērni, gribat vienmēr būt?

— Labi.

— Kas tad ir jādara, lai kļūtu labs?

— Jā klausas vecākiem, jā lūdz Dieviņš un nav slikti jādara.

— Jā, bērni, būsim labi, tad engeliņi mūs sargās.

*

Apmēram šāda saruna notika. Tas bija pavasarī. Netiku vērojusi, arī sūdzības neienāca, ka bērni vēl būtu mocījuši dzīvniekus. Izsekot vēlāk nevarēju, jo pavasarī aizbraucu un vairs neatgriezās vecajā darba vietā. Tik vēl tagad man kautkur glabājas viena vēstule, ko man bērni rakstīja otrā mācības gadā, kad es vairs tur nedzīvoju. Šai vēstulē viņi mani gaidīja atpakaļ...

GRĀMATU APSKATS

Profesora K. Kundziņa rakstu sakopojumā „**Ap lielo dzīves mīklu**“, kas iznācis pagājušā gada beigās, pirmkristietības, resp. Jaunās Derības reliģijas jautājumiem veltīti 7 apcerējumi (pēdējie no 10—16, plašuma ziņā grāmatas vesela puse no 101—199 lappusei). Tas apstāklis, ka tie novietoti blakus citiem vispārīgāka satura rakstiem, kas apskata pasaules uzskata, pedagogijas, psiholoģijas un sociālās dzīves jautājumus, arī gan iezīmē viņu raksturu. Profesors K. Kundziņš neturās Jaunās Derības jautājumus aplūkojot viņas formālajos rāmjos, nedz paliek viņas formālajā redzes aplokā, viņš neapskata tos arī no parastā dogmatiskā viedokļa, bet nostāda tos plašā reliģijvēsturiskā un reliģiskās dzīves jautājumu plāksnē. Profesoram K. Kundziņam ir dots iztīrīt šos jautājumus tādā veidā, kas interesē moderni domājošo cilvēku, lai gan nevar teikt, ka viņš grib pielāgoties viņa uzskatiem. Viņš cenšas taisni izcelt pirmkristīgās reliģijas īpatnības, pretīgas racionālajiem, pretīgas cilvēku pašpaļāvībai, pretējas tieksmēm nākt pie dievišķā ar pašu spēkiem un domāšanu. Tās pārveidojušas reiz cilvēci un sabiedrību ar savu irracionālītāti, atklādamas Dieva meklējošo mīlestību, tās spējīgas to pārveidot arī tagad. Prof. Kundziņš cenšas izcelt pirmkristīgas reliģijas kodolu un paliekamās vērtības, piem. kristīgo mīlestību (agapi) un viņas īpatnējo raksturu, dzīves jēgas izpratni Jaunajā Derībā, reliģiskās kopības jēdzienu un viņas izcelšanos pirmkristietībā, cenšas noskaidrot, kā Jēzus vēsturiskā persona devusi pamatu Kristus kultam u. c. Valoda ir cēla, gleznaina, viegli plūstoša, lai gan pārrunāti svarīgi un samērā grūti jautājumi.

Izceltas ir kristīgās ticības vērtības un īpatnības. Bet kas daudz maz ieskatīties pirmkristīgās reliģijas pētniecībā un attēlojumos, zinās, ka ir diezgan lielas diferences par to, kas ir šo vērtību pamats jeb kādā ceļā atklājies transcendentais, kas izsaucis šīs vērtības. Ar citiem vārdiem: pie kā ir saistīts šis transcendentais, kas Jaunajā Derībā satura kristīgās ticības kodolu, kas tikai laikmetīgais ietērpis, kas ir reālitate, kas tikai simbols? Kas vēsturiskajā Jēzū atklāj Dievu? Vai viņa mācību, vai viņa personu? Vai abas kopā? Vai galvenokārt viņa krusta nāve? — Vai šķirot starp Jēzus pašuztveri un pašnovērtējumu un starp to, kā Pāvils viņu novērtējis? Vai Pāvils viņu novērtējis citādi nekā pirmdraudze? Ko no evaņģelija zinām attiecināt uz vēsturisko Jēzu, ko uz draudzes ietēru? Viedokļi te dažādi.

Šo rindīņu rakstītājs, uzaicināts pārrunāt „Ceļā“ prof. K. Kundziņa grāmatas rakstus, kas attiecas uz Jaunās Derības jautājumiem, atļauj sev no sava viedokļa izteikt dažas piezīmes. Ja ņemam rakstus pēc viņu izcelšanās chronoloģiskā kārtībā, tad pirmais ir „Kristīgā reliģija un antikas mistērijas“ 1918. g. Autors šē kristīgas ticības kodolu noteic tā, ka tā ir supranaturalistīgā gara reliģija. Viņš nostāda to pretim naturālistīgajām,

pie kuŗām viņš pieskaita arī Jēzus laikā izplatītās misteriju reliģijas, kas pestīšanu gribēja dot ar kalpošanu kulta dieviem, kas mirst un ceļas augšam, ar dažādiem maģiskiem rītiem un mielastiem. Misteriju reliģijas teicami un skaidri tēlotas, aizrādīts arī uz to, ka tomēr kristīgā ticība un misterijas nav gluži pretstatā, bet ka pēdējās izteic slāpes pēc atdzimšanas un savienības ar dievību, ko sniedz pirmā. Vēlāk celts tilts starp abām tā, ka kristietība ietērpā tīri supranaturālo mistēriju valodā. Tās izteicieni, piem., „nomazgāšana kristībā“, „šķīstīšana ar Jēzus Kristus asinīm“, bij sākumā tikai simboliski vai mistiski domāti, vēlāk viņiem piešķirta reāla nozīme. Te būtu jāaizrāda, ka pirmkristietība laikam gan ir lietojusi, lai izteiktu savas patiesības, tolaik saprotamo mistēriju valodu (visos gadījumos tas skaidri pierādīts gan nav, tomēr piem. Kristus izlietās asinis viņai nebij tikai simbols, bet reālitate, reālitate ne tikai kā ārējs notikums, bet ar atpestošu nozīmi. Arī viņa dibinājās uz faktiem, kas viņai bija lielā dievišķā „misterija“. Rakstā „Zinātniski pētījumi par Jēzus personu un Kristus kults“ 1928. g. autors iepazīstina lasītājus īsumā ar liberāli-kritiskas pētniecības iegūtām atziņām par Jēzus dzīvi un personu, kas tās atsvabinājušas no dogmu vaŗām. Savus uzskatus par Jēzus vēsturisko personu viņš, kā zināms, izteicis savā grāmatā „Kristus“ 1931. g.), tomēr atzīst, ka ticīgajam vajadzīgs „Kristus kults“, ka Jēzus aizvien no jauna atdzims cilvēku sirdīs kā svētīgs pestītāja tēls, kā mūžīgais Kristus, kas vairāk pielūdzams un mīļējams nekā izpētams“. Tā Jēzus uztvere, kas novedusi pie Kristus kulta, esot cēlusies intuitīvās atziņas ceļā. Te nu viss atkarājas no tā, par ko mācekļi atzinuši Jēzu un kā viņus turpat ietekmējusi ticība Jēzus augšāmcelšanai. Ja viņi Jēzu atziuši par Dieva sūtīto mesiju vai Dieva valstības nesēju un ja ticība viņa augšāmcelšanai bij jau no sākuma kristīgās draudzes pamats, tad līdz ar to Kristus kults bij jau dots. Nez vai būs taisnība Bussetam, kas Jēzus godināšanai par „Kungu“ (Kyrios) liek celties tikai helenisma pagānu kristīgajās draudzēs?

Pie raksta „Reliģiskā kopība etc“ 1930. g. varētu piebilst, ka autors pareizi tēlo kristīgas ticības veidojošos un saistošos spēkus sociālajā dzīvē, bet mazāk pašu „reliģisko kopību“.

Raksts „Dzīves jēgas izpratne Jaunajā Derībā“ gan pirmo reiz iespiests latviešu valodā šinī krājumā, bet pārņemts no G. Menschinga izdotā rakstu kopojuma „Religion und Leben“ — vācu valodā 1931. g. Šis rakstu krājums, gan visoriģinālākais jautājuma nostādīšanā un domu atrisinājumā, nostāda pirmkristietību kā tādu, kas atbilst cilvēces vitālākajām prasībām. Skaista ir doma, ka viņa atdevusi dzīves jēgu irracionālā ceļā tiem, kam dzīve bij bez jēgas viņu posta stāvokļa dēļ, vai nu laicīgā vai garīga nespēka, maldu, grēku posta. Racionālā antikā domāšana, kas ar pašas spēkiem gribēja nākt pie dzīves jēgas, šiem nespēja to dot. Vai viņa pati to sev spēja dot? Strādāts jau ir ļoti daudz un arī diezgan cēlā un ideālā veidā: piem. Platona filozofijā, stoicismā. Daudzi jau arī mūsu laikos turās pie šiem un tamlīdzīgiem vadoņiem pie dzīves jēgas. Bet autors līdz ar noteiktiem kristīgās ticības pārstāvjiem ir tais domās, ka

tikai kristīgā ticība dod īsto dzīves jēgu un proti dievišķās atklāsmes ceļā. „Loģiski racionālās domāšanas ceļā nevar atsegt lielo esamības noslēpumu un satvert pēdējo patiesību, kas pasaulei un cilvēku dzīvei dod absolūto, nekad vairs nezūdošo jēgu“.

Autors izšķir tomēr Jaunajā Derībā trīs slāņus, no kuriem katrs savādā veidā un ceļā grib vest pie dzīves jēgas: sinoptisko, paulinisko un johaneisko. Sīkākā atreferējumā un iztirzājumā te nevaram ielaisties, interesentam pašam tie jālasa. Šo rindīņu rakstītājs gan nedomā, ka ir tāda starpība starp Jēzu un ap. Pāvilu, kādu konstatē autors. Tas jau ir atkal atkarīgs no „vēsturiskā“ Jēzus uztveres jeb cik tālu izstiepjams vai sašaurināms kodols Marka evaņģelijā, kuŗu atzīst autors, kā tāds, kas sniedz mums autentiskas ziņas par viņu. Ja par autentiskiem atzīt Jēzus vārdus par cietēju mesiju Marka 10, 45: „Cilvēka dēls ir nācis..., lai dotu savu dzīvību par atpirkšanas maksu par daudziem“, ka tos atzīst arī R. Otto (Reich Gottes und Menschensohn 1934. g.), tad jāsaka, ka beidzot arī Jēzus izteicis, ka viņš dzīves jēgu cilvēkiem varēs atdot tik ar savu nāvi. Vai viņš to bij varējis atdot plašākā mērā un paliekami ar savu „dievbērnības evaņģeliju“? Ar to izšķirās jautājums, vai Pāvila sludinātais krusts, kas stāv „viņa mācības centrā“, ir tikai simbols. Arī tagad jau daudziem tikai evaņģēlijs par Jēzus krusta nāvi atdod dzīves jēgu.

Kristietības centrā ievēd arī raksts: „Eros un agape“ 1935. g. Te autors pa daļai pieslēpies zviedru prof. A. Nygrena domu gājienam, kas izteikts viņa grāmatā ar to pašu virsrakstu 1930. g. Agapes plastiskais tēlojums pieder tomēr prof. Kundziņa spalvai. — Jau ievērojami filologi, kā Vilamovics, f. Mellendorfs un filozofi, kā H. Šolcs (Eros und Caritas 1929. g.) bij norādījuši erosa un kristīgās mīlestības diametrālo pretstatu. — Kaut gan Platona eros (augstākā, garīgā, nejutekliskā nozīmē) tiecas savienoties ar dievišķo, viņš ar paša spēkiem kāpj uz augšu, ir ego-centriska. — Agape, kristīgā dievišķā mīlestība iziet no Dieva, kas meklē grīmušos, atstātos, zudušos nokāpj no augšas — ir teocentriska. Viņa nāk no Dieva caur Jēzu pie cilvēkiem un darbojās viņu attiecībās pret līdzcīlvēkiem, viss patīgais viņai ir svešs. — Neskatoties uz visu cieņu pret Platona ideālismu, kā cilvēcīgi cēlu garīgu virzienu, gan pareizi ir norādīts, ka kristietība ar savu agapi stāv uz pavisam citas plāksnes. — Tie, kas grib savienot ideālismu ar kristīgo ticību, gan spriež citādi. Aizrādu te uz Nygrena raksta recenziju ievērojamā angļu laikrakstā „The Journal of Theologicam Studies 1933. g. (Recenzenta vārds, kas slēpjas aiz šifras J. F. B. B., man nav zināms). Nygrena raksts, izejot no nepareizām premisām, abas mīlestības tā vienu otrai pretim nostādīdams, šematizējot par daudz, uztverot kristietību kā pavisam ko jaunu, noliedzot, ka arī pagānu ētika esot dievišķi ietekmēta (together lacking divine direction), aizmirstot, ka Dievs radījis cilvēku pēc sava tēla, ka pēc Jāņa evaņģelija prologa Logos Kristus nācis pie savējiem u. c. Erōsam un agapei gan esot tā pati sakne (must have the same source). Nepiekrītot visumā šij recenzijai, gribētos tomēr jautāt: Vai visa dabīgā mīlestība ir kristīgajai pretēja,

piem. mātes mīlestība? Vai kristīgajai mīlestībai visas personīgās intereses, piem. paša glābšanai ir sveša. Vai arī viņa nekāpj uz augšu ilgās pēc Dieva? Arī par to, vai Augustīns, Dante, Paskals ienesuši kristīgajai agapē pavisam ko svešu, varbūt dažādās domas.

Raksts "Mūžīgās gaismas un dzīvības mistērija" (pirmiespiedums) veltīts Jāņa evaņģēlijam. Autors izceļ viņa domu cēlumu, dziļdomību. Šinī evaņģēlijā visspilgtāki parādās pretstats starp laicīgo, iznīcīgo, relatīvo, mazvērtīgo, tumšo, grēcīgo un pārļaicīgo, mūžīgo, gaismu, pātiesību, dzīvību. Evaņģēlists pats izjutis nepastāvīgo un relatīvo un viņa sabrukumu. Dievs ir pārpasaulīgs, neizteicams „das ganz Andere“, likās būt tumšs un nezināms. Tomēr ir ceļš pie viņa. Šis ceļš ir Kristus, vienīgi Kristus, kurā viņš devies pazīstams savā soterioloģiskā, glābjošajā mīlestībā. Ar viņu ir arī dots ceļš uz brāļiem. — Vai tiem, kas Kristu nav pazīnuši, kas ir ārpus Kristus, nav glābšanas? Ir. Jo „logos“, kas mīstās nācis Jēzū, ir darbojies cilvēces vēsturē arī ārpus viņa. Autors tad vēl aizrāda uz divkāršiem uzskatiem par augšāmcelšanos Jāņa evaņģēlijā. Garīgo un eschatoloģiski miesīgo. Viņš izteic te arī savas citur plašāki izteiktās domas par gnōzi šinī evaņģēlijā, kas no citas puses ir apšaubīta.

Pretstatā, kurā atrodas antikās pasaules un arī šejienes skaistums pret pirmkristīgi garīgo, ievēd arī pēdējais īsais raksts „Kur skaistums sastopas ar mūžību“ (Ceļojuma iespaidi Grieķijā 1936. g. aprīlī). Autors gleznainos vārdos tēlo seno skaisto grieķu kultūru, kurās pieminekļu atliekas viņš skatījies, apraksta Grieķijas skaisto dabu, kurū vēl tagad var apbrīnot. Bet par to laiku, kad pirmo reizi kristīgā ticība sasniedza Grieķiju, neliecina nekas. „Pāvila evaņģēlija pēdas, Kristus vārdu, vai liecību par neredzamo Dievu nav saglabājis neviens akmins. Garīgās reliģijas, kas pauž mūžību, neatstāj āriņās pēdas, tas paliek vienīgi cilvēku sirdis.

Beidzam savu pārrunājumu. Ja pārrunātājs dažās lietās nav varējis piekrist autora spriedumiem, tad tas nāk no viedokļu dažādības. Bet vēl reiz ir jāuzsver, ka rakstos pirmkristīgās reliģijas garīgās un mūžīgās vērtības ir izceltas, oriģināli apgaismotas, plašā reliģijvēstures un dzīves jautājumu plāksnē nostādītas. Apskates veids spēj ieinteresēt moderno lasītāju un griezt uz tām vēribu. Rakstu kopojums ieteicams lasīšanai un pārdomām.

Griežam vēl vēribu uz prof. K. Kundziņa pēdējo rakstu „Kristietības būtība“, kas iespiests „Reliģiski filozofiskos rakstos“ V burtn. 1936. g. un tiešam pelna ievēribu. Raksts iespiežas dziļi kristietības būtībā. Bet tas neietilpst tagad mūsu apskatā.

J. Rezevskis.

L. Ādamovičs — Dzidrais avotiņš. Kristīgas ticības un tikumu mācības sākumi māj mācībai un pirmskolas bērniem. Otrs pārstrādāts un pārlabots izdevums. 1936. g.

Aplūkojamā grāmatā autors vielu ir sadalījis pa šādām nodaļām: I — Tētiņš un māmuliņa, II — Debesu Tētiņš, III — Ziemsvētki, IV — Jē-

zus stāsti, V — Jāzeps un viņa brāļi, VI — Tuvinieki un mājinieki, VII — Darbi un nedarbi un VIII — Svinīgos brīžos.

Vielas sakārtojumu noteic autora turēšanās pie psiholoģiskām atziņām, ko sniedz bērnu psiholoģija par bērna dvēseles dzīvi attiecīgā vecumā. Tas nozīmē, ka autors sadzīves, literatūras un bībeles vielu ir piemērojis bērna saprašanas spējām. Dažos gabalos, kā piem., 14. gabalā: Dievs izglābj mazo Mozu, 17. gabalā: Zaudētā paradīze, 18. gabalā: Jēzus piedzimis Betlemē, taisni jāapbrīno, ka autors, kas pazīstams kā zinātnieks, kas radis runāt zinātnes valodas augstā stilā, ir spējis pasniegt bērniem šos stāstus bērniem saprotamā valodā un notikumu skaidrībā. Grāmatas valoda, kas piemērota bērna sapratnei, ļoti ceļ tās pozitīvo vērtību. Tieši bērniem viņa kļūs mīļa un tas ir ieguvums.

Vielu autors sakārto pēc atzīstama pedagogiskā principa, kas prasa, lai pirmskolas un pamatskolas pirmo klašu bērnus iepazīstinātu vispirms ar to vielu, kas viņiem ir tuvāka. Tādēļ autors iesāk ar vielu par tētiņu un māmiņu. No pedagogiskā un bērnu psiholoģiskā viedokļa par izdevušos ir novērtējama pāreja no tēva uz Dievu — Debess Tēvu, sevišķi gabalā: „Mājas pātari“, kam seko gabals par „Dieva lūgšanu“. Atzīstama tā par vērtīgāko vietu grāmatā no bērnu reliģijas psiholoģijas viedokļa. Šis fakts apliecina, cik nopietni autors ir ņēmis vērā bērnu reliģijas psiholoģijas atzinumus un cik rūpīgi viņš šinī ziņā ir piegājis vielas izkārtojumā.

Autors grāmatā ievietojis tikai dažus baušļus vai baušļu (izskaidrojuma) daļas. Principiāli ir pareizi darīts, jo nevaram prasīt, lai bērns jau pirmskolā iemācītos visus baušļus, un nav arī nepieciešami šos baušļus viņiem izskaidrot. Viņš izsargas no neauglīgas baušļu izskaidrošanas, no visu baušļu pieminēšanas, un ar to pasargā arī vecākus no baušļu iekalšanas bērnu smadzenēs.

Bībeles stāstu atstāstījumos autors nav dogmatisks. Viņš sniedz tikai to, kas bērna prātam saprotams un kam ir kāda reliģiska vai ētiska vērtība; zīmīgs šinī ziņā ir gabals par zaudēto paradīzi. Uzlūkoju to par klasisku paraugu kā bībeles viela būtu vispāri pasniedzama pirmskolas bērniem.

Salīdzinot ar pirmo izdevumu, autors otro izdevumu ir lielā mērā pārstrādājis, pārkārtojot vielu un pārstrādājot tekstu. Sevišķi pirmā nodaļa ieguvusi labāku vielas sakārtojumu. Pirmā izdevumā tā nosaukta: „Mīļi tuvinieki“, otrā — turpretī „Tētiņš un māmiņa“. Pirmā un otrā izdevuma salīdzinājumā var konstatēt, ka autors nestāv uz vietas, vienmēr novērtē pats savu darbu un labo tur, kur kas labojams. Otram izdevumam tādēļ piešķirama augstāka kvalitāte nekā pirmajam.

Grāmatas lielā pedagogiskā vērtība top sevišķi redzama, ja to salīdzina, piem., ar bīskapa K. Irbes grāmatu: „Ticības mācības ābece“ (1930.), kas arī domāta māj mācības un pirmskolas vajadzībām. Recenzijas apmēri neļauj man plašāki salīdzināt šīs abas grāmatas. Tomēr gribu teikt, ka tieši abu šo salīdzinājumā spilgti izaug salīdzinātāja apziņā vē-

tējums par to, kas ir derīga un kas ir nederīga grāmata mājas un pirm-skolas bērnu vecumā.

L. Ādamoviča grāmata „Dzidrāis avotiņš“ ir derīga un tieši vecākiem un audzinātājiem ieteicama.

Alb. Freijš.

Senatnes un Mākslas pirmais gads.

Šis izcilais izdevums, kam līdzīgu mūsu grāmatniecības vēsturē ne- atrast, periodikā jau plaši novērtēts, tāpat ļoti dzīvu atsaucību saņēmis arī no sabiedrības puses. Ja Senatnes un Mākslas I burtnīcu nācās dot vēl otrā iespiedumā, tad tas liecina, ka šis žurnāls vienā acumirkli izkausējis tos lasītāju vienaldzības ledus kalnus, kas savā laikā ātri sastindzinājuši vienu otru vērtīgu un labi domātu periodisku izdevumu. Šo cīņu kādreiz neizturēja arī Senatnes un Mākslas radnieciskais priekštecis Illūstrēts žurnāls (1925—29), kaut savu interešu lokā bija ieslēdzis arī literātūru. Senatnei un Mākslai, šķiet, šāds liktenis draudēt nevar — desmit gadus atpakaļ nopietna mākslas un zinātnes žurnāla pieprasītāju bija krietni mazāk, kā tagad, sevišķi pēdējā laikā notiek jūtama lasītāju pārorientēšanās uz labā un vērtīgā pusi. Žurnāla popularitātē savs nopelns arī viņa zemajai cenai, kas nav nekādā proporcijā ar burtnīcu tehnisko kvalitāti. Aiz šī apstākļa Senatni un Mākslu savā grāmata plauktā liek arī aistētizētājs grāmatu draugs, kas varbūt daļu iespiesto rakstu atstāj nelasītu. Visvairāk katru nākamo Senatnes un Mākslas burtnīcu, protams, gaida vēsturnieki, galvenokārt tie, kurus saista mūsu zemē nogrimušo vēstures dārgumu augšāmcelšanās, jo arhaioloģija ir žurnāla smaguma punkts. Tomēr katrā no četrām iznākušajām burtnīcām (šiem rakstu krājumiem gan pieticīgais burtnīcas nosaukums nepiedien) atrodam rakstus, kas ietelp arī teologa uzmanības sfairā.

Pašā pirmā vietā te jāmin prof. Dr. L. Ādamoviča pētījums „Diferenciācija un intergrācija latviešu mītoloģijā“ (IV, 210), kur autors plašāk un dziļāk aplūko jau dažos savos agrākos rakstos aizkarto problēmu par latviešu dievību skaldīšanos un apvienošanos. Dažus interesantus vilcienus seno latviešu bēru paražās uzrāda nenogurstoša archīvu pētītāja J. Strauberga Stokholmā atrastais un šeit publicētais „Alūksnes mācītāja Dāvīda Celaka ziņojums konsistorijai par latviešu bēru paražām 1664. g.“ (II, 117). Ja nepamatoti būtu šaubīties, ka nopietnam teologam secen varētu paiet pirmais pieminētais raksts, tad varbūt nebūs lieki mazliet apstāties pie tiem rakstiem, kas apcer mūsu baznīcas mākslas jautājumus.

Kultā ietvertie reliģiskie pārdzīvojumi savos izpausmes veidos cieši saistīti ar aistētisku formu. Bez aktīvas mākslas līdzdalības izkopta kulta dzīve nemaz nav domājama, jo līdz ar reliģiskā pārdzīvojuma empīrisku saistīšanu laikā un telpā, proporcionāli pieaug arī tā paudēji aistētiskie elementi. Kultiskās darbības noris telpā, kur reliģisko pārdzīvojumu celtniecības formās izteicis arhitekts. Šo telpu rotā tēlotājas mākslas darbi, kurus reliģisko pārdzīvojumu pauž tēlnieks un gleznotājs. Šeit atskan dzie-

dājumi, kuŗos savas sirds nojautas reliģiōzais cilvēks izsaka skaņās. Visi šie kultā tik dziļi ieaugušie aistētiskie komponenti veido īpatnēju baznīcas mākslu ar savu īpatnēju izteiksmes likumību. Katram laikmetam un katrai tautai pieder zināmas reliģisko jūtu novada savdabības, kam savukārt korrespondē savdabīgi vilcieni baznīcas mākslā. Ja mēs varam runāt par īpatnējiem latviskiem elementiem reliģiskās jūtās, par elementiem, kas genuīni sakņojas mūsu tautas ticīgajā dvēselē, tad reliģiskā un aistētiskā pārdzīvojuma dziļais sakars mums atļauj runāt arī par savdabīgiem latviskiem elementiem mūsu baznīcas mākslā.

Te sastopamies ar problēmu, kas teologam ļoti svarīga, tomēr līdz šim nav cilāta — bez šaubām, tāpēc, ka pētījumi mūsu baznīcas mākslā līdz šim nebija nokļuvuši daudz tālāk par materiālu vākšanas un aizsargājamo pieminekļu reģistrēšanas darbu. Vācu pētnieki, Dr. V. Neumanis u. c. savā laikā apzinīgi izvairījās no tām baznīcas mākslas nozarēm, kur varēja sadurties ar latviešu meistarū roku darbu un latviešu garu vispār. Ar gandarījumu tāpēc jāatzīmē tie Senatnes un Mākslas raksti, kas kalpo šī roba aizpildīšanai, galvenokārt prof. B. Vipera pētījumi. Mūsu baznīcas tēlotājas mākslas, visvairāk raksturīgā Kurzemes baroka stila baznīcu iekārtas ansambļu pētīšanā prof. B. Vipers darījis ļoti daudz. Viņa darba rezultāti līdz šim bija pietarīti lekcijās un sēmināros filoloģijas fakultātē, bet tagad, ar Senatnes un Mākslas starpniecību, atklājas arī plašākai auditorijai. Savā rakstā „Latviešu stila elementi baroka laikmeta mākslā“ (IV, 149), prof. B. Vipers aplūko Ēdoles, Zlēku un Valdemārpils baznīcas iekārtu, kas baroka „rustikālizāciju“ un latviskā baroka ģenezi pauž visuzskatāmāk. Noslēgumā autors atzīst, ka sākot ar 17. g. s. vidū var jau runāt ne tikai par latvisku baroka stilu, bet pat par vairākiem šī stila specifiskiem dialektiem un virzieniem. Runādams par Rucavas un Dundagas baznīcas skulptūrām (II, 127), prof. B. Vipers izsaka atzinumu: „...vispārīgām tautas kokgriezuma īpašībām mūsu statujās pievienojas vēl specifiskā vietējā nokrāsa, tas ēmociōnālais tonis kustībās un noskaņojumā, kas atšķir latviešu zemnieku no visiem citiem zemniekiem pasaulē.“ Tas nozīmē, ka šie mākslas darbi mums īpatnējā skatījumā paver to latviešu dvēseles novadu, kur viens otru caurstrāvo reliģiskais un aistētiskais pārdzīvojums. Kaut latviešu kokgriezēji, kuŗus savā Historia lettica uzslavē jau P. Einhornš, mums anōnīmā, prof. B. Vipers ar stilistisku analīzi cer uzrādīt atsevišķu meistarū individuālās īpatnības. Pazīdami autora ērudīciju, par panākumiem nešaubāties. Piemīnot vēl prof. B. Vipera instruktīvo rakstu par Tērvetes pirmās (varbūt) baznīcas altāŗa gleznu (I, 131), mums jāatzīst, ka šeit sākts darbs, ko jau sen prasīja mūsu pašcieņa.

Gandrīz katra Senatnes un Mākslas burtņīca sniedz kādas arhitektoniski nozīmīgas baznīcas aprakstu. Tā arch. P. Arends raksta par Usmas baznīcu (I, 99), arch. A. Bīrzenieks par Rīgas Jēzus baznīcu (III, 149) un doc. P. Kampe par Rīgas sv. Jāņa baznīcas būvvēsturi (IV, 175).

Beidzot jāpiemin, ka šiem pētījumiem, blakus tīri teorētiskai vērtībai, ir vēl liela praktiska nozīme, proti — izpratnes un gaumes izkopšanā baz-

cijies no baznīcas vēstures, un ja man ir bijis ļauts iet pāri tās robežām, tad tā pati man ir rādījusi ceļu; jo nekas cilvēcisks tai nav svešs." Harnaks vienmēr uzsvēris, ka teologam nav svarīga spekulācija, bet gan iepazīšanās ar lielajām vēstures personībām, kas galu galā visas kalpo Kristum.

Ar savu zinātnisko darbu Harnaks gribējis kalpot „atziņai un mieram“ (240. lp.), bet iznāca citādi. Atziņas, pie kurām Harnaks nonāca savā stingri objektīvajā darbā, bija par iemeslu tam, ka ortodoksā teoloģija un baznīca asi nostājās pret viņu. Šo naidu vēl pavairoja Harnaka aizrādījumi uz to, kas baznīcā novecojies un mūsu laiku cilvēkam kļuvis par smagu un lieku nastu.

Harnaka rosīgā daba prasīja pēc darba. „Es esmu savā dzīvē maz darījis, un es gribētu savu runāšanas un rakstīšanas darbu gluži necilā veidā papildināt ar darbību, kas nāktu vispārībai par labu,“ raksta Harnaks Rādem 1905. g. (325. lp.). Viņa karstā vēlēšanās kalpot baznīcai nebija pēdējā radusi nekādu atbalsi. Baznīca nedeva viņam nekādus uzdevumus, neļāva pat eksaminēt paša studentus. Tādēļ Harnaka aktivitāte meklē izeju citur. Mēs redzam Harnaku darbojamies vairākās zinātniskās biedrībās un veidojam šo biedrību dažādos institūtus (pat tādus, kas nestāv nekādā sakarā ar gara zinātnēm). Harnaks uzņemas arī Prūsijas valsts bibliotēkas vadīšanu un piedalās izglītības ministrijas skolu pārveidošanas darbā. Te atzīmēsim Harnaka interesanto viedokli ticības mācības lietās: ticības mācības stundas pārtraucamas pēc 6. skolas gada un uzsāktas no jauna tikai 9. skolas gadā, jo pusaudžiem 12—14 gadu vecumā ticības mācību vairs nevar pasniegt tīri autoritātīvi, bet kritiski vēsturiskai metodei tie vēl par jaunu. Šāds priekšlikums konservatīvajās aprindās izsauca veselu sašutuma vētru un netika realizēts. Ilgus gadus Harnaks vadīja evaņģelisko sociālo kongresu. Te viņš uzstājās pret kapitālisma negatīvajām pusēm, pret strādnieku izmantošanu, centās modināt inteliģencē atbildības sajūtu un pārliecināt to, ka tai jānes upuri vispārības labā — jo vairāk kādam dots, jo lielāki tā pienākumi. Bet Harnaks asi norobežojās arī no sociāldemokrātijas tās materiālistiskās, antirelīģiozās ievirzes un vēstures neizprašanas dēļ.

Visā šai plašajā darba laukā Harnaks parādās kā objektīvs patiesības meklētājs, kas neatkāpjas no savas pārlicības, kaut gan tādēļ jāpanes dažādi pārmetumi. Kā īsts zinātnieks Harnaks nevarēja pieslieties nevienam ekstrēmam virzienam, jo tikpat stingri kā savus viņš bija spiests kritizēt arī citu uzskatus. Šī objektivitāte sagādāja viņam daudz naidnieku gan teologu, gan politiķu starpā, un bieži pat draugi nesaprašanā no viņa novērsās.

Mūs var arī interesēt, kā Harnaks skatījies uz konfesiju savstarpējām attiecībām. Pēc viņa domām protestantisms gan stāv uz augstākas pakāpes nekā katolicisms, tomēr katolicismā ir dažas tādas vērtības, kurās protestantismā trūkst. Abas baznīcas tuvosies viena otrai, kad katra pati par sevi kļūs reliģiski dziļāka un brīvāka. „Der Christenstand soll überall wichtiger werden als der Konfessionsstand“ (411. lp.).

savā starpā neatkarīgi viens no otra. Autoru starpā: 4 profesori, 2 docenti un 2 kandidāti. Bez tam apskatu par Latviešu reliģiski filozofisko rakstniecību, par kuŗu runāsim beigās, sastādījis doc. Dr. A. Freijs.

a) No bibliografiskā viedokļa jānožēlo daži sīkākī trūkumi: paginācija ir nepilnīga, jo saturā minētās un tādēļ svarīgākās lapas puses jauna apcerējuma sākumā nav apzīmētas skaitļiem (lp. p. 5, 27, 63, 114, 135, 145, 153, 178, 183). Bez tam trīs beidzamās lapas puses, starp tām divas ar tekstu, arī nav skaitītas līdzī. Satura rādītājs beigās neatbilst pilnīgi saturā rādītājam uz titula lapas.

Izlietāto literatūru citē patvaļīgi: viens autors piezīmēs zem teksta, otrs piezīmēs tekstu beigās, cits pašā tekstā. Daži autori (E. Šmits) to dara ļoti neprecīzi (trūkst autora nosaukuma, grāmatas izdošanas vietas, citē dažkārt lp. p. bet dažreiz arī nodaļas, bet piez. 13 nezin ko!). Grāmatu sastādot un tai dodot kopēju vāku, varēja šīs inkonsekvences novērst! Nebūtu arī vēlami „prātojumi piezīmēs, kas teksta apgalvojumus neprecizē, bet padara vēl problemātiskākus (lp. p. 56—62 passim.). Sastādītāji nav darbus sakārtojuši sistēmātiskā kārtībā: darbi par J. Derības teoloģiskām problēmām, ētiku, latviešu rakstniecību, reliģisko mākslu u. t. t., stāv raibā virknē viens aiz otra. Tikai beigās novietoti raksti ar referātu rakstūru. Nav arī darbi šķiroti pēc autoru uzskatu brieduma un zinātniskiem grādiem, stāvokļa, uzskatiem. Heuristiskais sakārtojuma princips laikam bijis — vēlēšanās sniegt vispirms principiālas dabas apcerējumus (1. un 2.), tad sacerējumus par atsevišķām konkrētākām problēmām (3. un 4.), beigās referātus (7. 8. un 9.). Bet kādēļ darbi 5. un 6. tieši novietoti aiz 3. un 4.? (to varbūt noteicis tikai viņu lapu skaits!). Lasītājs šo sakārtojuma principu var atminēt tikai izlasījis visu sējumu. Tādēļ tas laikam arī nebūs labākais.

b) Runājot par reliģiski-filozofisko rakstu V sējuma saturu, jāsaka, ka tas ļoti dažāds. Katrs sacerējums jānovērtē atsevišķi, un vienam recenzentam tādēļ šis darbs nav pa spēkam.

1 „Kristietības būtību“ 3 nodaļījos aplūko prof. Kundziņš (lp. p. 5—26). Šis darbs ir aktuālākais un interesantākais visā rakstu krājumā. Pirmajā (skaitļiem neapzīmētā!) nodaļījumā autors runā par iemesliem, kādēļ Harnaka (A. Harnack) pirms 35 gadiem ierosinātie jautājumi par kristietības būtību jāizvirza no jauna „pārrunu un pārdomu centrā“. To prasa straujā notikumu norīsas gaita, draudi, kas vērsas pret kristīgo ticību, un kristīānīisma paradoksālie empirīskie izpausmes veidi. Teorētīski varētu sacīt: kristīgās ticības stāvoklis mūsu dzīvē („Der Sitz im Leben“ — Gunkels). Otrajā nodaļījumā autors aplūko dažādos mēģinājumus un to veidus, noteikt kristīgās ticības būtību. No dažādām metodēm šeit minētas tikai nēdaudzas. O. Speņglera „māksliniecīskās intuīcijas“ ceļš, kā to saka autors un Harnaka „īdeoloģīskā metode“, kas tiek atzīta par pārāku, jebšu „bez īejušanās kristīetības pirmfainomenos kristīetības būtība nav tverama“ (lp. 8). Iemesls: vēstures dokumenti dod īespējas galvenās īdejas objektīvi tvert (lp. p. 9). Autors apstājas pie trim īdejām (parei-

zāki: ideju kompleksiem) a) par Dieva valsti (valdīšanu), b) „Agapes“, resp. mīlestības idejas, c) atdzimšanas, resp. augšāmcelšanās un apskaidrotās dzīves idejas. Īsā skicējumā nevar prasīt pilnīgu problēmu iztirzību (No Harnaka pie R. Oto (Otto) tā varētu teoloģiski definēt autora domu gājienu, kas nepaiekt arī Šveicēram (Schweitzer) un J. Veissam (Weiss) garām). Otro ideju kompleksu autors ir aplūkojis citā vietā (lp. p. 14 piez. 6) un tādēļ tai pieskāries viņš nonāk pie trešā degpunkta: augšāmcelšanās. Ja Kristus augšāmcelšanai autors nav tuvāki piegājis, tad tomēr viņas rezultāti mūsu mirstīgajam „es“ ir izcelti. Beigu nodalījumā autors atstāj teorētisko aplūkojuma bāzi un atgriežas pie empiriskiem fenomeniem: lūgšanas, dogmām, organizācijām, kristīgas personības veidošanas. Beigās: Jēzus Kristus pats ir kristietības būtība (lp. p. 25). Darbs rakstīts ar siltu sirdi un autora redzes aplokā pavīd vietu vietām skaistās, mūžīgās dzīvības tāles. Tādēļ negribētos tam kritiski pieskārties. Bet runājot šaurākā teorētiskā aplūkojuma robežās gribu jautāt: 1. Vai metodes ziņā atzinums, ka Kristus ir kristietības būtība (lp. p. 25) nebūtu jāizteic jau otrā nodalījuma sākumā (ap. 11. lp. p.)? 2. Vai tas nav taisnākais loģiskās analīzes ceļš, kas iet no „kristietības“ pie Kristus, un reizē premis ideoloģiskai (triju jeb vairāku) kristietības degpunktu analīzei. 3. Vietām traucē terminu „kristietība“ (virsraksts, lp. p. 10 u. t. t.) un (kristiānisma“ (lp. p. 7, 19 un citur) lietāšana, neprecizējot, vai šie termini ir identiski jeb adekvāti, un kāda viņu nianse. (Sastop arī „Ābrama“ (lp. p. 11) un „Ābraama“ bērņus (lp. p. 13).)

(Beigas sekos.)

Īss pārskats par jauniznākušām grāmatām.

Baznīcas Virsvaldes izdevumā:

1. L. Bērziņš — Dziesmu gads. 40 lp. Šinī izdevumā mūsu ražīgais dziesminieks, kas kļuvis mums mīļš ar savām garīgām dziesmām, sakopojis bērņiem un jaunatnei domātās dziesmas, visvairāk ar laicīgu saturu. Lielāko tiesu tās bijušas iespiestas jau bērņu žurnālā „Cīrulīti“. Krājumam autors dod šādu vēlējumu: „Kas jaunam šķīstu prieku liegs? Lai iet tam līdz ar dziesmu prieku!“

2. Milda Priedulāja — Brīnišķie ziedi. Ziemas svētku stāsts. 16 lp. Jauks stāsts par Ziemas svētku dievišķīgo mīlestību, kas mājā cilvēku sirdīs. Bija izdevība pārliecināties, ka skolas bērņiem stāsts patīk un atstāj uz tiem labvēlīgu ietekmi. Stāsts noskaņo tos Ziemas svētkiem.

3. Tirzmaliete — Ziemas svētkos (stāsts un dzejas) ar māc. G. Šauruma garīgu ievadu. Rakstu avota 12. numurs. 32 lp. Stāsts mazliet naivs, bet vienkāršam lasītājam, kas neskatās uz māksliniecisko vērtību, tas mācīs saprast, ka arī trūcīgais var svētīt priecīgus svētkus, ja tos iesāk ar labu darbu.

4. Baznīcas kalendārs 1937. gadam. 160 lp. Bez parastām kalendāra ziņām saturā: levērojamākie notikumi Latvijas ev.-lut. baznīcas dzīvē 1936. g.; Pārskats par ev.-lut. Baznīcas Virsvaldes darbību 1936. g.; Ticības mācības programma evaņģeliskajiem luterticīgiem; māc. V. Dūņa apcerējums: „Latvijas iedzīvotāju konfesionālais stāvoklis“; māc. V. Lecmaņa apcerējums: „Ainas Rīgas patversmēs“ (iespaidīgs, ierosmīgs); māc. P. Detlava pārskats: „Latvijas ev.-lut. baznīcas Iekšējā misija“; māc. V. Dūņa raksts „Jaunā ortografija mūsu baznīcas dzīvē; prof. L. Bērziņa apcerējums „Latviešu māte dzīvē un dzejā“ (vērtīgākais gabals kalendārā); Statistiskās ziņas par draudzēm 1935. gadā. Stāstu varēja izvēlēties literāriskā ziņā labāku un nevajadzīgi bija slēpt autoru.

Latvijas Ūniv. Studentu Padomes grāmatnīcas izdevumā:

1. Kr. Valdemāra raksti. I sējums. Edgara Ķiploka redakcijā. Ar Oskara Noriša oriģināllitogrāfijām. 367 lp. Kā redaktors paziņo, tad izdevēji uzņēmušies cēlu darbu: sniegt tos Valdemāra rakstus, ko viņš atstājis latviešu valodā un no rakstiem vācu vai krievu valodā tos, kuŗu saturs un mērķis ir latviešu lietas vai kas raksturo pašu Valdemāru, paredzot ar tiem aizpildīt astoņus sējumus. Pirmajā sējumā uzņemti Valdemāra raksti latviešu valodā par izglītību, politiku, sabiedrisko dzīvi, tautsaimniecību, vēsturi, valodniecību, dabas zinībām, ceļojumu apraksti, recenzijas, dzejas, dažādi raksti un šķietamie raksti. Bieži dzirdami spriedumi, ka Kr. Valdemārs nav bijis reliģiozs cilvēks un baznīcai draudzīgs. Tās tagad apklusina viņa raksti par izglītību, kuŗos dažam labam spriedumam ir reliģiozās aparotības resp. dievticējuma pamati (piem. 27., 28., 46.). Ipatnēju domu viņš izsaka par bībeles un dziesmu grāmatas lasīšanu: „Šinīs grāmatās, kas patiesi par dzīvības garīgo maizi nosaucamas, gauži ģeld lasīt tad, kad prāts un apdomāšana kopā, bet velti un tīra laika zagšana, kad prāts snauž; un posta cerība ir, kad domā šīs lasīšanas pūlīņš esot Dieva kalpošana“ (50.). Mēs dabūjam arī zināt, ka Valdemārs 1848.—49. gados Ēdoles baznīcas drēzkambarī ierīkojis grāmatu krātuvi — bibliotēku (65.). Bet ja tagad kādas baznīcas drēzkambarī ierīkotu tautas bibliotēku? No reliģiskā viedokļa zīmīgs ir apcerējums „Priecīgs cilvēks, laimīgs cilvēks“, kas aicina neaizmirst Dievu un Kristu un arī saprast, ka Dieva griba ir tā, lai radība priecātos (222.). Neapmierinātību ar vācu mācītāju politiku izmanam rakstu seriā: „Kas zemniekam jāzina?“ 292. sek.). Vērtīgas ir Edg. Ķiploka piezīmes (331.—363.). Tās apliecina, ka autoram ir izcilas spējas bibliografisko datu sameklēšanā un apstrādāšanā. Glīts izdevums.

2. Čārlzs Dikenss — Mūsu Kunga Jēzus Kristus dzīve. No angļu valodas tulkojusi Lidija Būcēna. O. Noriša ilustrācijas. 114 lp. Tā sarakstīta turpat priekš deviņdesmit gadiem, bet parādījusies iespiesta tikai aizpērn, sešdesmitčetrus gadus pēc autora nāves. Tulkotāja aizrāda, ka „Mūsu Kunga dzīves“ publicēšana bijusi lielāka literāra sensācija. Amerikā vienā laikā to iespieduši 186 laikraksti, Anglijā to ie-

spējams iegādāties dažādos iespiedumos un iesējumos. Vai tiešām tā ir tik vērtīga grāmata? Dikenss, populārais angļu rakstnieks, šo stāstījumu ir nolēmis saviem bērniem, lai tie zinātu kaut ko par Jēzus Kristus dzīvi. Jēzus viņa uztverē ir tik labs, ka Dievs to milē kā savu paša dēlu (8.); Jēzus ir žēlsirdīgs un mīlīgs (28.). Un tādēļ, ka Jēzus darīja daudz laba un mācīja laudīm milēt Dievu un cerēt nokļūt pēc nāves debesīs, Viņu sauca par mūsu Pestītāju (28.). Kristietība viņam nozīmē: milēt savu tuvāku kā sevi pašu un darīt visiem cilvēkiem to, ko mēs vēlamies, lai citi mums dara (113.). Dikenss nav izteicis neko oriģinālu, nav Jēzus personā uzsvēris kādu jaunu īpašību. Dikenss saviem bērniem atstāsta vienīgi bībeles stāstus, pie tam tā, kā klasē to dara slikts skolotājs, kas pats nezin šos stāstus. Viņš nestāsta tā, lai izmanītu Jēzus dzīves un darbu numinozitāti. Nepatikami arī Jēzus vārdu un citu bīblisku izteicienu sagrozījumi (59., 62. un c.). Dikensa darbs nav tik vērts, lai viņš būtu bijis jāizdod latviešu valodā. Iepriecina glītais izdevums ar O. Norīša ilustrācijām priekšgalā (labākas: „Vētra uz jūras“ (35.), „Jēzus un Jūdass“ (87.), „Trīs krusti“ (99.), „Augšāmcelšanās“ (105.).

Akc. sab. **Valtera un Rapas** izdevumā:

1. **Pauls Jurevičs** — Nacionālās dzīves problēmas. 322 lp. Autors še sakopo periodikā iespiestos rakstus par kultūras un nācijas problēmām. Uzņemti četrpadsmit apcerējumi. Viņš pieiet minētām problēmām ar filozofiskās atziņas apdomu, viņa atrisinājumi ir pamatoti un ievērinības cienīgi. Šī grāmata uzlūkojama par visu tādu nacionālo uzskatu, kādu, piemēram, ir dievturiem un citiem nacionālisma diletantiem — pajunākiem dzejniekiem, labāko kritiku. Autors stāv uz ētiskā ideālisma pamatiem. Grāmata ir vērtīgs ieguvums mūsu grāmatniecībai.

2. **Jaunais nacionālisms** — Rakstu krājums Jāņa Lapiņa redakcijā. 222 lp. Še uzņemti septiņpadsmit autoru raksti, kuŗos viņi cenšas noskaidrot tagadnes nacionālisma būtību, mērķus un pamatus. Starp tiem ir vairāk vai mazāk pārdomāti un pamatoti raksti. Vald. Reiznieks un Kārlis Ducmanis jaunā nacionālisma pamatus liek reliģijas sfairā. No teologiem ar rakstu par nāciju kā totalitāti piedalījies H. Biezais.

3. **V. Gēte** — **Fausts**. Traģēdija J. Raiņa tulkojumā, Fr. Stasena ilustrācijas. I daļai 9. un II daļai 5. iespiedums. 592 lp. Šo jauno „Fausta“ izdevumu ievada prof. A. Dauges apcere par Gēti un viņa „Faustu“, dodot dažas vadlīnijas šīs filozofiskās reliģiskās dzejas izprašanai. A. Birkerts noskaidro Fausta teiku un Gētes „Fausta“ latviskošanas vēsturi un šī tulkojuma nozīmi. Sevišķi glīts izdevums, ko grāmatu draugi neatturēsies nopirkt.

4. **A. Pumpurs** — **Lāčplēsis**. Latvju tautas varonis. Illūstrējis Emīls Melderis. 136. lp. Pazīstamais Pumpura tautas eps, kuŗā dziedāts par mūsu senču brīvības cīņām, ar šo izdevumu piedzīvojis greznu iespiedumu, ko rotā ļoti savdabīgas illūstrācijas. Šis eps ir tautas ce-

ribu apliecinājums, ka latviešu tauta vienmēr uzvarēs savus brīvības ienaidniekus, ka „Lāčplēš's savu naidnieku Vienu pašu lejā grūdīs, Noslīcinās atvarā“ (136). Kā grāmatai, kas atdzīvina mums senatni un rada mūsu sirdīs patriotisku noskaņojumu, tai ir svarīga nozīme, lai gan dažā vietā aizskar A. Pumpura netaisna izturēšanās pret kristīgo pārliecību, sajaucot būtisko ar to, ko svešinieki, kas bija labi katoļi, bet vāji kristīgie, iztaisnāja no tās savtīgos nolūkos.

5. **Atskaņu chronika.** Atdejojis Jēkabs Saiva. R. Klauštija izdevums. XX+300 lp. Indriķa Livonijas chronikas jaunājam ievadam (sk. „Ceļš“, 1936., 402. lp.) pievienojas jaunā atdejojumā vēl Ditleba Alnpeķes „Rimju chronika“, kas nosaukta tagad par „atskaņu chroniku“. Tā sarakstīta starp 1290. un 1296. gadu un tās autors bijis kāds bruņinieks. Tanī aprakstīti notikumi Livonijā no vācu ienākšanas līdz 1290. g., plaši aprakstot vācu cīņas ar leišiem, kuršiem un zemgaļiem. Še atrodamas arī ziņas par latviešu karogu: „Šis kopas karogs sarkans bij, Turklāt ar baltu svītru tas Pēc cēsīnieku parašas“ (230.). Literātūrvēsturnieks R. Klauštīņš apcerē tos prestatus, kas izpaužas Indriķa Livonijas un Atskaņu chronikās, ko pa daļai veido pirmā autora piederība pie garīdzniecības un otrā — piederība pie bruņinieku kārtas, pirmās chronikas prozas vēstījumu un otrās — dzejas stils, pirmās — klerikālais, otrās militārais gars. Chroniku savā laikā bija tulkojis jau M. Siliņš (1893.). Tagad tā pirmo reizi parādās atdejojotā veidā. Teologiem var interesēt šinī chronikā tā viduslaiku ticības pasaule, kuŗas gaismā norit apraktītie notikumi.

6. **Daugavas gada grāmata 1937. gadam.** 176. lp. Literārā pielikumā starp citu ievietota doc. Alb. Freija apcere: „Reliģijas saknes latviskās apziņas skatījumā“.

7. **Vilma Delle — Negantais nieks.** Stāsti un noveles. 250 lp. Šis ir pirmais rakstnieces stāstu krājums, kam nevien krietni augsts mākslinieciskais līmenis, bet kam līdzī iet arī rakstniecei iezīmīgs ētisks noskaņojums. Pats pirmais stāsts „Negantais nieks“ tēlo cilvēku, kas ētiski pārspēj pats sevi. „Vaina un viņa draugs“ ir stāsts par sirdsapziņas uzvaru. „Vēstule dzejniekam“ ir stāsts par to, kā meitenītes sirds siltums kausē tēva sirds ledu. Tā katrā gabaliņā atrodam kādu ētisku impulsu, motīvu, domas vai rīcību.

8. **Adolfs Erss — Šķirti ceļi.** Romāns. 224 lp. Tas ir labā stilā uzrakstīts romāns par kādas muižnieku meitas un latviešu mājskolotāja, brīvības cīnītāja mīlestību, kuŗā, šķiet, autors sludina prasību par asins nesajaukšanos. Viņš saka: „Latviešiem nebūs laulībā jaukties ar citām tautām, jo tas iznīcina daļu no latviešu gara, no ģimenes latviskās īpatnības, kas mums jātur svēta. Svešās asinis dzemdē naidu“ (215.). Vai šādā spriedumā nav izteikta kāda patiesa dzīves īstenība? Romāns savā beigu daļā liek intensīvi padomāt par šo ētisko problēmu.

9. **Pēteris Ermanis — Satikšanās.** Stāsti un tēlojumi. 192 lp. Šis rakstnieks pieder pie tiem mūsu daiļliterātūrā, kas turpina tā-

lāk Apsīšu Jēkaba un Poruku Jāņa tradīcijas. Arī šinīs stāstos viņa sirds pieder pazemīgajām, klusajām dvēselēm, viņa simpatijas pieder tiem, kas ilgojas pēc labākā un skaidrākā. P. Ērmaņa vārdi ieļej sirdīs daudz siltuma un miera, kas noskaņo mūs ētiskai rīcībai. Ētiski un reliģiozi motīvi ielikti tēlojumā „Viņā pusē“, kurā rakstnieks tēlo apdegušā cilvēka gatavas pa viņasauli, no kurienes tam lemts vēl atgriezties. Stāsts „Dagļa karjera“ ir par jaunu mācītāju, kas beidzis teoloģisko institūtu un mācītāja amatu izvēlējis tā viegluma dēļ, bet kuŗu moka arī sirdsapziņa, pārmetot viņam neticību un garīgu nevarību. Izrādās, ka mācītāja amats nebūt nav viegls.

10. Kārlis Lapiņš — Jaunības laiki. Atmiņas no Vidzemes vidienes ap gadsimtu maiņu. 212 lp. Autors pats šo grāmatu nosauc par bērības, zaļās jaunības grāmatu. Tanī viņš vēlas attēlot to savdabīgo „jūklaino ainu“, ko gadu simteņa maiņā Vidzemes vidienā radīja veclatviskā sadzīves kulta atlieku krustošanas ar uzplaukušā hernhūtisma atskārtumiem un oficiālās luteriskās baznīcas svāra pieaugšana. Patiesi, tā ir atmiņu grāmata, kas ļauj mums ieskatīties tādā dzīvē, kur jāucas vienas caur otru kristīgas un veclatviskas tradīcijas, kas vēl nav sintezētas viengabalainā tīrskanā. Lasītājam acu priekšā stājas brāļu draudzes reliģiozie tētiņi un saiešanas kambarīša tauta (91.), Dzērbenes dr. mācītājs, kādreizējais bīskaps K. Irbe (20., 95.), sirsnīgais un svētīvinīgais svētvakaru svētīšanas gars (127.) svētku svētīšanas paražas (137.), baznīcēni (167.). Autors konstatē, ka Vecā gada vakarā un Zvaigznes dienā veco ticējumu un kristiešu paražas stāvējušas tik cieši viena otrai blakus, ka nav varēts atšķirt, kur viena beidzas un kur otra sākas (132., 139.). Tad ļaudis bijuši reizē kristīgi dievbijīgi un pagāniski. Šai Lapiņa grāmatai pieder materiālu nozīme kristīgo un veclatvisko ticējumu koptāvēšanas pētījumu laukā. Varam izjust, ka atmiņu stāstītājs elpo kristīgo ticējumu un veclatvisko tradīciju gaisu. Viņā ir kaut kas no brāļu draudžu gara, evaņģēliskās baznīcas stila un latviešu tautas dvēseles puksta. Par sevi viņš gan saka: „Man dažkārt tik kā luterisko baznīcu ērģeļu saldā dūkoņa, tā pareizticīgo dievkalpojuma mistiskās smaržas, un viņu ilgpiļnās koŗa dziesmas, kā katoļu nepieķāpīgā, stingrā kulta nemainīgais rituāls, tā jaunās dievturības „pagānisko“ atziņu tvērumš“ (170.).

11. Plutarchs — Grieķu un romiešu varoņu dzīves. Tulkojis Jānis Veselis. 188. lp. No daudzajiem Plutarcha varoņu dzīves aprakstiem izvēlēti tādi par Periklu, Aleksandru, Koriolānu un Jūliju Cēzaru. Izdevējs un tulkotājs ir pārliecināti, ka Plutarchs „mūsos var modināt sajūsmu, audzināt aizrautīgo jaunatni un piedzīvojušos vīrus tēvzemes mīlestībā un patriotiskā pienākuma apziņā, mācīt kalpošanu tautas vienībai un labumam“ (10.).

12. A. Grīns — Karoga meklētāji. Drāma. 116 lp. Drāmas saturs ir 1802. g. rudenī notikušie Kauguru nemieri. Autors rāda hernhūtīešu piedalīšanos šī nemieru kustībā un „lielā tētiņa“ viltīgo rīcību. Šinī drāmā ir aizskartas tik daudzas problēmas, kas reizē ir reliģiskas un

nācionālas, ka ir sagaidāms, ka kāds tās aplūkos atsevišķā apcerējumā. Būtu tieši vēlams šīs problēmas (piem., vai šie nemieri saskanēja ar Vecās derības garu, bet bija pret Jaunās derības garu un c.) tuvāk apcerēt.

13. L. Bērziņš — Vēlas vārpas. Dzīves un darba dziesmas. 90 lp. Šinī dzejas grāmatīnā ir šādas nodaļas: Mūža raža, Piemiņas lapas, Vecas dziesmas jaunās skaņās (latviešu tautas dziesmu motīvi), No seniem avotiem (Horācija tulkojumi), Aforismi. L. Bērziņa mūzas cieņtātājiem grāmatīna būs mīla.

„Grāmatu draugs“ izdevumā:

1. Aida Niedra — Anna Dzilna. Romāns. 196 lp. Šis romāns ir himna darba mīlestībai un priekam, himna cilvēku godīgumam. Tas ir romāns par cilvēkiem, kuŗu dzīvei tikpat kā nemaz nav ēnu. Starp citu viņā atrodam raksturīgu novērtējumu, kas skaŗ jaunu draudzes mācītāju, kas bija „viens no tiem latviešu jaunekļiem, kuŗi savu izglītību smēlušies Latvijas augstskolā, pārbaudīti zemes liktepos un paši tos līdzējuši atrisināt un veidot kaŗavīri būdami.“ (45.). Romāns paver skatu zemnieka dvēseles kustībās.

2. Z. Lagerlefa — Svētā zeme. Romāns. A. Gobnieces tulkojumā. Divās grāmatās, 487 lp. Še labā tulkojumā pasniedz rakstnieces pazīstamo romānu, kas oriģinālā nosaukts par „Jeruzālemi“. Ši romāna darbība notiek Zviedrijā un Jeruzālemē un tā idejisko saturu izteic doma, ka svētā zeme ir visur, kur darbojas un strādā brālīgā noskaņā. Ieteicams izlasīt.

A. Gulbja izdevumā:

1. Jānis Medenis — Varenība. Dzejas. 200 lp. Šis dzejas krājums ir latviešu literārā pasaulē atzīts par vērtīgāko pēdējos trīs gados. Tam arī šogad piešķirta Annas Brigaderes fondā prēmija. Mūsu uzdevums nav to še novērtēt. Gribam vienīgi aizrādīt, ka Jāni Medeni parasti uzlūko par dievturīgu dzejnieku. Tieši dievturīgas tendences izpaužas maz, arī maz tā sauc. „Gadskārtas“ ciklā, kur apdziedāts Metenis, Lieldiena, Ūsiņa nakts, Jumis, Mārtiņš un c. Tomēr viscaur izmanam, ka dzejnieks nav draudzīgs kristīgai pārliecībai, īpaši baznīcas sludinājumam.

Alb. F.

Redakcijai piesūtītas šādas grāmatas:

Izglītības Min. Mēnešraksts 1936. Nr. 12.

Daugava 1936. Nr. 12.

Sējējs 1936. g. Nr. 12; 1937. g. Nr. 1—2.

Jaunatnes Ceļš 1936. g. Nr. 11—12; 1937. g. Nr. 1.

C H R O N I K A

Latvija

Kuldīgas iec. prāvests, Rendas mācītājs

Leonhards Škutte †

18. XI 1874. — 6. I 1937.

Zvaigznes dienā, 6. janvārī šis zemes tekas beidzis staigāt kluss, bet pienākumam līdz galam uzticīgs vecās mācītāju paaudzes loceklis — Kuldīgas iec. prāvests, Rendas, Vānes un Usmas dr. mācītājs Leonhards Škutte. Nelaiķis vēl pagājušā gadā nosvinēja 25 gadu darba atceri, tikai kopš pag. gada viņš pildīja arī iecirkņa prāvesta pienākumus. Gadu nasta — nelaiķis mira savā 63. dzīvības gadā — nebija pārāk smaga, bet no iemīļotā darba lauka viņu aizsaucā nedziedināma sirds slimība.

Prāv. Leonhards Škutte dzimis 1874. gada 18. novembrī Katlakalnā. Beidzis Jelgavas klasisko ģimnaziju, L. Škutte no 1902.—09. g. Tērbatā studēja teoloģiju, ņemot aktīvu daļību arī Lettonia's dzīvē. Nokalpotajam kandidāta gadam sekoja ordinācija 1911. gada 26. februārī Jelgavas sv. Trīsvienības baznīcā. Tūlīt pēc tam L. Škutte tika ievēlēts par mācītāju Rendas draudzē, kurai pieder viss viņa nepārtrauktais mūža darbs.

Dzīmtajai zemei nelaika mirstīgās atliekas atdeva 15. janvārī Rendā, kur prāvesta šķirstam sekoja arhibīskaps, daudz mācītāju un sērojošā draudze. Vieglas smiltis!

Prof. Jāzepa Vītola 50 darba gadu atcerē.

Visas mūsu sabiedrības sirsniņi sumināts, pag. gada decembrī uz pus-

simts darba gadiem atskatījās izcilākais mūsu mūzikas pasaules pārstāvis prof. Jāzeps Vītols. Viņa vārds, kas neizdzēšamiem burtiem ierakstīts latviešu skaņu mākslas vēsturē, ir mīļš un tuvs arī mūsu baznīcai un teoloģijas fakultātei. Dziļi savā sirdī prof. J. Vītols ieslēdzis mūsu baznīcas mūzikas izkopšanas darbu. Šim laukam sirmāis profesorsveltis ļoti daudz uzmanības — gan komponēdams jaunu liturģiju un veselu rindu garīgu dziesmu, gan šajā darbā dedzīgi aicinādams jauno skaņražu paaudzi. Pateicībā jāpiemin profesora sakārtotā Meldiju grāmata Latvijas ev.-lut. draudzēm (Bazn. virsv. izdevums, 1924. g.). Ar šo darbu likts pamats mūsu draudzēs lietājamo korāļu vērtīšanai, atsvaidzināšanai un papildināšanai ar jaunām skaņām. Ja pēdējās mūsu dievnamos nedzirdam tik bieži, kā varētu vēlēties, tad par te visvairāk skumst pats profesors, ar savu smalko humoru pieminēdams arī ērgelniekus, kas, draudzes neatšaucības baidīdamies, nespēj kaut vienu svētdienu atteikties no iespēlētā „dzelzs repertuāra“.

Kā ārštata profesors Jāzeps Vītols teoloģijas fakultātē lasa kursu baznīcas mūzikas vēsturē. Skaidrība un lietišķība iezīmē šī pieredzē tik bagātā pedagoga lekcijas, kurās laiku pa laikam iedzirkstas kāda asprātība vai anekdots — aizvien sakarā ar pārrunājamo priekšmetu un īstajā vietā. Liellais mūziķis labprāt sēstas arī pie harmonija, lai teikto illūstrētu skaņās. Profesora izcilās personības

apgarotās lekcijas paliek neizdzēšamā atmiņā.

No savas puses toloģijas fakultātes darba biedri prof. Jāzepu Vītolu suminājuši jau 1933. gadā, septītā mūža gadu desmitā viņam pasniegdami Rakstu vaiņagu par dziesmas lomu reliģijas novados (Reliģiski-filozofiski raksti IV; šeit arī cand. theol. M. Zivertes-Zālītes sarakstīta prof. J. Vītola biografiska skice).

Nav teologa, kas mūsu mūzikas dižmeistaru viņa lielajos svētkos nebūtu pieminējis dziļā cieņā un pateicībā.

Prāv. emer. G. Spēra 70 gadi.

Grobiņas iec. prāvests emer. Gustavs Spērs 15. decembrī atskatījās uz 70 nodzīvotiem mūža gadiem, no kuriem 42 aizvadīti mācītāja darbā, 30 gadus izpildot arī prāvesta pienākumus. G. Spērs dzimis 1866. gadā, teoloģiju studējis Tērbatā, sākumā darbojās kā mācītājs Krūtē, Virgā un Bārtā. 1910. viņš saņēma zelta amata zīmi — krustu.

Marta Celmiņa †

22. XII 1880 — 10. I 1937.

10. janvārī Berlīnē mirusi mūsu ievērojamā sabiedriskā darbiniece Marta Celmiņa. Nelaikšs svētigais darbs, kam viņa pašizliedzīgi ziedoja visus savus spēkus, aptvēra galvenokārt trīs laukus: Latvijas Sarkanā Krusta nodibināšanu, žēlsirdīgo māsu organizēšanu un mātes un bērnu aizsardzību.

Rīgas Meža kapu smiltājā nelaikši guldīja 14. janvārī.

Stud. theol. Voldemārs Priedīte †

27. V 1916. — 19. I 1937.

Tāpat kā pagājušā gadā, arī tagad pēc Ziemassvētku brīvlaika teoloģijas fakultāte atjauno darbus sērojot par mūžībā aizgājušu kommitoni —

19. janvārī Jelgavā pēc vairāku mēnešu slimības miris teoloģijas students Voldemārs Priedīte.

Nelaikšs piedzima 1916. gada 27. maijā Novorošiņskā kā skolotāja dēls. 1934. g. absolvējis Jelgavas valsts ģimnaziju, viņš tā paša gada rudenī uzsāka studijas teoloģijas fakultātē.

Voldemārs Priedīte piederēja pie tiem studentiem, kas atziņu alkdanī iedziļinājas arī tādās problēmās, ko fakultātes programma neprasa. Kaut gados jauns, Priedīte jau bija nodibinājis patstāvīgus uzskatus, kas liecināja, ka viņam pieder ass skats un kritisks vērtētājs prāts. Nāve, kas vecākiem laupīja vienīgo dēlu, studiju biedriem liek sērot par mīļu kommitoni, kas ar savu vienkāršo, kluso sirsnību un patieso goda prātu paliks neaizmirstams.

Nelaikša zemes tiesu kapam atdeva 25. janvārī Jelgavā.

Teoloģijas fakultāte.

Kā universitātes un teoloģijas fakultātes viesis, 8. februārī Rīgā ieradīšies ievērojamais somu teologs prof. Dr. phil. et theol. Rāfaēls Gillenbergs (Gyllenberg). Viesis 9. februārī vācu valodā lasīs par tematu: „Ticība un paklausība“. 10. un 11. febr. paredzēti viņa turpmākie priekšlasījumi.

Prof. Dr. R. Gillenbergs piedalīs arī pārrunās par nākamo Ziemeļvalstu teoloģijas fakultāšu konferenci nāk. vasarā Turku (Åbo) pilsētā.

*

Teoloģijas fakultāti Ziemassvētku sesijā ar cand. theol. grādu beiguši sekojoši studenti un studente:

1. Āviks, Teobalds. Zinātniskais darbs: „Apustuļa Pāvila universālisms.“

2. Blumbergs, Oskars. Zin. d.: „Meditācija budismā“.
3. Dekšenieks, Voldemārs. Zin. d.: „Sociālais jautājums K. Zontāga sprediķos“.
4. Mekšs, Jēkabs. Zin. darbs: „Ētika Lenča sprediķos“.
5. Ozols, Vilhelms. Zin. darbs: „Baznīcas un mājas dzīves ideāls Manceļa spred. grāmatā“.
6. Šēnbergs, Augusts. Zin. d.: „Pauflera darbs bazn. un skolas dzīvē“.
7. Švalbe, Adolfs. Zin. darbs: „Literātūra par Vidzemes ev. baznīcas satversmi“.
8. Vītols, Velta. Zin. darbs: „Pāvils kā dvēseļu kopējs“.

Draudžu dzīve.

Birzgalē pag. gada 29. nov. svinīgā dievkalpojumā ieradās archibīskaps prof. Dr. T. Grünbergs un prāv. J. Reinharde. Iepazinies ar draudzes apstākļiem, archibīskaps tajā pašā dienā apmeklēja arī Valles draudzi.

13. dec. Pūrē iesvētīja atjaunoto dievnamu un ērģeles. Iesvētīšanu izdarīja prāv. A. Virbulis, piedaloties mācītājiem R. Zariņam un L. Rozem. Baznīcas remontam 100 latu ziedojis arī iekšlietu ministrs V. Gulbis.

Valtaīķu baznīcā 13. decembrī archibīskaps prof. Dr. T. Grünbergs iesvētīja piemiņas plāksni pasaules karā un atbrīvošanas cīņās kritušajiem varoņiem. Svinīgajā dievkalpojumā vēl piedalījās Bazn. ģimn. dir. māc. A. Voitkus un mācītājs

Freiberģs. Svinības noslēdza mielasts tautas namā.

*

20. decembrī Cēsu lauku draudzes dāmu komiteja nosvinēja 10 gadu darbības jubileju.

Isi priekš Ziemassvētkiem pabeidza nojaukt Cēsu sv. Jāņa baznīcai pieguļošās vecās ēkas, tādā kārtā paplašinot baznīcas laukumu un atsedzot skatam sirmās baznīcas mūrus.

*

8. janvārī Ventspilī sanāca Piltenes iec. sinode, kurā piedalījās arī archibīskaps Dr. T. Grünbergs. Sinodi atklāja iec. prāvests A. Jaunzems. Valsts prezidentam nosūtīja apsveikumu līdz ar 100 latu ziedojumu Uzvaras laukumam. Sinodi noslēdza dievkalpojums Ventspils baznīcā.

*

Archibīskaps prof. Dr. T. Grünbergs, piedaloties prāv. R. Meijeram un māc. H. Bacham, 12. janvārī Rūjienas filiālei Pīksāru baznīcai iesvētīja jauncelto torni un jauniegādāto zvanu. Draudzei savu uzmanību dāvājis arī Valsts prezidents Dr. K. Ulmanis, ziedodams zvana iegādei 100 latu.

*

Vangažu draudzei ievērojama svētku diena bija 17. janvārī, kad dievnamā iesvētīja piemiņas plāksni brīvības cīņās kritušajiem varoņiem, jaunu zvanu un ērģeles. Svinībās dalību ņēma archibīskaps prof. Dr. T. Grünbergs, doc. Dr. Alb. Freijs, mācītāji: J. Baumanis, A. Perlbachs un T. Vēdzele. Piemiņas plāksni atklāja kara ministra ģen. J. Baloža un armijas komandiera ģen. K. Berķa pārstāvis

ģen. Ezeriņš. Dievkalpojumu kuplināja mūzikāli priekšnesumi, bet sviņības noslēdza kopīgs azaidis skolas telpās.

*

Balvu baznīcā 17. janv. iesvētīja jauno altāra gleznu. Iesvētīšanu izdarīja Latgales iec. prāv. K. Irbe, piedaloties viet. māc. M. Grīvānam un lielam dievlūdžēju pulkam.

Lekcijas par reliģiju un gara dzīves problēmām.

Sieviešu teologu biedrība, novērojusi gara atmodas laiku, kur latvju intelligences atkal grimst dziļās pārdomās un meklē nopietnus dzīves problēmu atrisinājumus un ierosinājumus, sarīko svētdienās plkst. 13, Raiņa bulvārī 8, publiskus priekšlasījumus par reliģiskiem un ētiskiem jautājumiem. Katru svētdienu plaša auditorija, dažreiz līdz 500 cilvēku, noklausās mūsu cienjamo profesoru un lektoru runā.

Pirmā priekšlasījumā prof. Dr. T. Celms par tematu „Technika un morāle“, aizrādīja uz lielo un ātro tehnikas attīstību un lielām tehnikas sniegtām vērtībām. Morāles progress daudz gausāks un tāpēc pasaulē katastrofas. Tikai augsta morāle var tehniku padarīt par cilvēka draugu un kalpu, kas izveido jauku, patikamu un ērtu dzīvi. Šo pašu domu tālāk pamatoja un izveidoja prof. A. Dauge savā priekšlasījumā „Pasaules uzskats un reliģija“, kur atzina, ka pilnīga cilvēka dzīve ir tikai tur, kur ir reliģija.

Trešā svētdienā lasīja senators K. Ducmanis par tematu „Atdzimšanas ceļi kristīgai civīlīzācijai“, kur atzina kristīgās ticības nepieciešamību.

Praktiski Kristus mācības pārne-

šanu mūsu dzīvē apskatīja cand. theol. Agn. Pone runās „Dzīve bez meliem“ un „Mīlestība un pienākums“.

Lai izprastu mūsu laikmeta garīgo meklēšanu, kristīgo stiprumu un vērtības, prof. Dr. V. Maldonis referēja par „Reliģiskām kustībām Vācijā“, sadalīdams šīs kustības četrās grupās: 1) konservatīvās, kas turas pie baznīcas ticības apliecības, 2) vācu kristiešos, kas pamatā liek asinis (reliģija atkarīga no asinīm), 3) vācu ticīgos, un 4) pret ticību stāvošos (Lüdenorfs, tannenberģieši).

*

21. janvārī Merķeļa ielā 13 doc. Dr. Alb. Freijs nolasiya lekciju par „Tagadnes lielāko kristīgo reliģisko kustību“. Priekšlasījuma ievadā referents raksturoja t. s. Oksfordas grupu kustības iedvesmotāja Fr. Buchmana ideālo personu. Kā Oksfordas kustības uzstādītās absolūtās normas referents izcēla godīgumu, šķīstību, nesavtību un mīlestību. Augstākais ideāls — mīlēt citus, jo tādā ceļā panāk sākuru ar sv. Garu. Lai to sasniegtu, nepieciešami: 1) grēku apzināšanās un apliecināšana, 2) savas dzīves nodrošana Dievam, 3) visa vēršana par labu, 4) Dieva vadības pieņemšana. Oksfordas grupu kustības novērtējumu doc. A. Freijs izteica šādos atzinumos: kustība ir kristīga, bet atgriezdamās pie dažām vecām kristīgām kustībām, nerada nekā jauna. Šī kustība, kas stāv pāri konfesijām un ir bez piētisma nokrāsas, pierāda, cik lieli ir kristietības spēki. Kustību neraksturo mācības, bet dzīve; teoretiski iebildumi ceļami pret normu absolūtismu. Kustības rel.-ētiskā dzīvē akcentēta ētiskā puse.

Noslēgumā referents aizrādīja, ka mums, kas stāvam par nacionālu garu baznīcā, pret šo internacionālo kustību jāizturas rezervēti.

Preses balss.

K. Lapiņš - „Tēvijas sarga“ 1937. gada 1. numurā izsaka sekojošas domas:

... Sabiedrisko vētru un pārvērtību pēclaiķā, kad arvienu bijusi vieta rūgtai alošanai, ļaužu reliģiozitāte nāk kā laikmeta iezīme. Tas pats notiek arī pie mums. Tāpēc mums ir jāizmanto šīs dvēselīgās pārvērtības, lai atdvēselotu tautu, kas šaubās meklē pieturu.

Patiesībā reliģiozās dziņas nekad nav bijušas tik tīras, tik tālas no pasaulīgā aprēķina, kā tagad. Ja mēs atceramies priekškaŗa laikus ar vācu kultūrā ietekmēto garīdzniecību, ar šīs garīdzniecības sausi-trafarētieņu sprediķiem, ar monotoniem bībeles citātiem un ļaužu šausmināšanu ar elļi. ja atceramies baznīcu kā svētdienas pienākumu, kad vīri un sievas apmeklēja dievnamu, lai tur satiktos ar kaimeiņiem un aprunātos par sējas vai plaujas lietām, bet jaunieši gāja turpu tāpēc, lai padīžotos ar jaunajiem uzvalkiem un jaunajiem zida lakatiem un parunāties ar iecerēto, ja mēs atceramies šos pienākuma dievlūdžējus un viņu traфарētos dvēseļu ganus un tad metam salīdzinošu skatu uz tagadējo baznīcu un viņas lomu mūsu dzīvē, tad redzam nebijuši lielu un iepriecinošu pārmaiņu. Pieeja pie Dieva mūsu dienās ir kļuvusi daudz patiesāka, sirsnīgāka un dvēseliskāka. Dievlūgšana nav vairs pienākums, bet nepieciešamība. Baznīca ir tautas garīgā atjaunotāja un nošķīstītāja no visiem pagājušo juku laiku sārņiem. Galu galā baznīca var

būt arī tautas latviskotāja — tik pretēja ir kļuvusi viņas loma salīdzinot ar vācu ietekmes mācītāju laikiem.

*

Daudzējādā ziņā ceļu uz dievnamu arvienu vairāk mūsu tautai pašķir mūsu pašu jaunlaicīgā garīdzniecība. Garīdznieku sprediķi nav vairs tik sausi un kanoniski-abstrakti, kādi viņi bija priekš pasaules kara. Negribētos teikt, ka sprediķi kļuvuši „laicīgāki“. Bet latviskāki viņi ir kļuvuši un dzīves īstenību ar reliģiozo aizrautību vienkop savērpjoši arī. Lūgšana par latvju valsti un viņas valdību ir, pats par sevi protams, īsta un lēnprātīgi-aizraujoša, kāda viņa nekad agrāk nav dzirdēta. Viss tas tuvína baznīcu dzīvei un tautu baznīcai, savērpjot abas vienā apvienojšā domā un izjūtā. Pati pieeja pie Dieva ir kļuvusi latviskāka un latviski saprotamāka, ko sevišķi silti uzņem draudze. Nereti garīdznieki, blakus svētajiem rakstiem, min arī mūsu vecās dievadziesmas — daiņas. Atceros, ka kādreiz aizlūgšanā mācītājs Bergs sāka savu sprediķi vārdiem:

„Ej, saulīte, drīz pie Dieva,
Dod man svētu vakaru.“

Tāpat prof. Maldonis kādas baznīcas jubilejas dievkalpojumu sāka ar reti skaistu dainu:

„Es redzēju jūriņā
Zelta krustu ligojam
Ne tas grima dibenā,
Ne tas nāca maliņā.“

... Šie tīri latviskie momenti, kuri tiek ievīti dievkalpojumos un pavisam neaizskar luterāniskā dievkalpojuma tradīcijas, bet vēl papildina tās ar tautai imponējošo latvisko kolorītu, daudz palīdz dvēseliski pašatrasties visiem tiem, kas dzīves šaubu dzīti pirmo reizi nokļūst dievnamā. Tau-

ta mīlo pati savu senību, senā dievdziesma it kā vieglāki un aizrautāki pašķir viņai ceļu uz dievību. Tas pats jāsaka par tām jaunajām garīgām dziesmām, kas mums radušās neatkarības laikā. Sevišķi kapu svētkos, valsts svinībās, pie karogu vai namu iesvētīšanas un citos līdzīgos gadījumos bieži tiek izpildītas daudzas pēckara laikā darinātas dziesmas. Visās šinīs dziesmās viņu darinātāji un garīdznieki, kas liek viņas izpildīt, ir pratuši rast tiltu starp baznīcu un dzīvi, starp latviefību un luterānismu, ievērpdami tanī jaukus saistošus momentus no dzīves īstenības un reliģijas. Lai atceramies šē kaut vai dziesmu:

„Dieviņ, Latvijai kad lemi,
Dienas baltas, nebaltas,
Sargā mūsu tēvu zemi,
Lai no tevis neskaldās.“

Kāds varens patriotisks un arī reliģiozs spēks ir šajā dziesmā!

Latviskās dzīves un luteriski reliģiozā kulta satuvināšana ir jāvusi piegrieztiem baznīcai, kā sasāpušo dvēseļu remdinātājai, pat vismodernākiem cilvēkiem.

Dievticīgo skaits vairojas. Tautas dvēseles dziļumos norisinās ārēji it kā netverami un nenoskārsti procesi, kuŗi tomēr ir tik saprotami pēc visa pārdzīvotā. Dvēselīgo dziņu apēnotība, pati dvēseles krēsla, kas nokrita pār mums kara un revolūcijas gados, sāk izklaidēties un rod jaunus, dzidrus apvāršņus. Vecais Dievs atkal dzīvo. Ar viņu sirdī mēs droši vien tapsim atkal cilvēcīgāki, garīgāki, idejiski, tīrāki, savos pienākumos apgarotāki. Izzudis pārlieku lielās materiālizēšanās tieksmes. Pašķirsies ceļš uz garīgu pilnību, šo nepieciešamo priekšnoteikumu gaišākai, saturā bagātākai un cilvēcīgākai dzīvei...

Ā r z e m e s

Igaunija.

Pēdējā mācītāju konferencē, pag. gada 9. un 10. novembrī, bīskaps Dr. Raha megi sniedzis pārskatu par Igaunijas baznīcas dzīvi 1935. gadā. Kā interesantu salīdzinājuma materiālu šeit sniedzam galvenos datus.

Lielākās pilsētas draudzes pastāv Tallinā: Kārļa draudze ar 61.000 locekļiem un sv. Jāņa draudze ar 38.000 locekļiem. Lielākajās lauku draudzēs ir 14—14½ tūkst. locekļu. Mazākās draudzes ir vāciešiem: Nemmē (253 loc.) un Paidē (287). Nelielas ir arī jaunākās galvas pilsētas draudzes: Emmavas dr. (327), Bīskapa doma dr. (387), Kopli dr. (446), Bēteles dr. (532)

Igaunijas baznīcai piederīgo kopskaitis ir 856.990. Kristīti 11.254, bet apglabāti 12.382 (piezīmējams, ka ziņāms procents bērnu paliek nekristīti). Laulāti 6020 pāri (iepr. gadā 5675). No baznīcas izstājušās 328, tajā atgriezušās 370 personas. Citu konfesiju baznīcās pārgājušas 1090 personas, starp tām gandrīz puse (487) baptistos, 105 pareizticībā, bet tikai 8 katoļu baznīcā. No citām konfesijām ev.-lut. baznīcā pārnākušas 1107 personas, starp tām 801, t. i. vairāk kā $\frac{2}{3}$ no pareizticīgo, 11 no katoļu, bet 42 no baptistu baznīcas.

Labprātīgos ziedojumos Igaunijas baznīca 1935. gadā saņēmusi 268,915 Ig. kronu.

Lietuva.

Aplūkojot Lietuvas konfesio-
nālo stāvokli, jārunā atsevišķi
par „lielo“ Lietuvu, t. i. Lietuvas te-
ritoriju bez Klaipēdas apgabala, un
t. s. „mazo“ Lietuvu — Klaipēdas ap-
gabalu, ko Lietuvai atkal pievienoja
1922. gadā. Ja „lielajā“ Lietuvā pro-
testantu daudzums apaļos skaitļos ir
80.000, t. i. apm. 4%, tad pieskaitot
luterisko Klaipēdas apgabalu, aina
mainās — protestantu skaits pieaug
uz 200.000, t. i. 10% no kopskaita.

„Mazajā“ Lietuvā ev.-luteriskā
baznīca stingri turās savās pozīcijās
un ārējām ietekmēm nepadodas. Šeit
valda stingrs konservatīvisms, senas
nesadragājamas tradīcijas, īpatnējs
piētisma noskaņojums, raksturīga „sa-
cītāju“ cienišana. Neskatoties uz to,
ka Klaipēdas apgabala baznīcas dzī-
ve nav pakļauta ģermaniskam ga-
ram, viņa nespēj tuvoties arī „lielās“
Lietuvas garam, un pilnā mērā patur
savu īpatnējo struktūru.

„Lielajā“ Lietuvā protestanti ar
saviem 4% ieņem trešo vietu aiz ka-
toļiem un Mozus ticīgajiem (pēd. apm.
10%), ceturtā vietā seko pareizticīgie,
tālāk muhamedāņi, kas Lietuvā no-
kļuvuši jau Vitauta laikā kā tirgotāji
un amatnieki, un Kaunā ar valsts at-
balstu uzcēlušī skaistu svētnīcu (tā-
da pastāv arī Alītū). Sektes attīstas
tur, kur nikuļo protestantu baznīcas;
katoļu iespaids sfairā tām izredžu
nav.

Lietuvas protestantu kopu veido
luterāņi un reformētie. Luterāņi
ir skaitliskā pārsvarā, tomēr viņu si-
tuācija nav tik stabila kā reformēto,
jo tiem trūkst nacionālās vienības.
Luterāņu baznīcā ietilpo 3 tautību pie-
derīgie — visvairāk vācieši, kam se-

ko latvieši un beidzot lietuvieši. Šā-
da nacionālā proporcija rada zināmas
iekšējas cīņas, kas nelabvēlīgi atsau-
cas uz draudžu dzīvi. Draudzes nīkst
kā garīgi, tā materiāli, baznīcu ēkas
iet bojā. Visu to savai propagandai
par labu izmanto katoļi, auglīga zeme
te arī sektēm. Kaunā luterāņiem ti-
kai viena neliela baznīca, kur diev-
kalpojums notur vācieši, latvieši un
reformētie (pēdējiem galvas pilsētā
sava dievnama vēl nav). Luterāņu
baznīcas augstākajā pārvaldes orgā-
nā — Lietuvas ev.-lut. konsistorijā
ieiet visu 3 nāciju sinožu pārstāvji.
Latviešu draudzes atrodas piero-
bežā: Biržos, Eltaiškos, Žeimē, Sko-
dā. Latviešu tautības mācītāji tikai
trīs: Leijers, Laukazīle un Urdze. Kā
lietuviešu, tā latviešu draudzēs saju-
tams mācītāju trūkums.

Reformēto baznīcas pastāv tā-
jos apvidos, kur protestantisms sting-
ri turas vēl no Radvila laikiem.
Pretstatā luterāņiem, reformēto baz-
nīcu iezīmē priekšzīmīga organizā-
cija un disciplīna. Arī nacionālā vi-
enība — reformētie ir gandrīz vienīgi
lietuvieši — palīdz atvairīt katolicis-
ma iespaidu.

Reformēto citadele ir Birži (4000
loc.), kur sanāk ref. sinode un pastāv
Lietuvas reformēto baznīcas kolēģija
(virsvalde). Te reformētiem skaista
baznīca, kurā lielo draudzi apkalpo
2 mācītāji. Mazāki reformēto centri
— Ķelmē, Radviliškī, Seirējos un ci-
tur. Reformētie Kaunā ieguvuši ze-
mes gabalu un jau savākuši daļu li-
dzekļu savas baznīcas celšanai. Re-
formētos stiprina arī slavenā pagāt-
ne, kur daudz cīņu — gan rakstos,
gan ar ieročiem — bija jāizcīna pret
jezuitiem.

1936. gada 1. septembrī likvidēja Vitauta Diža universitātes evaņģeliskās teoloģijas fakultāti, kas darbojās kopš 1925. gada. Teoloģijas fakultātes dekāns bija baznīcvēsturnieks prof. Jakubenas. Blakus diviem čehu zinātniekiem: prof. Lučanskim † (jaunajā derībā) un prof. Beblabī (J. der.), kā mācības spēki darbojās: prof. Kurnatauskis (Vecajā der.), prof. Gaigalaitis (prakt. teol.), doc. Paupers (sistēm. teol.) un asist. Ģervins (J. der.).

Studentu skaits fakultātē svārstījās ap 20, ko galvenā kārtā sastādīja minoritātes. Pēc fakultātes slēgšanas vecākie māc. spēki aizgājuši pensijā, bet jaunākie spiesti meklēt citu nodarbošanos. Daļa fakultātes audzēkņu turpina studijas ārzemēs, starp tiem viens Latvijas universitātē un viens Rīgas Herdera institūtā.

Francija.

Protestantu Teoloģijas fakultātē Parīzē (Faculté libre de Théologie protestante de Paris) dekāna amatā ievēlēts Jaunās Derības profesors Dr. M. Gogels (Maurice Goguel).

1935./1936. gadā minētā fakultātē bija immatrikulējušies 76 studenti (to starpā 7 studentes), kas sadalījās šādi: francūži 53; angļi 1; belģi 1, holandieši 1; ungāri 1; itāļietis 1; rumāņi 3; čehoslovaki 3; zviedri 1; šveicieši 11; bez tam 24 brīvklaušitāji (to starpā 11 siev.), kur bez minētām tautībām vēl reprezentētas šādas: amerikāņi 1; bulgāri 1; somi 1; vācu 2 (franču 13, šveiciešu 6).

1935./36. mācības gadā bez kārtējiem sēmeštra pārbaudījumiem (skaitā 105) likti: četri licenciāta pārbaudījumi. Pārbaudījumus izturējuši trīs kandidāti (1 J. Der., 1 rel. vēst. un

prof. A. Lō'a (Lods) dēls Vecajā Derībā).

Aizstāvēts viens doktora darbs (J. Der.) (J. Marti pētījis Jēkaba vēstuli).

Fakultāti beiguši aizstāvēt savu studiju darbu 8 kandidāti; 7 studiju darbi sajēmuši atzīmes.

Akađēmisko runu fakultātes darbības atklāšanas dienā turējis prof. A. Juudts par „Krusta teoloģiju“. F. T.

Vācija.

Vācijā pag. gada otrā pusē un beigās bija vērojama liela jaunpagānisma virzienu rosība. Cīņas arēnā tie izgājuši netaupot nekādus līdzekļus — gan apmelojumus, gan viltojumus, — kā presē, tā atsevišķās brošūrās. Cīņas lozungos allaž uzsvērts, ka kustības idejiskais mērķis ir nacionālsociālistiskais pasaules uzskats. Jāpiezīmē, ka pret kristietību vēršas ne tikai privātas jaunpagāņu grupas, bet arvien plašākā apmērā arī izcilākas oficiālas personas — ja ne citādi, tad no kristīgās baznīcas izstādamās. Stāvokļa nopietnību labi raksturo ministra Kerla (Kerri) ieceltās valsts baznīcas padomes deklarācija, kas apliecina uzticību valstij un tautai un pieteic plašu pretkristīgu propagandu, kas piekopjama arī jaunatnē.

Stāvokli no otras puses raksturo Vācu evaņģelisko mācītāju biedrību valsts savienības (Reichsbund der Deutschen Evangelischen Pfarrervereine) ziņojums par 10. novembra saskaņsmē pieņemtajām tezēm valsts un baznīcas attiecību kārtošanai:

1) Liktenīgi saistīta ar mūsu vācu tautu, vācu evaņģeliskā baznīca pārliecināti piedalās nacionālsociālistiskās valsts cīņā pret lielniecismu, jo lielniecisma dziļākā sakne ir naidis pret Kristu un viņa baznīcu. To apliecina evaņģeliskās baznīcas asins

upurī šajā cīņā. Bet vienā laikā cīnīties pret lielniecismu un kristietību nav iespējams. Jāsagaida, ka mūsu valstī tiks darīts gals bībeles, kristīgās baznīcas, viņas iestādījumu un kalpotāju zaimošanai, un tiks atrasta brīva telpa baznīcas dzīvei.

2) Baznīcai piešķirama brīvība — nodibināt tādu kārtību, kas saskan ar viņas būtību.

Positīva parādība ir arī jaunatnes vadona fon Širacha (Schirach) paziņojums, ka turpmāk dievkalpojuma stundās svētdienas priekšpusdienās atceļs Hitlera jaunatnes nodarbības — tādā kārtā to neaizkavējot dievkalpojumu apmeklēšanai. Lai gan jau 1934. g. tika izdots rīkojums, kas aizliedz katra veida reliģisku propagandu jaunatnes organizācijās, — tomēr zināmu rosību pretkristīgo ideju sludinātāji uzrāda arī te.

Anglija.

Sakarā ar Anglijas karaļa Eduarda VIII atteikšanos no troņa, Kenterberijas arhibīskaps 14. decembrī teica rādiogrammā. Archibīskaps uzsvēra, ka šo vēsturisko notikumu galveno figūru apvij dziļš traģisms. Laikam gan nekad vēl Anglijas tronī nav kāpis monarchs ar tik lielām dabīgām valdnieka spējām, un laikam neviens jauns valdnieks nav tik sirsnīgi apsveikts kā Eduards VIII. Dievs viņam bija uzticējies augstu un svētu uzdevumu, bet viņš no tā atteicies se-

kodams paša gribai, — atklātībai paziņojot, ka tas notiek aiz ilgām pēc personīgās laimes. Bēdīgi, ka šāds iemesls var likt pamest tik lielu pienākumu un sagraut visas cerības. Vēl bēdīgāki, ka laimi meklē šādā veidā — kas ar kristīgās laulības pamatprasībām nav savienojams — un tādā sabiedrībā, kuras uzskati un dzīves veids ir pretstatā tautas labākiem instinktiem un tradīcijām. Tiem, kas pieder šai sabiedrībai, jāzina, ka viņus tiesās nācija, kas mīlēja karali Eduardu.

Krievija.

Laikraksts „Osteuropa“ sniedz dažas ziņas par evaņģēliskās baznīcas stāvokli Padomju savienībā, uzsvērot, ka 1935. un 1936. gadā gandrīz pilnīgi iznīcinātas pēdējās baznīcas organizācijas atliekas, ka šeit vairs nevar runāt par redzamu evaņģēlisku baznīcu. Baznīcas vairs nav, tomēr draudzes dažās vietās vēl dzīvo. Pastāv dievlūdzēju grupas, kam nav garīdznieku, citur rodas laju priesteri. Agrāk Padomju savienība izturējās saudzīgi pret sektēm, jo saskatīja tajās faktoru, kas dragā baznīcas vienību. Tagad tomēr vajāšanām padotās arī sektes.

Krievijas bezdievju centrālpadomes gada ienākumi sasniedzot 19 milj. rubļu. Apvienībai 6900 klubu, 146 patstāvīgas skolas, 102 sanātorijas un atpūtas nami.

Atbild. redaktors: māc. **Gustavs Šaurums.**

Redakcijas kolēģija: prof. **K. Kundziņš**, prof. Dr. **V. Maldonis**,
prof. Dr. **L. Bērziņš**, doc. Dr. **A. Freļjs**,
māc. **P. Detlavs.**

Izdevēja: **Latvijas Ev.-lut. Baznīcas Virsvalde.**